Nadanie Yi Lijun
tytułu doktora honoris causa
Uniwersytetu Gdańskiego

Uniwersytet Gdański

Nadanie Yi Lijun tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego

Gdańsk
dnia 19 grudnia 2007 roku

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

Redakcja merytoryczna
Józef Włodarski
Kamil Zeidler

Redakcja wydawnicza
Joanna Kamień

Projekt okładki, stron tytułowych i elementów graficznych
Andrzej Taranek

Skład i łamanie
Marek Smoliński

W publikacji wykorzystano zdjęcia autorstwa
Adama Bączkowskiego, Marcelego Burdelskiego
i Tomasza Hutla

Publikacja została sfinansowana ze środków Rektora
Uniwersytetu Gdańskiego oraz Prorektora ds. Nauki

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2010

ISBN 978–7326–700–8

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
81–824 Sopot, ul. Armii Krajowej 119/121,
tel./fax (58) 523 11 37, tel. 725 991 206
http://wyd.ug.gda.pl; e-mail: wyd@ug.gda.pl

Kalendarium przewodu doktorskiego

W listopadzie 2006 roku Dziekan Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego prof. UG dr hab. Józef Arno Włodarski wystąpił z inicjatywą nadania doktoratu honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych. Jednocześnie zwrócił się do Pani Profesor z pytaniem, czy zechce wyrazić zgodę na wszczęcie procedury celem nadania Jej najwyższej godności honorowej Uniwersytetu Gdańskiego.

18 GRUDNIA 2006 ROKU

Dziekan Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego otrzymał list od prof. dra Zhao Ganga, Prodziekana Wydziału Języków Europejskich Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych:

北京外国语大学 欧洲语言系

BEIJING FOREIGN STUDIES UNIVERSITY

2 XISANHUAN BEILU, 100089 BEIJING, CHINA

Pekin, 18 grudnia 2006 r.

Szanowny Pan
Prof. dr hab. Józef Arno Włodarski
Dziekan
Wydziału Filologiczno-Historycznego
Ul. Wita Stwosza 55, 80-952 Gdańsk

Szanowny Panie Dziekanie,

na wstępie chciałbym podziękować za listy, które otrzymałem – jeden pocztą elektroniczną, drugi drogą tradycyjną. Wspaniała wiadomość o planowanej uroczystości przyznania profesor Yi Linjun doktoratu honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego została jej już przekazana. Profesor Yi Linjun prosiła, by złożyć na ręce Pana Dziekana podziękowania dla wszystkich tych, którzy poparli jej kandydaturę do tego zaszczytnego tytułu. W imieniu pracowników PUJO, studentów i własnym dołączam się do tych podziękowań.
Dokumenty wymienione w liście Pana Dziekana są już w przygotowaniu i prześlemy je od razu, gdy tylko będą skompletowane.

Z wyrazami przyjaźni

prof. nadzw. dr Zhao Gang
Prodziekan
Wydział Języków Europejskich
Pekiński Uniwersytet Języków Obcych

Zhao Gang

8 marca 2007 roku

Wniosek o wszczęcie procedury nadania doktoratu honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych:

Zwracam się do Pana Rektora Uniwersytetu Gdańskiego z prośbą o rozważenie możliwości przyznania Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych doktoratu honorowego Uniwersytetu Gdańskiego.

Profesor Yi Lijun ukończyła studia na Wydziale Filologii Chińskiej Uniwersytetu Wuhańskiego, a w latach 1954–1960 odbyła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim, na którym otrzymała stopień magistra. Po powrocie do Chin i dwuletniej pracy dziennikarskiej w Radiu Pekińskim w 1962 roku została zatrudniona w Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych w Katedrze Języka Polskiego na Wydziale Języków Europejskich. Przez wiele lat kierowała tą katedrą, a gdy w roku 2005 przeszła na emeryturę, władze uczelni zatrudniły Ją ponownie. W latach 1984–1986 pracowała w Zakładzie Sinologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Przez długie lata Profesor Yi Lijun zajmowała się kształceniem studentów pekińskiej polonistyki na wszystkich prowadzonych tam typach studiów: czteroletnich dyplomowych, dwuipółletnich magisterskich i czteroletnich doktorskich. Wykształciła kilka pokoleń polonistów chińskich, którzy dzisiaj pracują na uczelniach, w handlu zagranicznym, kulturze i obsłudze turystyki, a także w dyplomacji (pekińską polonistykę ukończył m.in. obecny konsul ChRL w Gdańsku). Wypromowała troje doktorantów.

Fundamentalną pracę na rzecz kultury polskiej w Chinach wykonała Profesor Yi Lijun jako tłumaczka, badaczka i popularyzatorka literatury polskiej. Tłumaczyła na język chiński teksty ponad 40 autorów polskich XIX i XX wieku. Nie sposób tu wymienić wszystkich Jej przekładów, wśród których znajduje się ponad 60 tytułów utworów poetyckich i prozatorskich, toteż ograniczę się do takich tytułów, jak *Dziadów* część III i IV oraz *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza

(przy przekładzie jego trzech ksiąg pewną przysługę oddało tłumaczenie Honglianga). Esej o swoich przekładach arcydzieł Mickiewicza przedstawiła Profesor Yi Lijun w listopadzie 2005 roku w gdańskim Dworze Artusa na międzynarodowej konferencji z okazji 150-lecia śmierci poety. Na liście Jej tłumaczeń znajdują się takie powieści, jak *Sława i chwała* Jarosława Iwaszkiewicza, *Krzyżacy* (z udziałem prof. Zhang Zhenhui), *Ogniem i mieczem* oraz *Potop* Henryka Sienkiewicza, *Prawiek i inne czasy* Olgi Tokarczuk czy *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza (ostatnie cztery pozycje z udziałem prof. Yuan Hanronga, małżonka Profesor Yi Lijun). Nadto przetłumaczyła „gdańskie" opowiadanie *Profesor Spanner* Zofii Nałkowskiej, *Proszę państwa do gazu* Tadeusza Borowskiego, *Czysty nurt* Adolfa Rudnickiego, 9 mikroopowiadań Stanisława Mrożka, *Na placówce dyplomatycznej* Stanisława Różewicza, wiersze Kazimiery Iłłakowiczówny, Juliana Przybosia, Czesława Miłosza, Zbigniewa Herberta i wielu innych poetów. Przykłady te ukazywały się w chińskich czasopismach literackich, antologiach literatury europejskiej, a także w wyborach utworów adresowanych do dzieci i młodzieży. Niektóre z tłumaczeń dokonanych przez Profesor Yi Lijun przedrukowywano w paru innych krajach azjatyckich.

Wielkie są Jej zasługi jako autorki dwóch książek i z górą 50 artykułów o pisarzach polskich. Jest autorką syntetycznej *Literatury polskiej* i *Zarysu powojennej literatury polskiej*. Pisała o Mickiewiczu, Żeromskim, Gombrowiczu, o naszych laureatach Nagrody Nobla (m.in. o Wisławie Szymborskiej) i o polskim dramacie współczesnym. Zredagowała ponad 300 haseł o pisarzach polskich i literaturze polskiej do chińskich encyklopedii, w tym także do *Wielkiego słownika literatów obcych*. Organizowała przy współudziale Wydziału Literatury Wschodnioeuropejskiej Chińskiej Akademii Nauk sesje naukowe, m.in. na 200-lecie urodzin Mickiewicza i na 75-lecie śmierci Reymonta, a we współpracy z Ambasadą RP – na 100-lecie urodzin Gombrowicza. Z całą pewnością w gronie tłumaczy z języka polskiego na chiński należy Profesor Yi Liyun do intelektualistów najwybitniejszych.

Zasługi Profesor Yi Lijun zostały dostrzeżone zarówno przez władze dzisiejszych Chin, jak i Rzeczypospolitej Polskiej. W roku 2000 Prezydent RP odznaczył Ją Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP, w roku 2004 otrzymała od ówczesnego ministra edukacji narodowej Medal Komisji Edukacji Narodowej. Gdyby Uniwersytet Gdański zechciał do tych znaków uznania dołączyć doktorat honorowy, byłby to wyraz szacunku dla wybitnej i wytrwałej pracy na rzecz kultury polskiej w ogromnym kraju, którego znaczenie we współczesnym świecie trudno dziś przecenić. Pracy nie zawsze wykonywanej w normalnych okolicznościach, bo tłumaczenie III części *Dziadów* odbywało się w czasie „rewolucji kulturalnej" w warunkach zsyłki na wieś dla „reedukowania" inteligencji przez roboty fizyczne – ale pracy owocnej i godnej podziwu. Natomiast podczas spotkań w Uniwersytecie Gdańskim w 2005 roku mogliśmy się przekonać, że wszystko, co polskie, w tym także polski Gdańsk, ma w osobie Profesor Yi Lijun rzetelną rzeczniczkę na kulturowym forum kraju liczącego 32 razy więcej ludności niż Polska.

Gdańsk, dnia 8 marca 2007 roku

Józef Bachórz

12 KWIETNIA 2007 ROKU

Doktor Monika Rzeczycka na posiedzeniu Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego UG referowała Wniosek o wszczęcie procedury nadania doktoratu honoris causa Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych, uzasadniając go w następujący sposób:

„Profesor Yi Lijun ukończyła studia na Wydziale Filologii Chińskiej Uniwersytetu Wuhańskiego, a w latach 1954–1960 odbyła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie otrzymała stopień magistra. Przez długie lata zajmowała się kształceniem studentów na pekińskiej polonistyce na wszystkich typach studiów. Fundamentalną pracę na rzecz

kultury polskiej w Chinach wykonała Profesor Yi Lijun jako tłumaczka, badaczka i popularyzatorka literatury polskiej. Tłumaczyła na język chiński teksty ponad 40 autorów polskich XIX i XX wieku, wśród których znajduje się ponad 60 tytułów utworów poetyckich i prozatorskich, takich jak *Dziadów* część III i IV i *Pan Tadeusz* Mickiewicza. Esej o swoich przekładach arcydzieł polskiego wieszcza przedstawiła Profesor Yi Lijun w listopadzie 2005 roku w gdańskim Dworze Artusa na międzynarodowej konferencji z okazji 150-lecia śmierci poety. Na liście Jej tłumaczeń znajdują się powieści Iwaszkiewicza, Sienkiewicza, Gombrowicza, 9 mikroopowiadań Mrożka, wiersze Iłłakowiczówny, Przybosia, Miłosza i wielu innych.

Wielkie są Jej zasługi jako autorki 2 książek i z górą 50 artykułów o pisarzach polskich.

Z całą pewnością w gronie tłumaczy z języka polskiego na chiński należy Profesor Yi Lijun do intelektualistów najwybitniejszych.

Jej zasługi zostały dostrzeżone zarówno przez władze dzisiejszych Chin, jak i władze Rzeczypospolitej Polskiej. W roku 2000 Prezydent odznaczył Ją Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP, a w roku 2004 otrzymała Medal Komisji Edukacji Narodowej. Gdyby Uniwersytet Gdański zechciał do tych znaków uznania dołączyć doktorat honorowy, byłby to wyraz uznania dla wybitnej i wytrwałej pracy na rzecz kultury polskiej w ogromnym kraju, którego znaczenie we współczesnym świecie trudno dziś przecenić".

Rada Wydziału Filologiczno-Historycznego UG w głosowaniu tajnym przyjęła wniosek.

19 kwietnia 2007 roku

Dziekan Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego prof. UG dr hab. Józef Arno Włodarski przekazał na ręce JM Rektora Uniwersytetu Gdańskiego prof. UG dra hab. Andrzeja Ceynowy pod obrady Komisji Senackiej UG Wniosek Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego UG z dnia 12 kwietnia 2007 roku o nadanie tytułu doktora honoris causa Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych.

Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Gdańskiego prof. UG dr hab. Andrzej Ceynowa przekazał pod obrady Komisji Senackiej Uniwersytetu Gdańskiego Wniosek Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego o nadanie doktoratu honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych.

18 maja 2007 roku

Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Gdańskiego prof. UG dr hab. Andrzej Ceynowa w piśmie skierowanym do Dziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego prof. UG dra hab. Józefa Arno Włodarskiego poinformował, że członkowie Konwentu Godności Honorowych UG na posiedzeniu dnia 18 maja 2007 roku podjęli decyzję o pozytywnym rozpatrzeniu Wniosku Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego UG o nadanie Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego.

31 maja 2007 roku

Rada Wydziału Filologiczno-Historycznego UG powołała Komisję, w składzie: prof. dr hab. Irena Kadulska – przewodnicząca, prof. UG dr hab. Anna Paner, prof. dr hab. Tadeusz Linkner, do przeprowadzenia procedury nadania doktoratu honoris causa

Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych.

Rada Wydziału Filologiczno-Historycznego UG w głosowaniu tajnym przyjęła wniosek.

11 czerwca 2007 roku

Wniosek Komisji w sprawie wyznaczenia recenzentów do przeprowadzenia procedury nadania doktoratu honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych

Dnia 11 czerwca 2007 roku zebrała się powołana przez Radę Wydziału Filologiczno-Historycznego UG Komisja do sprawy wyżej wskazanej procedury w składzie:

– dr hab. Anna Paner, prof. UG – członek Komisji;
– prof. dr hab. Tadeusz Linkner – członek Komisji;
– prof. dr hab. Irena Kadulska – przewodnicząca Komisji.

Celem zebrania Komisji było zaproponowanie Radzie Wydziału kandydatur Recenzentów po uprzednim zapoznaniu się z dorobkiem i osiągnięciami Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych.

Komisja zapoznała się z załączoną dokumentacją, na którą składają się: *Życiorys naukowy Yi Lijun*; *Wykaz artykułów krytycznoliterackich w dziedzinie polonistyki oraz innych ważniejszych artykułów Profesor Yi Lijun*; *Wykaz części antologii, w których przedrukowano publikowane w czasopismach przekłady polskich utworów poetyckich i nowelistycznych Profesor Yi Lijun*; *Wykaz tłumaczeń dzieł polskich na język chiński Profesor Yi Lijun*.

Nadto Komisja wysoko oceniła zasadność załączonego do dokumentacji Wniosku o wszczęcie procedury nadania doktoratu honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych.

Komisja stwierdziła, że Pani Profesor Yi Lijun w toku swych studiów, w swej pracy naukowej i translatorskiej była i jest w wysokim stopniu związana z Polską, z naszą ojczystą

literaturą i z dydaktyką polonistyczną oraz ze środowiskiem gdańskim.

W edukacji Pani Yi Lijun znaczącą rolę odegrały studia na Uniwersytecie Warszawskim (1956–1960), na którym uzyskała stopień magistra. Po powrocie do Chin Jej miejscem pracy stała się Katedra Języka Polskiego – Wydział Języków Europejskich Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych. Jako nauczyciel akademicki wykształciła kilka pokoleń chińskich polonistów, zatrudnionych dziś na uczelniach, w handlu zagranicznym, kulturze i dyplomacji. Obecny konsul ChRL w Gdańsku ukończył pekińską polonistykę.

Wśród osiągnięć naukowych Pani Profesor Komisja pragnie podkreślić autorstwo syntetycznej *Literatury polskiej* i *Zarysu powojennej literatury polskiej* oraz studia o Mickiewiczu, Żeromskim, Gombrowiczu i o naszych laureatach Nagrody Nobla. Pani Profesor przygotowała kilkaset haseł – biogramów polskich pisarzy – dla chińskich słowników i encyklopedii. Wraz z Chińską Akademią Nauk zorganizowała jubileuszowe sesje naukowe poświęcone najwybitniejszym polskim twórcom: Mickiewiczowi, Reymontowi i Gombrowiczowi. Jej żywy związek z twórczością A. Mickiewicza wyraził się także aktywnym uczestnictwem w międzynarodowej konferencji z okazji 150-lecia śmierci poety, zorganizowanej w 2005 roku przez Uniwersytet Gdański w Gdańsku.

Do fundamentalnych zasług Profesor Yi Lijun należy wielkie dzieło tłumaczeń literatury polskiej XIX i XX wieku na język chiński i jej popularyzacja. Na liście tej znajduje się ponad 60 tytułów utworów poetyckich i prozatorskich. Gdyby ograniczyć się do najwybitniejszych, są to III i IV część *Dziadów* oraz *Pan Tadeusz* Mickiewicza; wśród powieści: *Sława i chwała* Iwaszkiewicza, *Krzyżacy* oraz *Ogniem i mieczem* Sienkiewicza, a także *Ferdydurke* Gombrowicza. Ponadto w Jej dorobku znajduje się długa lista tłumaczeń polskich poetów. Niektóre z tych przekładów przedrukowano w innych krajach azjatyckich. Zasługi Pani Profesor Yi Lijun zostały dostrzeżone i nagrodzone odznaczeniami przez władze Chin oraz Rzeczypospolitej Polskiej.

Komisja zapoznała się z tymi osiągnięciami w sposób wstępny, uznając potrzebę dokonania kompleksowej oceny dorobku Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych przez specjalistów. Komisja, po dyskusji, postanowiła zwrócić się do Wysokiej Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego z propozycją wyznaczenia następujących Recenzentów doktoratu honoris causa:

– prof. dr hab. Krzysztof Gawlikowski – Centrum Cywilizacji Azji Wschodniej PAN, Wyższa Szkoła Psychologii Społecznej w Warszawie,
– prof. dr hab. Bogdan Mazan – Uniwersytet Łódzki,
– dr hab. Jan Data, prof. UG – Uniwersytet Gdański.

Kandydatury te zostaną przedstawione na najbliższym posiedzeniu Rady Wydziału.

14 czerwca 2007 roku

Na posiedzeniu Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego w dniu 14 czerwca 2007 roku prof. dr hab. Irena Kadulska przedstawiła Wniosek Komisji do przeprowadzenia procedury nadania tytułu doktora honoris causa Profesor Yi Lijun o następującej treści:

„Członkowie Komisji w składzie: prof. dr hab. Irena Kadulska, dr hab. Anna Paner, prof. UG, prof. dr hab. Tadeusz Linkner zgodnie stwierdzili, że sformułowane we wniosku argumenty są zasadne. Będzie to wyraz uznania dla wielkich zasług Pani Profesor Yi Lijun jako wybitnej badaczki i tłumaczki literatury polskiej XIX i XX wieku na język chiński, popularyzatorki literatury polskiej w Chinach, zaangażowanej w wykształcenie wielu pokoleń chińskich polonistów.

Komisja postanowiła poprzeć wniosek i powołała na recenzentów prof. dra hab. Krzysztofa Gawlikowskiego z Centrum Azji Wschodniej Państwowej Akademii Nauk, prof. dra hab. Bogdana Mazana z Uniwersytetu Łódzkiego i dra hab. Jana Datę, prof. UG, z Uniwersytetu Gdańskiego”.

Rada Wydziału Filologiczno-Historycznego UG w głosowaniu tajnym przyjęła wniosek.

18 września 2007 roku

Protokół z posiedzenia Komisji w sprawie przyjęcia recenzji dotyczących nadania doktoratu honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych

Dnia 18 września 2007 roku zebrała się powołana przez Radę Wydziału Filologiczno-Historycznego UG Komisja do spraw wyżej wskazanej procedury w następującym składzie:
– dr hab. Anna Paner, prof. UG – członek Komisji,
– prof. dr hab. Tadeusz Linkner – członek Komisji,
– prof. dr hab. Irena Kadulska – przewodnicząca Komisji.

Celem zebrania Komisji było zapoznanie się z opiniami o dorobku i dokonaniach Profesor Yi Lijun w związku z wnioskiem o nadanie Jej tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego.

Wpłynęły trzy pozytywne recenzje przygotowane przez: prof. dra hab. Bogdana Mazana z Uniwersytetu Łódzkiego, prof. dra hab. Krzysztofa Gawlikowskiego z Centrum Cywilizacji Azji Wschodniej PAN i Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie i przez dra hab. Jana Datę, prof. UG, z Uniwersytetu Gdańskiego.

Komisja stwierdziła, że wszyscy Recenzenci wysoko oceniają osiągnięcia Profesor Yi Lijun, nazywając je „imponującymi zarówno pod względem ilości i jakości" – cytuję słowa profesorów Jana Daty oraz Bogdana Mazana.

Na wstępie Recenzenci określają wzorzec postawy Pani Profesor, którą prof. B. Mazan nazwał „człowiekiem o skromnej osobowości i mistrzowskiej woli właściwej osobom konstruktywnym". Profesor K. Gawlikowski rozpoczyna swą recenzję stwierdzeniem, że Pani Yi Lijun „jest niewątpliwie

najwybitniejszym przedstawicielem starszego pokolenia polonistów chińskich". Profesor J. Data podkreśla znaczenie Jej studiów filologicznych chińskich i polskich oraz rolę środowiska wybitnych polonistów Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie Profesor Yi Lijun studiowała w latach 1954–1960. Na tej uczelni podjęła też pracę w Zakładzie Sinologii w latach 1984–1986, gdzie – jak pisze prof. Gawlikowski – prowadziła m.in. warsztaty translatorskie, pokazujące, jak można na chiński przkładać Mrożka. Stałym miejscem Jej zatrudnienia od 1962 roku jest Katedra Języka Polskiego Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych.

Profesor Gawlikowski poprzedza ocenę osiągnięć Profesor Yi Lijun przypomnieniami uwarunkowań historycznych („rewolucja kulturalna") i politycznych, zwłaszcza ze sfery stosunków międzynarodowych, które nakładały na Jej działalność „bardzo duże ograniczenia". Profesor J. Data podkreśla, że o niektórych aspektach tych ograniczeń mówiła Ona w Gdańsku na Międzynarodowej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego z okazji 150 rocznicy śmierci Adama Mickiewicza w listopadzie 2005 roku. Jej artykuł *Z warsztatu tłumacza arcydzieł Adama Mickiewicza na język chiński* opublikowano w tomie *Mickiewicz w Gdańsku. Rok 2005* zredagowanym przez Józefa Bachórza i Bolesława Oleksowicza (Gdańsk 2006). Profesor B. Mazan wspomina też o dużym zainteresowaniu internautów chińskich Jej warsztatem tłumacza. W tym miejscu dodajmy, że gdańska konferencja z 2005 roku wpłynęła na ożywienie kontaktów między humanistyką gdańską a Uniwersytetem Pekińskim.

Wszyscy Recenzenci podejmują ocenę czterech głównych obszarów działalności Profesor Yi Lijun: pracy naukowej, dydaktycznej, translatorskiej i krytycznoliterackiej.

Badania naukowe Pani Profesor dotyczyły wielkich mistrzów literatury polskiej XIX i XX wieku, zwłaszcza Adama Mickiewicza. Profesor Gawlikowski stwierdza, że Autorka opublikowała łącznie 50 studiów poświęconych m.in. S. Żeromskiemu, J. Iwaszkiewiczowi, J. Tuwimowi, W. Gombrowiczowi, Cz. Miłoszowi, W. Szymborskiej i innym. Ukazywała

ich utwory jako wielkie dzieła literatury europejskiej – fascynujące i oryginalne. Recenzenci wskazują też na znaczenie dwóch prac monograficznych, a mianowicie *Literatury polskiej* (1999) i *Historii polskiej literatury powojennej* (2002), w których – jak pisze prof. Data – przedstawiła przemiany ideowe i artystyczne literatury polskiej od czasów najdawniejszych po współczesność.

Profesor Mazan w obszernej charakterystyce obu syntez eksponuje oryginalność Jej sposobu prezentacji literatury polskiej jako interesującej i pociągającej dla chińskich odbiorców. Zarazem wymienia on Jej prace naukowe realizowane we współpracy badaczy polskich z chińskimi (Zhao Gang, Mao Yinhui) włączone do KBN-owskich i ministerialnych projektów badawczych.

Badania naukowe Profesor Yi Lijun zaowocowały też organizowaniem uniwersyteckich sesji naukowych przy współudziale Wydziału Literatury Wschodnioeuropejskiej Chińskiej Akademii Nauk Społecznych. Recenzenci wskazują, że były to sympozja z okazji 200 rocznicy urodzin Mickiewicza i 75 rocznicy śmierci Władysława Reymonta. Profesor Data podkreśla, że w organizację trzeciej konferencji poświęconej twórczości Gombrowicza w stulecie jego urodzin i z okazji promocji przekładu *Ferdydurke* była włączona Ambasada RP w Pekinie. Komentując znaczenie tego Sympozjum, prof. Mazan cytuje opinię krytyka Gao Xinga, który w książce *Wielki ogród kwiatów literatury wschodnioeuropejskiej* (2005) zaliczył Gombrowicza do grona czterech wielkich literatów Europy Środkowej.

W swej pięćdziesięcioletniej pracy dydaktycznej Profesor Yi Lijun wypromowała wielu magistrów i trzech doktorów, którzy pełnią obecnie funkcję ambasadorów kultury polskiej. Jest wśród nich prof. Zhao Gang, obecny prodziekan Wydziału Języków Wschodnioeuropejskich na PUJO; prof. Data przypomina również, że obecny konsul ChRL w Gdańsku ukończył pekińską polonistykę. Zasługi Pani Profesor przyniosły Jej godność Najznakomitszego Nauczyciela Roku (2006), przyznaną przez macierzystą Uczelnię.

Najobszerniejszą dziedzinę pracy Pani Yi Lijun stanowi praca translatorska. Recenzenci zauważają, że biblioteka Jej

przekładów obejmuje 70 tłumaczeń dzieł polskich na język chiński. Profesor Data podaje listę nazwisk polskich poetów i powieściopisarzy tłumaczonych na język polski, są wśród nich: Leopold Staff, Jarosław Iwaszkiewicz, Julian Przyboś, Konstanty Ildefons Gałczyński, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Tadeusz Różewicz, Zbigniew Herbert, Zofia Nałkowska, Marek Hłasko, Olga Tokarczuk i inni. Lista ta nie jest zamknięta i, jak ujawniają Recenzenci, trwają prace nad dalszymi przekładami.

W wypowiedziach Recenzentów słowa uznania zyskuje nie tylko dobór dzieł i cytowane za krytykami chińskimi uznanie dla „niebywałego talentu literackiego tłumaczy" (niektóre przekłady powstały w łączności z innymi tłumaczami – jest wśród nich małżonek Pani Profesor). Profesor Gawlikowski mówi, że musiały one swym artyzmem sprostać konkurencji największych chińskich mistrzów pióra i pędzelka. Recenzenci zgodnie podkreślają, że pionierski charakter przekładów polega na bezpośrednim tłumaczeniu z języka polskiego na chiński, bez pośrednictwa języka angielskiego czy esperanto. Pionierstwo dotyczy też, w przypadku *Pana Tadeusza*, przekładu wierszem.

Profesor Mazan akcentuje, że lista 70 tłumaczeń obejmuje dzieła wielkie, stanowiące wszak jednostkowe pozycje na tej liście. Profesor Data wymienia najważniejsze, takie jak *Dziady* część III i IV i *Pan Tadeusz* A. Mickiewicza, *Ogniem i mieczem*, *Potop* i *Krzyżacy* H. Sienkiewicza, *Sława i chwała* J. Iwaszkiewicza, *Prawiek i inne czasy* O. Tokarczuk oraz *Wybór klechd i baśni polskich*.

Profesorzy K. Gawlikowski i J. Data zwracają też uwagę na fenomen odbioru literatury polskiej przez wykształconego chińskiego czytelnika. Przekłady te miały wiele wznowień, przedruków, czytano je przez radio, a *Dziady* wystawiano w odważnych teatrach. Opowiadanie J. Iwaszkiewicza *Poziomka* i *Zwycięstwo Antka* A. Kamińskiego włączono w Chinach do kanonu obowiązkowych lektur szkolnych.

Profesor Gawlikowski konstatuje, że przekłady na język chiński otwierają nie tylko rynek czytelniczy wielkich Chin.

Są one wykorzystywane także w Hongkongu, na Tajwanie i w Singapurze; korzysta z nich również licząca kilkadziesiąt milionów elita finansowa i intelektualna Azji Południowo-Wschodniej i regionu Pacyfiku. Tam też wydawane są przekłady ambasadora literatury polskiej – Pani Yi Lijun.

W ocenie pracy krytycznoliterackiej Pani Profesor podkreślono, że opublikowała ponad 300 artykułów o literaturze i kulturze polskiej w wydawnictwach encyklopedycznych i leksykonach o szerokim zasięgu.

Recenzenci informują ponadto o przynależności Profesor Yi Lijun do Związku Pisarzy Chińskich i do Ogólnochińskiego Stowarzyszenia Tłumaczy oraz o przyznanych Jej nagrodach i wyróżnieniach polskich i chińskich – m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP (2000), Zasłużony dla Kultury Polskiej (1984, 1997) i inne.

W Chinach Jej przekłady otrzymały nagrody wydawnicze, literackie i specjalne. Ich autorce przyznano tytuł Seniora Zawodu Tłumacza Literatury Obcej (2004).

Dorobek Pani Profesor Yi Lijun został oceniony przez Recenzentów jako odkrywcza misja kulturowa, a dzięki Jej wysiłkom – jak pisze prof. B. Mazan – Daleki Wchód nie okazał się za daleki. W konkluzji prof. J. Data uznaje wysoką zasadność wniosku o przyznanie Profesor Yi Lijun tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego, prof. B. Mazan stwierdza, iż zaszczytem jest uczestniczenie w takim zdarzeniu, a prof. K. Gawlikowski przyznaje, że byłby to zaszczyt dla każdego liczącego się uniwersytetu polskiego.

W konkluzji: Komisja zgłasza wniosek o przyjęcie recenzji i o przekazanie spraw doktoratu honoris causa Pani Profesor Yi Lijun do dalszego procedowania i jednocześnie zwraca się z prośbą do Szanownej Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego oraz do Wysokiego Senatu o akceptację tego wniosku.

27 września 2007 roku

Na posiedzeniu Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego zostało przedstawione sprawozdanie z działań Komisji do przeprowadzenia procedury nadania doktoratu honoris causa Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych o następującej treści:

„Komisja w składzie: prof. dr hab. Irena Kadulska – przewodnicząca, dr hab. Anna Paner, prof. UG, prof. dr hab. Tadeusz Linkner, do przeprowadzenia procedury nadania tytułu doktora honoris causa prof. dr hab. Yi Lijun zapoznała zebranych z nadesłanymi recenzjami prof. dra hab. Bogdana Mazana z Uniwersytetu Łódzkiego, prof. dra hab. Krzysztofa Gawlikowskiego z Centrum Azji Wschodniej PAN i dra hab. Jana Daty, prof. UG z Uniwersytetu Gdańskiego, którzy zgodnie bardzo wysoko ocenili imponujący pod względem ilości i jakości dorobek naukowy oraz osiągnięcia organizacyjne Pani Profesor Yi Lijun.

Wszyscy recenzenci podejmują ocenę czterech głównych obszarów działalności: pracy naukowej, dydaktycznej, translatorskiej i krytycznoliterackiej.

Badania naukowe Pani Profesor dotyczyły wielkich mistrzów literatury polskiej XIX i XX wieku, zwłaszcza Adama Mickiewicza. Autorka opublikowała łącznie 50 studiów poświęconych m.in. S. Żeromskiemu, J. Iwaszkiewiczowi, J. Tuwimowi, W. Gombrowiczowi, Cz. Miłoszowi i W. Szymborskiej. Ukazywała ich utwory jako wielkie dzieła literatury europejskiej – fascynujące i oryginalne. Recenzenci wskazują też na znaczenie dwóch prac monograficznych, a mianowicie *Literatury polskiej* (1990) i *Historii polskiej literatury powojennej* (2002), w których przedstawiła przemiany ideowe i artystyczne literatury polskiej od czasów najdawniejszych po współczesność. Eksponuje się również oryginalność Jej sposobu prezentacji literatury polskiej jako interesującej i pociągającej dla chińskich odbiorców. Zarazem wymienia się prace naukowe realizowane we współpracy badaczy

polskich z chińskimi (Zhao Gang, Mao Yinhui), włączone do KBN-owskich i ministerialnych projektów badawczych.

Badania naukowe Profesor Yi Lijun zaowocowały też organizowaniem uniwersyteckich sesji naukowych przy współudziale Wydziału Literatury Wschodnioeuropejskiej Chińskiej Akademii Nauk Społecznych. Były to sympozja z okazji 200 rocznicy urodzin Mickiewicza i z okazji 75 rocznicy śmierci Władysława Reymonta.

Profesor Yi Lijun wypromowała wielu magistrów i 3 doktorów, którzy pełnią obecnie funkcje ambasadorów kultury polskiej. Zasługi Pani Profesor przyniosły Jej godność Najznakomitszego Nauczyciela Roku (2006), przyznaną przez macierzystą Uczelnię. Najobszerniejszą dziedzinę pracy Profesor stanowi praca translatorska. Biblioteka Jej przekładów obejmuje 70 tłumaczeń dzieł polskich na język chiński. W wypowiedziach recenzentów słowa uznania zyskuje nie tylko dobór dzieł, które swym artyzmem musiały sprostać konkurencji największych chińskich mistrzów pióra i pędzelka. Recenzenci zgodnie podkreślają, że pionierski charakter przekładów polega na bezpośrednim przekładzie z języka polskiego na chiński, bez pośrednictwa języka angielskiego czy esperanto. Pionierstwo dotyczy też przekładu wierszem *Pana Tadeusza*.

W ocenie pracy krytycznoliterackiej Pani Profesor podkreślono, że opublikowała ponad 300 artykułów o literaturze i kulturze polskiej w wydawnictwie encyklopedycznym i leksykonach o szerokim zasięgu.

Recenzenci informują także o przynależności Profesor Yi Lijun do Związku Pisarzy Chińskich i do Ogólnochińskiego Stowarzyszenia Tłumaczy oraz o przyznanych Jej nagrodach i wyróżnieniach polskich i chińskich – m.in. Krzyż Kawalerski Orderu zasługi RP (2000), Zasłużony dla Kultury Polskiej (1984, 1997). Dorobek Pani Profesor został oceniony przez recenzentów jako odkrywcza misja kulturowa, a dzięki Jej wysiłkom Daleki Wschód nie okazał się za daleki.

Komisja zgłasza wniosek o przyjęcie recenzji i o przekazanie spraw doktoratu honoris causa Profesor Yi Lijun do dalszego procedowania".

Rada Wydziału Filologiczno-Historycznego UG w głosowaniu tajnym przyjęła wniosek.

25 PAŹDZIERNIKA 2007 ROKU

Uchwała nr 75/07 Senatu Uniwersytetu Gdańskiego z dnia 25 października 2007 roku o nadaniu Pani Profesor Yi Lijun tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego

Na podstawie § 11 Statutu UG Senat Uniwersytetu Gdańskiego nadaje Pani Profesor Yi Lijun tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego za oryginalność sposobu prezentacji literatury polskiej w Chinach poprzez heroiczną pracę translatorską, wychowanie wielu pokoleń chińskich polonistów i wzorcową działalność organizacyjną w zakresie współpracy naukowej z polskimi ośrodkami akademickimi.

Rektor Uniwersytetu Gdańskiego
prof. UG dr hab. Andrzej Ceynowa

***

Pani Profesor Yi Lijun wystosowała list do JM Rektora Uniwersytetu Gdańskiego prof. UG dra hab. Andrzeja Ceynowy, informując o szczegółach swojego przyjazdu do Gdańska:

Wielce Szanowny Jego Magnificencjo Rektorze!

Z niewymowną radością przyjęłam wiadomość o nadaniu mi tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego. Data uroczystości również w pełni mi odpowiada, ponieważ moja córka także sobie życzy, by mogła być obecna na tej uroczystości. Córka i zięć, oboje mając paszporty kanadyjskie, pracują w USA, wnuczka akurat w tym okresie nie będzie miała lekcji w szkole. Moja córka od dawna pragnęła odwiedzić kraj, z którym tak ściśle związani są jej rodzice.

Oni przylecą z San Francisco do Gdańska na własny koszt. Planujemy (z Pekinu) przylecieć do Gdańska 17 grudnia. Cała delegacja chińska będzie się składała z czterech lub pięciu osób.

Pozwolę sobie w imieniu mojego męża Yuan Hanronga i rodziny mojej jedynaczki oraz w swoim własnym jeszcze raz wyrazić naszą ogromną wdzięczność dla Wielce Szanownego Jego Magnificencji Rektora UG, Pana Profesora Andrzeja Ceynowy, za obdarzenie nas taką życzliwością i troską.

Z wyrazami prawdziwego szacunku
Yi Lijun

19 GRUDNIA 2007 ROKU

Uroczyste posiedzenie Senatu Uniwersytetu Gdańskiego z okazji nadania tytułu i wręczenia dyplomu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor Yi Lijun z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych (aula Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego).

Opinie recenzentów

Krzysztof Gawlikowski

Recenzja dorobku i dokonań Profesor Yi Lijun

Pani Profesor Yi Lijun jest niewątpliwie najwybitniejszym przedstawicielem starszego pokolenia polonistów chińskich w ChRL, którzy studia rozpoczynali w latach pięćdziesiątych XX wieku. Studia polonistyczne, uwieńczone magisterium (w 1960 roku), odbyła na Uniwersytecie Warszawskim, co umożliwiło Jej korzystanie z wiedzy całej plejady najwybitniejszych polskich filologów, w tym także reprezentujących jeszcze kulturę umysłową II Rzeczypospolitej. Studia na UW, w środowisku filologicznym, ułatwiło Jej też niewątpliwie świetne opanowanie języka polskiego, z jego rozmaitymi niuansami. Można dodać, że w roku akademickim 1983/1984 uczyła języka chińskiego na sinologii warszawskiej i prowadziła tam warsztaty translatorskie, pokazując, jak można na chiński przekładać Mrożka.

Chcąc przedstawić działalność naukową Profesor Yi Lijun, trzeba przede wszystkim przypomnieć, że duża część Jej życia upłynęła w okresie, kiedy zarówno Polska, jak i Chiny były krajami komunistycznymi, co nakładało na tę działalność bardzo duże ograniczenia. W przypadku osób zajmujących się krajami obcymi były one podwójne – prócz uwarunkowań wewnętrznych typu politycznego, zasadnicze znaczenie miały również kwestie ze sfery stosunków międzynarodowych. Dramatyczne zmiany stosunków między państwami, w tym przypadku Polską i Chinami, miały bowiem bezpośredni

wpływ nie tylko na możliwość utrzymania kontaktów z krajem swej specjalizacji, ale nawet publikacji oraz badań o nim. Ograniczenia tego typu w Chinach były jeszcze o wiele bardziej dotkliwe niż w Polsce. Nie można zatem osiągnięć Pani Profesor Yi Lijun rozpatrywać tak samo jak polonisty ze Szwecji czy Stanów Zjednoczonych.

Warto uprzytomnić sobie, że zaczynała Ona swe studia w Polsce jeszcze w epoce stalinowskiej współpracy „krajów obozu socjalizmu". Przeżywała w naszym państwie przemiany Października 1956 roku, których dokonanie było po części rezultatem wsparcia Chin, zwłaszcza zaś osobistego zaangażowania premiera Zhou Enlaia. Zaowocowało to nadzwyczajnym, acz krótkotrwałym, ociepleniem wzajemnych stosunków. Elity polskie patrzyły wtedy na Chiny jako krainę „polityki stu kwiatów" i niedogmatycznego marksizmu, co było, niestety, w dużej części złudzeniem. Kiedy Pani Yi Lijun wróciła do ojczyzny, zaczynało się właśnie ochłodzenie tych stosunków, związane z narastaniem konfliktu sowiecko-chińskiego. Kontakty z „krajami rewizjonistycznymi" i satelitami Moskwy stopniowo ograniczano w Chinach, podobnie jak publikacje o nich. Zaostrzała się również polska polityka wobec Chin. Nic więc dziwnego, że młodą polonistkę władze skierowały wówczas do pracy w radiu, ważnym środku propagandy.

W wyniku własnych starań udało się jednak Profesor Yi Lijun niezadługo przejść do pracy dydaktycznej i naukowej w Pekińskim Instytucie Języków Obcych (*Waiyu Xueyuan*, nazwę tę niezbyt ściśle oddaje się jako Uniwersytet Języków Obcych), najlepszej chińskiej uczelni obcych języków i kultur. Ledwo się tam zadomowiła, zaczęła się „rewolucja kulturalna", kiedy to praktycznie zlikwidowano życie kulturalne, nauki humanistyczne i zamknięto wyższe uczelnie, a Chiny popadły w coraz głębszą samoizolację. Wszystkie osoby i instytucje mające kontakty z zagranicą były wtedy automatycznie „podejrzane" o uleganie złym wpływom. O żadnej pracy naukowej i normalnych publikacjach w tym okresie mowy być nie mogło i już samo przetrwanie badacza wymagało wielkiego hartu ducha.

Dopiero pod koniec lat siedemdziesiątch, kiedy to zaczęły się wielkie reformy Deng Xiaopinga, Chiny coraz szerzej zaczęły się otwierać na świat, normalizowała się praca uczelni wyższych, wznowiono również prace naukowe, choć jeszcze obowiązywały ścisłe restrykcje ideologiczne. Polska – z perspektywy Pekinu – znajdowała się wtedy wciąż w obrębie „socjal-imperialistycznego obozu nowych carów", mimo że stały się już możliwe pierwsze kontakty z cudzoziemcami i instytucjami zagranicznymi. W następnych latach Chiny otwierały się coraz bardziej, a polityka ulegała liberalizacji. Sfera kultury i nauki uzyskała pewną autonomię. W przypadku stosunków z Polską sytuacja była wyjątkowo skomplikowana. Z jednej strony władze obu krajów stopniowo normalizowały stosunki po zapaści z okresu „rewolucji kulturalnej", chociaż zarazem władze chińskie uznawały Polskę za kraj „gnębiony przez Moskwę" i wspierały wszelkie przejawy jego usamodzielnienia. Dlatego oficjalnie Solidarność zaliczano w Pekinie do „ruchów narodowowyzwoleńczych", z definicji postępowych i „moralnie słusznych". Obok tego, w związku z zachodzącymi w Chinach przemianami politycznymi, narastały tam, zwłaszcza w kręgach inteligenckich, żywiołowe sympatie dla podziemnej Solidarności w Polsce, co rzutowało do pewnego stopnia nawet na informacje o naszym kraju w oficjalnych mediach. Zarazem władze były pełne obaw, gdyż same w końcu lat siedemdziesiątych XX wieku z trudem zdusiły rozwijający się tam ruch niezależnych związków zawodowych, którego twierdzą były koleje. Wielonurtowość chińskich przemian stwarzała warunki dla pewnego pluralizmu, tym bardziej że i fasada oficjalnej ideologii uległa głębokim przeobrażeniom, o które toczono zacięte walki. Otwierało to zupełnie nowe perspektywy przed nielicznymi badaczami spraw polskich w Chinach, zwłaszcza w stosunkowo neutralnej politycznie sferze literatury.

W gruncie rzeczy lata osiemdziesiąte były pierwszym okresem po II wojnie światowej, kiedy to stało się możliwe w Chinach dość swobodne rozwijanie badań naukowych, nawiązywanie kontaktów z zagranicą i publikowanie książek o na nowo odkrytym świecie współczesnym. Po dziesięcioleciach izolacji, najpierw związanej z okresem wojen, a potem

z polityką reżimu komunistycznego, społeczeństwo chińskie zaczęło się fascynować nieznanym mu światem, który okazywał się zupełnie odmienny od wpojonych dawniej propagandowych schematów. Znowu stały się możliwe bezpośrednie kontakty badaczy z różnych krajów, z czego naukowcy chińscy starali się korzystać.

Nic też dziwnego, że dopiero wtedy Profesor Yi Lijun mogła rozpocząć szerszą działalność naukową i translatorską, a jej prace chętnie publikowały wyrastające jak grzyby po deszczu nowe wydawnictwa, w tym także prywatne, czasopisma i rozmaitego typu wydawnictwa encyklopedyczne. Szczególny splot uwarunkowań historycznych, wspomnianych powyżej, spowodował zaś, że nagle polska literatura i kultura – ze względu na Solidarność – nabrały szczególnego znaczenia, stały się znane i atrakcyjne, zajmując miejsce obok najbardziej znaczących krajów Zachodu. Po roku 1992, kiedy to reformy w Chinach uległy przyspieszeniu i pogłębieniu, warunki stały się jeszcze bardziej sprzyjające działalności badaczy, takich jak Profesor Yi Lijun, choć niepodległa Polska, pogrążająca się w niezrozumiałych swarach z zagranicy i prowadząca często budzącą zdumienie politykę, traciła niewątpliwie na atrakcyjności. Po pierwszym szoku otwarcia na świat, kiedy z nim się już nieco oswojono i zaczęto szybko integrować w nowej epoce globalizacji, a Chiny stały się najszybciej i najbardziej dynamicznie rozwijającym się krajem, poprzednie fascynacje Polską szybko zanikały, choć pewne ich ślady, choćby wiedza, że w Europie istnieje taki kraj, pozostały. Można dodać, że poprzednie zainteresowania Polską występowały w Chinach na przełomie XIX i XX wieku, kiedy to działacze i intelektualiści lansujący przeprowadzenie wielkich reform w cesarstwie chińskim często szermowali przykładami Polski i Turcji, jako wielkich potęg zachodnich, które – nie przeprowadziwszy reform na czas – upadały. Ślady tych dysput pozostały w pismach całej plejady koryfeuszy kultury chińskiej. Zatem fascynacje Polską pod koniec XX wieku miały pewną bazę.

Pani Profesor Yi Lijun miała to szczęście, że Jej niewątpliwe talenty mogły rozwijać się w tym szczególnie sprzyjającym momencie, a Polska miała szczęście, iż w Chinach znalazła się

akurat tak wybitna badaczka i propagatorka jej kultury. Działalność Profesor Yi Lijun od lat osiemdziesiątych XX wieku, kiedy to wreszcie mogła dość swobodnie pracować, rozwijała się w kilku sferach.

Po pierwsze, przede wszystkim była zasłużonym wykładowcą akademickim w pekińskim Instytucie Języków Obcych, w cenionej uczelni państwowej, gdzie znajdowało się jedyne centrum polonistyczne w Chinach. Stała się zatem nauczycielem kilku pokoleń polonistów chińskich.

Po drugie, prowadziła własne badania naukowe poświęcone literaturze polskiej. Niektóre z Jej studiów dotyczyły wielkich mistrzów XIX wieku, zwłaszcza Adama Mickiewicza. Przede wszystkim jednak zajmowała się dziełami wybitnych prozaików i poetów XX wieku, jak S. Żeromski, J. Iwaszkiewicz, J. Tuwim, W. Gombrowicz, Cz. Miłosz, W. Szymborska. Ukazywała ich utwory jako wielkie dzieła literatury europejskiej, fascynujące i oryginalne, czego potwierdzeniem było przyznanie dwojgu ostatnim wymienionym poetom Nagrody Nobla. Warto wspomnieć, że znaczenie tych poetów dostrzegła, zanim jeszcze uhonorowano ich tą zaszczytną nagrodą. Prócz ponad 50 studiów opublikowała też monografie: *Literaturę polską*, prezentującą jej dzieje od średniowiecznych początków, i *Zarys historyczny powojennej literatury polskiej*. Uwagę zwraca szeroki zakres tematyczny zainteresowań Profesor Yi Lijun. Chyba można by powiedzieć, że w swoich studiach zajmowała się wieloma najbardziej znaczącymi dziełami i twórcami literatury polskiej. Wydaje się, iż kluczem do Jej wyborów było intuicyjne wyczucie, który z twórców polskich może być zrozumiały dla czytelników chińskich i może pobudzać jakieś struny duszy chińskiej. Ukazywała Ona literaturę polską jako jedno z ważniejszych i bardzo interesujących zjawisk w kulturze Europy. Dzięki pracom naukowym Pani Profesor elity chińskie mogły poznawać polską literaturę, jej specyfikę i dramatyczne często uwikłania historyczne, gdyż literaturę ukazywała Ona w szerszym kontekście kulturowym i historycznym.

Po trzecie, Profesor Yi Lijun zajmowała się przekładami literatury polskiej na język chiński i w tej dziedzinie Jej

osiągnięcia są ogromne. Sama i przy współpracy innych osób przełożyła np. dzieła tak monumentalne, jak z jednej strony *Pan Tadeusz* i III część *Dziadów*, a z drugiej – *Sława i chwała* Iwaszkiewicza (we współpracy z Pei Yuanying), *Krzyżacy* Sienkiewicza (we współpracy z Zhang Zhenhui), a także *Ogniem i mieczem* oraz *Potop* tego samego pisarza (oba przy pomocy swego męża, prof. Yuan Hanronga, z zawodu fizyka, choć dobrze znającego język polski). Obok tego zaś tłumaczyła tak trudny tekst, jak *Ferdydurke* Gombrowicza i współczesną prozę Olgi Tokarczuk *Prawiek i inne czasy* (również przy współpracy męża). Przybliżyła też chińskim czytelnikom opowiadania Iwaszkiewicza i prace innych prozaików: Nałkowskiej, Borowskiego, Kuncewiczowej, Mrożka, Hłaski, Iredyńskiego i Żukrowskiego. Łącznie tłumaczyła ponad 40 twórców polskich. Przekłady te ukazywały się w czasopismach literackich, antologiach i zbiorach, często przedrukowywano je wielokrotnie w różnych wydawnictwach. Obok tego wydawała nawet zbiór *Wybór klechd i baśni polskich*. Opublikowała ogółem 10 książek zawierających różne tłumaczenia literatury polskiej.

Wspomniane powyżej uwarunkowania polityczno-historyczne powodowały, że Jej przekłady zyskiwały duży rozgłos i popularność, co jednak nie byłoby możliwe bez dużych walorów literackich samych tłumaczeń, oddających udanie inną atmosferę życia i obyczajowość. Zwracało na nie uwagę wielu chińskich recenzentów prac Profesor Yi Lijun. Na przykład Sun Shengwu, omawiając Jej przekład *Ogniem i mieczem*, pisał o „niebywałym talencie literackim tłumaczy" („China Recording Weekly", 23 lipca 1997). Przyswajanie dzieł polskich literaturze chińskiej było tym trudniejsze, że Chiny są przecież ojczyzną zupełnie innej cywilizacji, którą można umownie określić jako konfucjańsko-buddyjską, a ich język literacki różni się zasadniczo od rodziny języków indoeuropejskich. Trzeba też pamiętać, że wykształcony czytelnik chiński miał już wtedy dostęp do przebogatych skarbów literatury chińskiej i do wielu najwybitniejszych prac zachodnich. Przekłady literatury polskiej Profesor Yi Lijun musiały zatem sprostać tej konkurencji największych

mistrzów pióra i pędzelka. Popularność, jaką cieszyły się te przekłady, i uznanie kręgów literackich świadczą najlepiej, że to się Jej udało.

Polska była wcześniej znana w Chinach jako ojczyzna bardzo tam popularnego Chopina, a także Kopernika i Curie-Skłodowskiej (jako pierwszej wielkiej uczonej-kobiety). Profesor Yi Lijun wprowadziła w chiński obieg intelektualny innych polskich twórców. Warto przypomnieć, że ostatnim kompozytorem zachodnim grywanym jeszcze w początkach „rewolucji kulturalnej" był Chopin. Później zakazano nawet jego muzyki. Paradoksem historii było, że po tej rewolucji pierwszym wybitnym dziełem literatury obcej przełożonym i wydanym w Chinach były właśnie *Dziady*, część III, w przekładzie Profesor Yi Lijun. Zaakceptowano je do druku już w 1976 roku, niemal natychmiast po śmierci Mao Zedonga i zaaresztowaniu tzw. „bandy czworga" z jego żoną Jiang Qing na czele. Nic więc dziwnego, że wydanie dzieła Mickiewicza w kręgach intelektualnych potraktowano jako zwiastun przemian politycznych. Tak np. ocenił to wydarzenie prof. He Qifan, ówczesny dyrektor Instytutu Badań Literackich Chińskiej Akademii Nauk Społecznych (tamtejsza Akademia Nauk podzieliła się na dwie instytucje: nauk społecznych i przyrodniczych), chociaż docenił także rangę samego dzieła i walory literackie przekładu. Czytali *Dziady* wszyscy, sięgały po nie odważne teatry, a nawet nadawano je jako słuchowisko radiowe w ogólnopaństwowym programie. Nie od rzeczy będzie przypomnieć, że przekład tego dzieła przygotowano z inspiracji premiera Zhou Enlaia, którego zainteresowało ono jako przyczyna protestów studenckich w Polsce w 1968 roku („rewolucja kulturalna" zaczęła się wszakże od inspirowanego ruchu studenckiego). *Dziady* ukazały się wprawdzie już po jego śmierci, ale pogłoski o związku przekładu z osobą premiera odegrały znaczną rolę, gdyż Zhou Enlai cieszył się wtedy ogromną popularnością, a jego postać reformatorzy i patrioci przeciwstawiali krytykowanemu Mao. Wspomniane uwikłania polityczne niewątpliwie przyczyniły się do popularności tego trudnego dzieła. Wytworzyła się w Chinach pewna specyficzna aura wokół przekładów z literatury polskiej.

Można dodać, że także inne dzieła literatury polskiej w przekładzie Profesor Yi Lijun zyskiwały dużą popularność. Czytano je w radiu, wielokrotnie przedrukowywano. Opowiadania *Poziomka* J. Iwaszkiewicza i *Zwycięstwo Antka* A. Kamińskiego włączono do lektur szkolnych. Wspomniana powyżej *Poziomka* stała się nawet jednym z tematów niezmiennie ważnego w Chinach ogólnochińskiego egzaminu na studia wyższe. W Państwie Środka przekłady Profesor Yi Lijun honorowano nagrodami państwowymi I i II stopnia, zaś przekład *Sławy i chwały* przyniósł uczonej Państwową Nagrodę Specjalną. Jej tłumaczenia zdobywały również inne nagrody literackie. Warto przypomnieć, że integracja Chin ze światem i przyswajanie im dorobku obcego wciąż są tam uznawane za zadanie ważne i podstawę rozwoju kraju.

Przekład na język chiński otwiera nie tylko rynek czytelniczy Chin. Język ten jest bowiem używany nie tylko w ChRL, kraju o ludności bliskiej 1,4 mld, lecz także w Hongkongu, na Tajwanie i w Singapurze. Posługuje się nim licząca kilkadziesiąt milinów diaspora – elita finansowa i intelektualna w Azji Południowo-Wschodniej i w regionie Pacyfiku. Tymczasem w kręgu cywilizacji konfucjańsko-buddyjskiej, o wysokiej i wysublimowanej kulturze literackiej, tradycyjnie dużo i chętnie się czyta. Wprowadzenie do tego kręgu dzieł literatury polskiej ma zatem ogromne znaczenie, gdyż udostępnia je elitom w wielu krajach azjatyckich i ogromnym rzeszom czytelników. Prace Profesor Yi Lijun były zaś nie tylko czytane w innych krajach azjatyckich z ChRL, ale też wydawane po chińsku również w innych państwach regionu: w Hongkongu, na Tajwanie i w Singapurze. Działalność translatorską Profesor Yi Lijun, szczególnie tak udaną, z polskiego punktu widzenia trudno wręcz przecenić i winniśmy Pani Profesor wdzięczność za Jej pracę i zabiegi związane z publikacją tych tłumaczeń. Zasłużyła zatem w pełni na odznaczenia także w Polsce: dwukrotnie jako Zasłużony dla Kultury Polskiej (w 1984 i 1997 roku), a w 2000 roku prezydent odznaczył ją Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP.

Można wspomnieć, że prócz tłumaczeń brała udział w przygotowaniu rozmaitych wydawnictw encyklopedycz-

nych i leksykonów, w których publikowała artykuły o literaturze i kulturze polskiej. Łącznie artykułów tego typu ukazało się ponad 300, a ich opracowanie można uznać za czwartą sferę Jej działalności. Świadczą one również o uznaniu, jakim się cieszy jako czołowy specjalista literatury polskiej w kręgu języka chińskiego, a zarazem pokazują, jak szeroki jest krąg oddziaływania i upowszechniania Jej wiedzy. Na marginesie można dodać, że pokazuje to także, ile publikacji o kulturze europejskiej ukazuje się w Chinach. Możemy się tylko cieszyć, iż Profesor Yi Lijun umie do takich publikacji tak często wprowadzać Polskę.

Wreszcie jako piątą sferę aktywności pani Profesor Yi Lijun można wymienić organizację konferencji i seminariów naukowych. Między innymi w swojej macierzystej uczelni, przy udziale innych instytucji, zorganizowała w 1998 roku sympozjum poświęcone Mickiewiczowi z okazji 200-lecia jego urodzin, w 2000 roku konferencję o Reymoncie, w związku z 75 rocznicą jego śmierci, czy w 2004 roku sesję poświęconą Gombrowiczowi w związku ze stuleciem jego urodzin. Oczywiście prezentowała także nieraz literaturę polską na konferencjach naukowych poświęconych literaturze europejskiej czy wschodnioeuropejskiej. Działania tego typu odgrywały również znaczącą rolę w propagowaniu kultury polskiej w Chinach.

Na zakończenie tego omówienia należałoby sformułować kilka uwag ogólniejszej natury. Niewątpliwie najbardziej znacząca była Jej praca translatorska, w której Pani Profesor okazała się pionierem w kilku aspektach naraz. Przede wszystkim wcześniej literatura polska była znana głównie z przekładów pośrednich, z języka angielskiego czy popularnego w Chinach esperanto. Yi Lijun była pionierem przekładów bezpośrednich z polskiego i to w bardzo szerokim zakresie. Na przykład *Pan Tadeusz* był znany, ale w przekładzie z esperanto i prozą, Ona zaś przygotowała przekład poetycki, o zupełnie innych walorach. O ile poprzednio tłumacze koncentrowali uwagę na fabule, która nieraz mogła wydawać się banalna, o tyle Profesor Yi Lijun wprowadziła przekłady literackie, transponując na literacki język chiński także jej warstwę artystyczną,

starając się oddać atmosferę, a nawet i styl utworu. Niewątpliwie w tej dziedzinie jest jednym z najbardziej uzdolnionych chińskich tłumaczy literatur zachodnich. Zarówno recenzenci Jej tłumaczeń, jak i zwykli czytelnicy byli często urzeczeni pięknem opracowanych przez Nią utworów. Oczywiście, pojawiały się i wcześniej próby tłumaczeń bezpośrednich, lecz Profesor Yi Lijun podniosła sztukę przekładów z polskiego na bardzo wysoki poziom i ustanowiła nowe standardy tej pracy. Dlatego też Jej przekłady mogły zyskać takie uznanie i popularność.

Ponadto przełamała Ona pewien schemat tematyczny. Poprzednio tłumaczono najczęściej utwory polskich pozytywistów XIX wieku, jak Prus czy Konopnicka, gdyż tematyka „pracy organicznej" w poprzednich dekadach najlepiej korespondowała z oczekiwaniami i aspiracjami chińskich inteligentów chcących wydobywać z zacofania swój kraj, choć pewną rolę odgrywały też czynniki polityczne. Pani Profesor Yi Lijun otworzyła natomiast Chińczykom wrota do polskiej literatury współczesnej, z takimi mistrzami poezji, jak Miłosz, Szymborska, Herbert, Pawlikowska-Jasnorzewska, Leśmian, Iwaszkiewicz czy Wierzyński, i z takimi mistrzami prozy, jak Sienkiewicz czy Iwaszkiewicz. *Sława i chwała* tego ostatniego, która zdobyła w Chinach wielkie uznanie, jest utworem trudnym, o subtelnym rysunku psychologicznym postaci, pełnym niedopowiedzeń i specyficznych klimatów, a zarazem stanowi przecież wspaniałe wprowadzenie w najnowszą historię Polski, przeżywaną dramatycznie przez bohaterów tej powieści. Z kolei Sienkiewicz wprowadzał czytelnika chińskiego do Polski średniowiecznej i początków epoki nowożytnej. A trzeba pamiętać, że dla chińskiej młodzieży tego typu literatura była wprowadzeniem do mało znanego jej świata cywilizacji zachodniej, do innej mentalności, do znanych i nieznanych problemów czy obyczajowości. Wyraz artystyczny czytanej prozy nadawał dodatkowy walor temu poznawaniu świata i przeżyciom.

Należy podkreślić, że w okresie reform Deng Xiaopinga nagle przed Chińczykami, przez lata karmionymi dość prymitywnymi, rewolucyjnymi utworami „słusznymi ideologicznie",

otworzył się sezam dawnej, wielkiej literatury chińskiej, też przez lata zakazanej, i literatury światowej. Z gorliwością neofity czytelnik chiński rzucał się na *Trzech muszkieterów*, na nowoczesną poezję i prozę zachodnią i na reportaże chińskich dziennikarzy opisujących zwiedzany świat, którego obrazy można było oglądać w telewizji i w kinie. Popularność zdobywały szczególnie powieści historyczno-przygodowe, z wątkami romantycznymi. I zapewne dlatego, by obok znanych dzieł zachodnich do wyobraźni zbiorowej wprowadzić również Polskę, Profesor Yi Lijun podjęła się tłumaczenia *Krzyżaków* i *Trylogii*.

Ogromne powodzenie przekładów Profesor Yi Lijun i ich znaczenie w chińskim życiu kulturalnym wiązały się niewątpliwie z charakterem okresu przełomu, w jakim przyszło Jej żyć, ale bez artystycznej rangi Jej przekładów tego znaczenia by nie zyskały. Zarówno ogromne osiągnięcia translatorskie w przekładaniu na chiński literatury polskiej – tak pod względem poziomu artystycznego, jak szerokiego zakresu, z włączeniem dzieł najwybitniejszych – jak i Jej badania naszej literatury, upowszechnianie wiedzy o niej oraz o kulturze polskiej na obszarze posługiwania się językiem chińskim uzasadniają w pełni nadanie Pani Profesor Yi Lijun stopnia doktora honoris causa przez każdy liczący się uniwersytet polski. Wiele innych nacji europejskich mogłoby tylko pozazdrościć nam takiego ambasadora polskiej kultury literackiej w Chinach.

Warszawa, 15 września 2007 roku

Bogdan Mazan

Ocena dorobku i dokonań Profesor Yi Lijun, do wniosku o nadanie Jej tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego

Inicjatywę nadania Profesor Yi Lijun tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego trzeba powitać z radością i uznaniem dla władz uczelni i wydziału, jako niezwykle trafną, bo oddającą cześć istotnej zasłudze, „nic to!", że w relacji przestrzennej do naszego kraju umiejscowionej nieomal na antypodach. Dzięki bowiem dokonaniom chińskiej polonistki Profesor Yi Lijun, pomnażającym i szerzącym wiedzę o naszej literaturze, geograficzne krańce świata zbliżyły się na kulturowo-mentalną odległość warunkującą zrozumienie, partnerstwo, współpracę w ramach zaistniałych oraz jeszcze wielu możliwych wspólnych przedsięwzięć. Szacunek należy się środowisku, które własnemu potencjałowi naukowemu i pasjonackiej energii, niweczącej hipotetyczne w tym wypadku bariery odmienności lub dziwności, szlachetnie doceniło działalność Profesor Yi Lijun poprzez wniosek związany z Jej uhonorowaniem.

Zasługi Profesor Yi Lijun, pozwalające się przełożyć na zamysł obdarzenia Jej Honorowym Doktoratem, imponują zarówno pod względem ilości, jak i jakości dokonań. Mieszczą się w podstawowych wymiarach niestrudzonej, nieugiętej i nader owocnej pracy:

- badacza i tłumacza literatury polskiej (zwłaszcza XIX i XX wieku) na język chiński;
- popularyzatora literatury i kultury polskiej w Chinach;
- w kształceniu na różnych poziomach chińskich polonistów: kadry naukowo-dydaktycznej, studentów, w ogóle ludzi zamierzających z nabytą dzięki Profesor Yi Lijun wiedzą polonistyczną w różne strony, nieraz bardzo odpowiedzialnych stanowisk; złączyło się to ze stosowną działalnością dydaktyczną i organizacyjną, np. sesjami naukowymi poświęconymi Adamowi Mickiewiczowi (1998), Władysławowi Stanisławowi Reymontowi (2000), Witoldowi Gombrowiczowi (2004).

O takim dorobku zdecydował wart osobnej uwagi nietuzinkowy wzorzec charakteru i postawy, typ „niezwyczajnego zwyczajnego" człowieka, o „skromnej osobowości i mistrzowskiej woli"; *notabene*, wskazywany w światowej literaturze przedmiotu poświęconej inteligencji przywódczej jako niezwykle konstruktywny, unikatowy i poszukiwany.

Do głównego celu, rozumianego jako praca na chińsko-polskiej niwie, prowadziła i nadal prowadzi Profesor Yi Lijun bogata i urozmaicona ścieżka biograficzna – często stawiająca obok mobilizujących wyzwań również trudzące zapory – obejmująca m.in. studia filologiczne (chińskie i polskie), pracę redakcyjną i dziennikarską, udział w związkach i stowarzyszeniach (pisarzy i tłumaczy), a w największym stopniu pracę translatorską oraz naukowo-badawczą, organizacyjną i dydaktyczną na Uniwersytecie Warszawskim (1984–1986) oraz w Katedrze Języka Polskiego na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych (od 1962 roku). Ta katedra jest jedynym w Chinach ośrodkiem nauczania języka i literatury polskiej na wszystkich trzech stopniach studiów. Profesor Yi Lijun wypromowała wielu magistrów i trzech doktorów, do których należą (po nazwisku i aktualnej funkcji podejmujemy tytuł rozprawy): dr Zhao Gang (prof. nadzw., kierownik Katedry Języka Polskiego i prodziekan na Wydziale Języków Europejskich na PUJO), *Przyroda i wizja natury w literaturze polskiej – od Renesansu do Młodej Polski*; dr Wu Lan (prof. nadzw. w Pekińskim Centrum Języków i Kultur dla Dyplomatów), *Sumienie narodu polskiego. O twórczości prozatorskiej Stefana Żeromskiego*; dr Mao Yinhui (dyrektor ze strony chińskiej w Instytucie Konfucjusza przy Uniwersytecie Jagiellońskim), *Emancypacja i problem kobiety w twórczości Elizy Orzeszkowej*; wśród uczniów Profesor Yi Lijun znalazł się m.in. prof. Li Jintao (od kilku lat I sekretarz ds. edukacyjnych w Ambasadzie ChRL w Warszawie). Nie zmąciły tych wysiłków nawet lata zabrane przez zawirowania historyczne, stanowiące wymuszoną kilkuletnią przerwę w pracy, która i tak z naddatkiem została wykonana.

Profesor Yi Lijun jest orędowniczką i wybitną czynną propagatorką wiedzy rzetelnej, dyscypliny intelektualnej

i upodobania w przedmiocie (polszczyźnie) usytuowanym w relacji do kultury, cywilizacji i geograficznego położenia Chin nieomal na antypodach. Umiłowała go mimo wszystko – jak niezłomny *Monsieur le Malgrétoux* („Pan Mimowszystko") z wczesnych pism Sienkiewicza (tj. twórcy, któremu Profesor Yi Lijun poświęciła ogrom pracy) – i nieledwie nade wszystko, przekraczając po obu stronach metaforyczne „wielkie mury", a realne granice niewiedzy, uprzedzeń i stereotypów. Jego poznawaniu i upowszechnianiu w środowisku chińskim oddała się z niebywałą pasją, chłonnością, olbrzymią konsekwencją, szacunkiem dla obustronnych środowiskowych rudymentów i wielką otwartością, fortunnie łącząc dzięki temu nieprzedawnione pierwiastki tradycji z nowoczesnością. Poprzez medium polszczyzny stała się nieformalnym ambasadorem polskości w Chinach, transformującym najbardziej istotne i żywotne, a nawet modne treści polskiej kultury piśmienniczej. Kształtowała intelektualne i duchowe kładki, na których ludzie się nie mijają, lecz spotykają; podkolorowane dostojeństwem i spokojem, jakim emanowała używana w zaborowej Polsce dziewiętnastowiecznej nazwa Chin: Państwo Niebieskie.

Spośród mnogości nasuwających się przykładów, które by dokumentowały przedstawiony pogląd, tutaj wskaże się słabiej znane lub niedostępne polskiemu odbiorcy oraz najbardziej znaczące i wyraziste, wreszcie najbliższe piszącemu te słowa literaturoznawcy-poloniście, obserwującemu działalność Profesor Yi Lijun od 2000 roku, czasu pierwszego spotkania w Pekinie. Inicjacyjny kontakt zaowocował po mojej stronie najpierw wspomnieniem naukowym, oddającym cześć Profesorom Yi Lijun i Yuan Hanrongowi jako translatorom *Ogniem i mieczem* oraz *Potopu*: „kosztowało to [tłumaczenie obu dzieł] sporo trudu, ale nie mówili dużo o tym, powściągliwi, wewnętrznie niepodlegli […] dowiedziałem się, że oddali temu cały swój czas, które to słowa, zawieszone, znaczyły więcej, aniżeli zwykle znaczą" (*Sienkiewicz*, *Reymont i (nie)ostatnie tango w Pekinie*, „Ruch Literacki" 2002, z. 2), a w latach następnych, po czas obecny, spotkaniami, wspólnym zadaniami, oficjalną umową o współpracy między

uczelniami, wymianą myśli, ciągłą (zdaje się) współobecnością mimo przestrzennego oddalenia, a to w chwilach zarówno radosnych, jak i napawających troską (epidemia SARS). Z tego zrodziły się m.in. prace naukowe Profesor Yi Lijun (w ramach chińskiego zespołu i samodzielne), włączone do KBN-owskich i ministerialnych projektów badawczych, jakimi kierowałem bądź aktualnie kieruję: *Pozytywizm i negatywizm. My i wy po stu latach* (zakończony w 2005 roku, wyd. Łódź 2005); *Bez antypodów? Zbliżenia i konfrontacje kultur* (rozpoczęty w końcu 2005). Chodzi o następujące publikacje i materiały: Zhao Gang, Yi Lijun, Mao Yinhui, *Od Sienkiewicza do Sienkiewicza, czyli o literaturze pozytywistycznej w Chinach*; Yi Lijun, *Tradycyjne wesele w Chinach* (artykuł złożony do druku).

Dorobek Profesor Yi Lijun, mierzony według skali ilościowej, ilustrują: około 60 polonistycznych opracowań krytycznoliterackich oraz innych ważnych artykułów; ponad 40 pozycji bibliograficznych, wskazujących antologie, w których przedrukowano publikowane w czasopismach Jej przekłady polskich utworów poetyckich i nowelistycznych; opracowanie przeszło 300 haseł dla rozmaitych chińskich kompendiów; liczący około 70 pozycji wykaz tłumaczeń dzieł polskich na język chiński. Pojedyncze cząstki w niektórych z tych wykazów wielokroć multiplikują się. Oznaczają bowiem w samym spisie – nader skromne, jak na standardy, z jakimi na co dzień obcujemy – tylko umieszczenie w określonej antologii, gdy naprawdę świadczy o tej obecności kilka tłumaczeń; jedno miejsce w spisie zajmuje także tłumaczenie obszernych arcydzieł, np. części III i IV *Dziadów* Mickiewicza, *Krzyżaków* czy *Potopu* Sienkiewicza. Nawet gdy względy pragmatyczne (ograniczony czas na lekturę, ekonomia wydawnicza, łatwość przyswajania) decydowały o profilu zbioru, trzeba zauważyć nie tylko celność translatorskich wyborów Profesor Yi Lijun, ale i owe „układy rozkwitania", w jakie przeradzają się skromnie skonstruowane opisy bibliograficzne. Kiedy spojrzy się na tytuły podanych dalej zbiorów, trudno oprzeć się myśli, że – niezależnie od wskazanych motywów praktycznych – chiński tłumacz (Yi Lijun) i wydawca,

przejawiając zainteresowanie utworami krótkimi, esencjonalnymi i syntetycznymi, wychodzili również naprzeciw określonym chińskim upodobaniom estetycznym do form zwięzłych i treściwych, o walorach najwyższych, uniwersalnych, predestynujących tekst do „długiego prania".

Tak więc w przekładach Profesor Yi Lijun, zawartych w *Słowniku analizy i oceny mikropowieści chińskich i obcych*, znalazły się utwory S. Mrożka *Chciałbym być koniem* i *Deszcz*. W *Wyborze ultrakrótkich wierszy obcych* zostały przedrukowane: *Fundament* L. Staffa; *Ogród* M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej; *Starcy*, *Złota jesień*, *Zapach*, *Obłoki* J. Tuwima; *Kiedy księżyc wschodzi* Cz. Miłosza; *Nieporozumienie* i *Testament* E. Lipskiej. W *Wyborze mrocznej poezji obcej* zamieszczono: *Pieśń o końcu świata* Cz. Miłosza; *Menuet* i *Upojenie* S. Grochowiaka. W wyborze *Wiersze obce godne przekazania z pokolenia na pokolenie* ukazały się: *Dar* i *Świat* Cz. Miłosza; *Rozczarowanie* i *O sonecie* K. Przerwy-Tetmajera. W *Kwintesencji prozy obcej publikowanej w ciągu stu lat* zostały zamieszczone: *Poziomka* oraz *Nocleg w górach* J. Iwaszkiewicza, w *Kwintesencji poezji obcej publikowanej w ciągu stu lat* znalazły się: *Dziedzictwo* i *Sztuka poezji* L. Staffa; *Z chłopa król* i *Anioł* Cz. Miłosza, natomiast w *Kwintesencji prozy obcej 2005 – Szmaragdowe oczy* H. Auderskiej; *Moja córeczka* T. Różewicza. Niektóre z tych krótkich, a pięknych form cieszyły się w Chinach szczególnym uznaniem, np. opowiadanie *Poziomka* włączono do kanonu obowiązkowych lektur szkolnych i tematów egzaminu na studia wyższe.

Opracowania literaturoznawcze, krytycznoliterackie i kulturoznawcze Profesor Yi Lijun dotyczą najwybitniejszych twórców i dzieł w literaturze polskiej XIX i XX wieku, m.in.: Mickiewicza, Orzeszkowej, Sienkiewicza, Żeromskiego, Gombrowicza, Iwaszkiewicza, Miłosza, Szymborskiej. Ogarniają wiele ważnych problemów, zdarzeń i zjawisk życia literackiego, obyczajowego i społecznego w owym czasie. Zajmują się także zagadnieniami recepcji literatury polskiej w Chinach, źródłami i rozwojem polskiej sinologii. Poprzez analizy, wprowadzenia i przedmowy Profesor Yi Lijun przybliża treść, myśl i formę konkretnych tekstów, wielokroć

trudną do przyswojenia w chińskim kręgu kulturowym. Dla warsztatu naukowego i popularyzatorskiego (w tym translatorskiego) Profesor Yi Lijun charakterystyczne są: badawcza pokora i zarazem nieugiętość w realizacji podjętych zamierzeń, skromność, dystans i ostrożność, niewyzbywające się jednak ambicji rozwikłania najważniejszych i skomplikowanych kwestii. Widać to na przykładzie Jej stosunków do naszych noblistów – Miłosza i Szymborskiej. Deklaracja tytułowa i poznawcza, złożona w pracy *Zbliżyć się do Czesława Miłosza* (2006) miała oznaczać zarówno obiektywną trudność w pełnym zrozumieniu analizowanej twórczości, jak i chęć przezwyciężenia zapór. Pisząc o Szymborskiej (*Niezwykła i oryginalna poetka polska – Wisława Szymborska*, 1997), badaczka postąpiła nieco inaczej, dogłębniej w ramach swego kanonu i strategii. (Dla siebie i adresata chińskiego przygotowała grunt do dociekliwej refleksji, publikując pierwszy w Chinach esej o twórczości tej poetki: *Laureatka Nagrody Nobla 1996 r. – polska poetka Wisława Szymborska*, „Literatura Obca" 1997, nr 1). Uwypukliła bezprecedensową niezwykłość Szymborskiej, polegającą na tym, że za niewiele ponad dwieście wierszy otrzymała Nagrodę Nobla; a także jej oryginalność w ujęciach literackich i obserwacjach życia – w pisaniu lekkim o ważnych sprawach postrzeganych z wielką wrażliwością.

Znaczące miejsce w dorobku naukowo-badawczym Profesor Yi Lijun zajęły 2 monografie: *Literatura polska* (1999) i *Historia polskiej literatury powojennej* (2002), wsparte licznymi artykułami na tematy analogiczne. Obie książki były pisane dla chińskiego odbiorcy z punktu widzenia chińskiej uczonej, starającej się ukazać specyfikę rozwoju literatury polskiej. Formułuje Ona opinie interesujące i ważne także dla polskiego literaturoznawstwa, dowodzące szerokiego horyzontu poznawczego, tchnące wyjątkową świeżością, np. w relacji do uwag Europejczyków, z jakimi już się oswoiliśmy. Profesor Yi Lijun wskazuje, że polski renesans wydał najwybitniejszego poetę słowiańskiego, Jana Kochanowskiego, jednak – zdaniem badaczki – literatura polska była/jest ściślej związana z kręgiem literatury łacińskiej aniżeli słowiańskiej. Na kanwie

porównania romantyzmu polskiego z rosyjskim Profesor Yi Lijun potraktowała romantyzm polski jako bardziej zbliżony do angielskiego aniżeli rosyjskiego. Jej zdaniem Mickiewicz przekazał byronizm Puszkinowi (a nie odwrotnie), a pod względem ideowym, artystycznym oraz szczerości i wylewności uczuć stał o wiele wyżej od rosyjskiego twórcy.

W *Historii polskiej literatury powojennej* Profesor Yi Lijun uwydatniła odrębność literatury polskiej na tle piśmiennictwa byłych państw socjalistycznych, np. wskazując w drugiej połowie lat pięćdziesiątych krytykę i odrzucenie socrealizmu, dominującego we wszystkich krajach socjalistycznych; analizując zarówno twórczość pisarzy prorządowych, jak i stojących w opozycji. Profesor Yi Lijun uwypukliła rolę literatury w przyśpieszaniu przemian ustrojowych. W odważnym i niezłomnym charakterze narodu polskiego dostrzegła przyczynę nieposłuszeństwa literatury polskiej wobec rozkazów „wielkiego brata". Dlatego po upadku systemu socjalistycznego w Europie polska literatura powojenna nie dała się tak doszczętnie przekreślić jak literatura innych europejskich państw socjalistycznych. Charakteryzując krytycyzm i negację wobec normatywizacji kryteriów literackich i upiększania rzeczywistości, Profesor Yi Lijun podkreśliła, że polska literatura opozycyjna mogłaby stać się pouczającą przestrogą dla chińskich konserwatystów. Właśnie z tego powodu literatura ta jest najbardziej interesująca i pociągająca dla chińskich odbiorców.

Wiele prac, a może cały dorobek Profesor Yi Lijun, rozpatrywany z perspektywy tematów i problemów pracy badawczej oraz zainteresowań translatora, przenikają: pasja, chęć przemożna i wrażliwość sejsmograficzna, by dotrzeć do tekstów i spraw wiodących we współczesności lub upatrzonym okresie dawniejszym; zamiar dotarcia do tekstów najważniejszych, choć dla tłumacza kłopotliwych. Jest to również pragnienie ukazania czytelnikowi chińskiemu wielu reprezentatywnych odcinków polskiej historii i kultury XIX i XX wieku oraz dzieł nacechowanych największą przenikliwością w obserwacji spraw polskich, ostrością lub trzeźwością spojrzenia, wyrazistością empatii; choćby nawet wchodziły one w wewnętrzny, ponadpokoleniowy dyskurs, a „długie

trwanie" zawdzięczały niegasnącym sporom o własną zaksjologizowaną tożsamość. Widać to na przykładzie jedynej w swoim rodzaju, a zarazem najwybitniejszej w omawianych dokonaniach badawczych i translatorskich koincydencji przeciwieństw – na dużym skupieniu się wokół dzieł Sienkiewicza i Gombrowicza, jakby w ten sposób najlepiej można było dotrzeć do źródeł duszy polskiej, mimo że wymienieni twórcy są lokalizowani na biegunach kulturowo-wychowawczych, zwłaszcza w spojrzeniu spetryfikowanym lub zideologizowanym. Tymczasem Profesor Yi Lijun swymi wieloma dokonaniami uprzytomniła, że dla higieny intelektualnej i duchowej warto i nawet trzeba poznawać dzieła obu wymienionych pisarzy: Sienkiewicza i tego, który go widowiskowo spamfletował. W nasze spory o listę szkolnych lektur obowiązkowych włączyła się jakby bezwiednie, kierowana intuicją, wiedzą, przenikliwością i opartą na trudnych nieraz kompromisach mądrością ludzi Państwa Środka.

Wielkimi osiągnięciami Profesor Yi Lijun jako translatorki i literaturoznawczyni są – zaopatrzone we wstępy – tłumaczenia (wspólnie z Yuan Hanrongiem) *Ogniem i mieczem*, *Potopu* oraz (wspólnie z Zhang Zhenhui) *Krzyżaków* Sienkiewicza, wsparte innymi wypowiedziami na temat naszego pierwszego noblisty. Krytycy chińscy chwalili przekład I i II części Sienkiewiczowskiej *Trylogii* za „idealny stan w tłumaczeniu", jako świetnie oddający „wyrazisty, bardzo spójny, a jednocześnie płynny i harmonijny charakter powieści", „atmosferę i czar oryginału oraz jego literacki rozmach". Język przekładu porównywano do wrażeń przy słuchaniu muzyki Chopina, a dzięki walorom translacji i samego oryginału uznano, że szerokie rzesze czytelników chińskich „mają okazję poznać i zrozumieć ducha polskiego".

W przedmowach do *Ogniem i mieczem* oraz *Potopu* Profesor Yi Lijun opisała tło historyczne tych powieści; wysoko oceniła kreacje głównych postaci (Wołodyjowskiego, Zagłoby, Kmicica); uznała Sienkiewicza za mistrza monumentalnych scen batalistycznych, np. obrony Zbaraża i Jasnej Góry. We wstępie do chińskiego wydania *Krzyżaków* omówiła tło historyczne oraz przeprowadziła analizę powieści i jej

bohaterów. W artykule o *Quo vadis* własne stwierdzenie o nieprzebrzmiałej idei powieści spointowała wartą pamięci uwagą:

> możemy wyciągnąć naukę i przestrogę przed tyranią (postać Nerona) […] Nie tylko Rzym został spalony… Gdyby nadeszła druga rewolucja kulturalna, Pekin zostałby spalony, to wcale nie jest żart.

Pisząc o pozytywizmie polskim w swej monografii literaturoznawczej, Profesor Yi Lijun podkreśliła, że Sienkiewicz jest pisarzem stojącym na równym poziomie z Lwem Tołstojem.

Od pewnego czasu pracy sienkiewiczologa towarzyszyły wysiłki Profesor Yi Lijun przybliżające odbiorcom chińskim twórczość Gombrowicza. Jej (wspólny z Yuan Hanrongiem) przekład *Ferdydurke* spotkał się z życzliwym przyjęciem chińskiej krytyki. Pisano o nim w gazetach i Internecie, dając jednak przeważnie oceny powierzchowne i streszczenia. Tylko Gao Xing, zastępca redaktora naczelnego „Literatury na Świecie", wypowiedział się ze znajomością rzeczy w obecnym artykule *Spóźniony pisarz, spóźniony przekład*, opublikowanym najpierw w gazecie „Nowa Stolica" (2005, 1, 14), a następnie przedrukowanym w książce *Wielki ogród kwiatów literatury wschodnioeuropejskiej* (Wydawnictwo Hubei 2005). Krytyk ubolewał nad tym, że Gombrowicz, sławny na świecie od kilkudziesięciu lat, dopiero pojawił się w Chinach poprzez przekład *Ferdydurke*. Jednak, według niego, również dzisiaj ta książka wytwarza atmosferę niezwykłości i cudowności, nie jest więc spóźniona i nigdy się nie spóźni. *À propos* nie tylko tej lektury Gao Xing pisał:

> Po przeczytaniu dzieł polskich pisarzy realistycznych, wyczuwam gigantyczną różnicę między nimi a Gombrowiczem. Poznałem tak inny świat literacki. […] W książce Gombrowicza pod pozorem groteski, dziwnej wyobraźni i gry słów widziałem najprawdziwszą prawdę duszy człowieka torującego sobie drogę literacką. Polacy zawsze traktowali literaturę jako sprawę służby narodowi. W tradycji literatury polskiej wielcy pisarze zawsze byli rzecznikami lub sumieniem takiej roli. […] Nieugięcie opowiadał się za całkowitą suwerennością i wolnością literatury.

Na podstawie *Ferdydurke*, jako dzieła w pełni odzwierciedlającego osobowość autora i specyfikę jego twórczości,

krytyk zaliczał Gombrowicza do grona czterech wielkich literatów Europy Środkowej, obok Kafki, Błoka i Musila.

Wypadało przypomnieć tutaj opinię chińskiego miłośnika i znawcy Gombrowicza, który napisał jeszcze kilka artykułów o bezkompromisowym twórcy i przekładzie *Ferdydurke*, gdyż właśnie za jego namową Profesor Yi Lijun opublikowała fragmenty *Dzienników* Gombrowicza (w czasopiśmie „Literatura na Świecie"). Nadto włączyła się samoistnie w wysoki i odpowiedzialny ton dyskusji artykułem *Zbuntowana dusza – Ferdydurke Witolda Gombrowicza* („Chiny i Świat. Wymiana Kulturalna" 2005, nr 3). Przez pojęcie „zbuntowana dusza" Profesor Yi Lijun rozumie konstruktywny bunt wobec tradycji literatury polskiej, tj. wobec zastanych kryteriów pisania powieści, trywializowania rzeczywistości i zakłamywania faktów; Gombrowicz odrzuca wszelkie wzorce, formy i maski, a przy tym świadomie wpada w ekscentryczność, niedorzeczność i wypaczenie. Zdaniem badaczki, zilustrował w ten sposób chaos i brzydotę społeczeństwa doprowadzającego człowieka do alienacji i bezradności.

W omawianym dorobku zawsze współzależna z nurtem naukowo-badawczym i krytycznoliterackim – sąsiadującym z popularyzacją wysoką – była praca translatorska, obdarzona podobnymi własnościami jak wymienione wyżej i nadto cechami odkrywczej misji kulturowej. W ramach pracy przekładowej potrafiła bowiem Profesor Yi Lijun wydobyć i upowszechnić prawdziwe, choćby niewielkie rozmiarami, artystyczne i ideowe „perełki" naszego piśmiennictwa, wiele tekstów użytecznych, mądrych i wartościowych pod wielorakimi względami, a także najbardziej popularne utwory z literatury dziecięcej i młodzieżowej. Podjęła się, co trzeba uwypuklić, nawet powtarzając się, ambitnego i nieoszacowanego trudu tłumaczenia potężnych objętością dzieł wybitnych – wieszcza (Mickiewicza) i naszych noblistów (Sienkiewicza, Miłosza, Szymborskej) – oraz poczytnych utworów doby najnowszej (Tokarczuk i innych).

Przełomowymi wydarzeniami w życiu kulturalnym Chin, zwiastującymi wiosnę w życiu politycznym, ważnymi także dla nas jako niecodzienne zjawiska w historii wymiany

kulturalnej i recepcji aktualizującej sensy uniwersalne, były przekłady dzieł Mickiewicza: *Dziadów* (wspólnie z podpisanym Lin Hongliagiem, choć grono współpracowników było nieco większe) i *Pana Tadeusza* (1998), dokonywane z języka oryginału, a nie – jak to było wcześniej – za pośrednictwem anglojęzycznym. Poruszyły one chińską opinię publiczną, zwłaszcza środowiska kulturotwórcze. Zostały przyjęte z dużym uznaniem i były popularyzowane poprzez autorytatywne opinie znawców, recytacje, adaptacje, prestiżowe wydania.

W przedmowie do *Pana Tadeusza* Profesor Yi Lijun najszerzej opisała i najwyżej oceniła miłość do ojczyzny i nostalgię za krajem lat dziecinnych, nastrój liryczny, bajeczność, piękne opisy przyrody, bogactwo języka poetyckiego i sposób wierszowania. Niezwykłymi wrażeniami z pracy nad translacją *Pana Tadeusza* podzieliła się podczas uroczystości promocyjnej, zorganizowanej przez Ambasadę Polską w Pekinie, oraz – uwzględniając doznania estetyczne, jakich doświadczyła w pracy nad przekładem *Dziadów* – w artykule *Z warsztatu tłumacza arcydzieł Adama Mickiewicza na język chiński*, opublikowanym w książce *Mickiewicz w Gdańsku. Rok 2005* (Gdańsk 2006). Zatem odbiorca polski ma okazję poznać bliżej Jej osiągnięcia i refleksje. Gdyby zaś, wgłębiając się w pokłosie owej pracy, zajrzał on do Internetu, znalazłby w czerwcu 2007 roku na stronach chińskich ponad 200 haseł dotyczących *Dziadów* i *Pana Tadeusza*, nawet informację o pasjonacie pragnącym kupić przekład *Dziadów* (pierwotnie wyceniony na 7 yuanów) za 299 yuanów. Nie tylko więc w rudymentach, ale i szczegółach tkwi dobry duch roboty translatorskiej Profesor Yi Lijun.

Zasługi Profesor Yi Lijun dla kultury polskiej zostały uhonorowane wysokimi odznaczeniami polskimi: Zasłużony dla Kultury Polskiej (1984, 1997), Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP (2000), Medal Komisji Edukacji Narodowej (2004). W Chinach niektóre antologie i serie wydawnicze, zawierające m.in. przekłady Profesor Yi Lijun, uzyskały państwowe nagrody wydawnicze, literackie i specjalne; otrzymała tutaj tytuły: Wzorowy Nauczyciel Miasta Pekinu (1995), Najznakomitszy Nauczyciel Roku (2006), Senior Zawodu Tłumacza Literatury Obcej (2004).

Do ilustracji dokonań Profesor Yi Lijun, uwarunkowanych cechami osobowości i warsztatu badawczego, może na koniec prowadzić – gdy w sprawach takich ma się intuicję, czasem niezachwianą pewność i liczne dowody, ale też świadomość niedocieczonego, bo nadal spełniającego się wątku – porównanie utworzone na wzór częściowo chiński.

Otóż, jak usłyszałem, dla Profesor Yi Lijun symbolem współczesnych Chin – zapewne również Jej wyobrażeń o macierzystej społeczności, własnej roli w nowoczesnym świecie i przesłaniu dla młodego pokolenia – jest feniks, a nie np. smok, jak należałoby oczekiwać, śledząc media i stereotypy. Na próżno jednak chciałoby się dopatrywać na tej podstawie analogii do znanych nam mitów lub postaci literackich. Mogła zaś je poznać Profesor Yi Lijun, tłumacząc *Trylogię* Sienkiewicza, w której naturą odrodzeńczą zmitologizowanego feniksa obdarzeni są bohaterowie charakteryzujący się zdumiewającą odpornością i siłą, wychodzący bez szwanku z najcięższych opresji, jak np. Bohun, tak samo miły – co sprawdziłem – czytelnikom polskim co studentom na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych. Jednak chiński feniks (*fenghuang*), poza genealogią mityczną, nie wykazuje związków z europejskim. Ma wiele oryginalnych cech, mniej więcej sprawiedliwie obejmujących obie płci. Może oznaczać rządy dobrego króla lub cesarzową, symbolizować wiatr jako rozwinięcie znaku *feng* 'wiatr', a gdy zwraca się uwagę na jego wzrok, wówczas przywoływane są piękne oczy kobiety. Intuicja i choćby niewielka znajomość aktualnych chińskich realiów i priorytetów, a także samej Pani Profesor, najbardziej podpowiadałyby wykładnię wskazującą na takie – jakoby tylko męskie (według mitologii chińskiej) – cechy symbolizowane przez ciało feniksa, jak: cnota, obowiązek, zachowanie zgodne ze zwyczajami, miłosierdzie, niezawodność. Sprawdzają się one również na „niewiastach z sercem męża", jak dawniej mawiano o dzielnych pisarkach-pozytywistkach (np. o E. Orzeszkowej), znanych Profesor Yi Lijun nie tylko jako promotorowi doktoratu Mao Yinhui, ale i z własnych zainteresowań badawczych, w ramach których bardzo korzystnie oceniła polską literaturę kobiecą (*Polska literatura*

kobieca). Pisała bowiem o M. Skłodowskiej-Curie, M. Konopnickiej, E. Orzeszkowej, Z. Nałkowskiej, M. Dąbrowskiej (*Słynne kobiety XX wieku*), przygotowała artykuł o Bonie Sforzy i Barbarze Radziwiłłównie, a w *Wyborze obcej literatury kobiecej* zamieściła utwór Nałkowskiej *Noc podniebna*. Przeto i europejską/polską wykładnię można tu spożytkować, zmierzając do rekapitulacji osiągnięć.

Profesor Yi Lijun odegrała w działalności badawczo-naukowej, popularyzatorskiej i organizacyjno-dydaktycznej, ukierunkowanej na polszczyznę i transformację na grunt chiński kultury polskiej, nie tylko fundamentalną, poznawczą i odrodzeńczą rolę człowieka-instytucji, ale i dobrego męża opatrznościowego, pobudzającego do użytecznych działań, wprowadzając do nich harmonię i wysoką dyscyplinę kultury chińskiej. Wielce się to przysłużyło poznawaniu i adaptacji piśmiennictwa oraz kształtowaniu twórczych postaw wśród przedstawicieli nowego, pomostowego pokolenia chińskich polonistów. Dzięki Jej wysiłkom i osiągnięciom Daleki Wschód, parafrazując słowa ze *Światowidza* M. Gretkowskiej, nie okazał się „za daleki" zarówno dla naszych „biblii narodowych" (*Pana Tadeusza*, *Trylogii)*, jak i terapeutycznych rozrachunków, przejawów konstruktywnej niepokory. Prace literaturoznawcze oraz mądre i wyważone opinie krytyczno-literackie Profesor Yi Lijun, rozpatrywane na tle np. uwag Europejczyków o polskiej literaturze i kulturze, niejednokrotnie pozwalają lepiej poznać prawdę o nas samych; głębiej i odważniej, a także bardziej bezkompromisowo docierają do sedna rzeczy – zarówno do zjawisk i cech, jakimi można się szczycić, jak i do prawd niemiłych.

Retoryczną wydaje się kwestia: czego więcej można oczekiwać od literaturoznawcy i translatora, gdy w sukurs idą nadto podpowiedzi związane z nietuzinkową osobowością Profesor Yi Lijun. Wspomnieniem Jej zasług i fotograficznym wizerunkiem (na tle najbliższych współpracowników) kończy się ostatni rozdział zatytułowany *Chińscy miłośnicy Adama Mickiewicza* w pięknej książce I. Sławińskiej-Hu Peifang pt. *Chińszczyzna* (Toruń 2003). Wolno mieć nadzieję, że to nie ostatni akt wdzięczności i należnego uznania,

złączony z prośbą o kontynuację. Zwłaszcza że bieżące dni Profesor Yi Lijun, nie mniej intensywne co przed laty, wypełnia zbieranie materiałów do części polskiej kroniki życia literackiego 1980–2000, praca nad przekładem *Pana Wołodyjowskiego*; niedawno zaś ukończyła (wspólnie z Yuan Hanrongiem) przekład powieści O. Tokarczuk *Dom dzienny*, *dom nocny*, który ma się ukazać pod koniec 2007 roku na Tajwanie.

W świetle działalności i dokonań Profesor Yi Lijun tutaj przedstawionych, nieustannie promieniujących na bliższe i dalsze otoczenie, tj. środowisko chińskie i polskie, z głębokim szacunkiem i satysfakcją przyjmuję inicjatywę Uniwersytetu Gdańskiego, który pragnie nadać Jej tytuł doktora honoris causa. Zaszczytem jest uczestniczenie w takim zdarzeniu.

Łódź, 22 sierpnia 2007 roku

Jan Data

Opinia o dokonaniach Profesor Yi Lijun w związku z wnioskiem Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego o nadanie tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego

Yi Lijun urodziła się 4 grudnia 1934 roku w Huang Gang (prowincja Hu Bei), studiowała filologię chińską na Uniwersytecie Wuhańskim, a w latach 1954–1960 – filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim, uzyskując dyplom magisterski (seminarium prof. Janina Kulczycka-Saloni). Od 1962 roku pracuje w Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych w Katedrze Języka Polskiego. W latach 1984–1986 pracowała w Zakładzie Sinologii Uniwersytetu Warszawskiego. W lipcu 2005 roku przeszła na emeryturę. Zatrudniona ponownie – pracuje do dnia dzisiejszego w Katedrze Języka Polskiego Uniwersytetu Pekińskiego.

Dokonania Profesor Yi Lijun, imponujące zarówno pod względem ilości, jak i jakości, skupiają się głównie na pracy naukowej, krytycznoliterackiej oraz translatorskiej.

Yi Lijun, badacz literatury polskiej zwłaszcza XIX i XX wieku, jest autorką dwóch prac syntetycznych, a mianowicie *Literatury polskiej* (1999) i *Historii polskiej literatury powojennej* (2002), w których przedstawiła przemiany ideowe i artystyczne literatury polskiej od czasów najdawniejszych po współczesność. Uzupełnieniem i dopowiedzeniem do wymienionych monografii były liczne artykuły dotyczące najnowszej literatury polskiej (*O współczesnej prozie polskiej*, *O współczesnej dramaturgii polskiej*, *O poezji polskiej XX wieku*, *Polska literatura od lat siedemdziesiątych*, *Polski realizm socjalistyczny przed i po odwilży*, *Polska literatura kobieca*).

Profesor Yi Lijun uczestniczyła w opracowaniu specjalistycznych słowników i encyklopedii, w których zamieściła przeszło 300 biogramów pisarzy polskich oraz najwybitniejszych polskich językoznawców (*Wielki słownik znanych pisarzy obcych*, *Wielki słownik literatury obcej XX wieku*, *Chińska wielka encyklopedia powszechna*, tom: *Języki świata*, *Słynne kobiety*

świata XX wieku). Kiedy Czesław Miłosz, a później Wisława Szymborska otrzymali literacką Nagrodę Nobla, Profesor Yi Lijun jako pierwsza informowała chińskich czytelników o ich poezji.

Do zasług fundamentalnych Profesor Yi Lijun należy wielkie dzieło tłumaczeń literatury polskiej XIX i XX wieku na język chiński. Działalność translatorska Yi Lijun po raz pierwszy umożliwiła czytelnikowi chińskiemu zapoznanie się z twórczością ponad 40 polskich poetów i powieściopisarzy: Marii Konopnickiej i Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Leopolda Staffa i Jarosława Iwaszkiewicza, Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i Kazimiery Iłłakowiczówny, Kazimierza Wierzyńskiego i Antoniego Słonimskiego, Jana Lechonia i Juliana Przybosia, Józefa Czechowicza i Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Czesława Miłosza i Wisławy Szymborskiej, Anny Kamieńskiej i Tadeusza Różewicza, Mirona Białoszewskiego i Zbigniewa Herberta, Tadeusza Nowaka i Urszuli Kozioł, Jerzego Harasymowicza i Stanisława Grochowiaka, Ewy Lipskiej i Zofii Nałkowskiej, Marii Kuncewiczowej i Haliny Auderskiej, Sławomira Mrożka i Adolfa Rudnickiego, Ireneusza Iredyńskiego i Tadeusza Borowskiego, Leona Wantyły i Marka Hłaski, Wojciecha Żukrowskiego i Aleksandra Kamińskiego, Hanny Ożogowskiej i Olgi Tokarczuk.

Profesor Yi Lijun ma w swym dorobku translatorskim ponad 60 opublikowanych tytułów w zakresie prozy i poezji polskiej, rozproszonych w różnych czasopismach i antologiach, oraz 10 tytułów wydanych osobno w formie książkowej. Gdyby ograniczyć się do najważniejszych, są to: *Dziady* część III i IV (wspólnie z Lin Hongliangiem) i *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza, Henryka Sienkiewicza *Ogniem i mieczem* (przy współpracy Zhang Zhenhui); Jarosława Iwaszkiewicza *Sława i chwała* (przy współpracy Pei Yuanying), Olgi Tokarczuk *Prawiek i inne czasy* (przy współpracy Yuan Hanronga) oraz *Wybór klech i baśni polskich*. Należy podkreślić, że przekłady Profesor Yi Lijun mają charakter pionierski: chiński czytelnik poznawał literaturę polską z bezpośredniego przekładu z języka polskiego na język chiński, a nie za pośrednictwem anglojęzycznym. Wiele prac tłumaczonych przez Profesor Yi Lijun

przedrukowano w ponad 40 antologiach i osobnych seriach wydawniczych, a także nadawano przez radio. Tłumaczenia zostały przyjęte z dużym uznaniem. Opowiadanie Jarosława Iwaszkiewicza *Poziomka* przedrukowano w kilkudziesięciu gazetach i książkach. Utwór ten wraz z opowiadaniem Aleksandra Kamińskiego *Zwycięstwo Antka* włączono w Chinach do kanonu obowiązkowych lektur szkolnych.

Trylogia i *Krzyżacy* Henryka Sienkiewicza były znane chińskiemu czytelnikowi, ale wyłącznie z przekładów z języka angielskiego. Przekłady Yi Lijun – bezpośrednio z języka polskiego – spotkały się z dużym zainteresowaniem zarówno szerokiej publiczności, jak i środowisk twórczych. Przytoczmy trzy wypowiedzi charakteryzujące tłumaczenia powieści Henryka Sienkiewicza:

> Powieść historyczna *Ogniem i mieczem* to dzieło wielkiego formatu. Jego nowy, bardzo staranny przekład zawarł się w przybliżeniu w milionie znaków chińskich; język tłumaczenia wykazuje niebywały talent literacki tłumaczy, oddaje wyrazisty, bardzo spójny, a jednocześnie płynny i harmonijny charakter powieści – jak się mówi – idealnym stanem w tłumaczeniu jest właśnie harmonia, ale rzadko dosięgała do takiego poziomu. Ta nowa wersja dzieła Sienkiewicza to imponujące zjawisko na chińskim rynku wydawniczym.
>
> (Sun Shengwu, „China Reading Weekly", 23 lipca 1997)

> Język przekładu *Potopu* sprawia, że czyta się tę powieść z wielką przyjemnością, podobnie jak słucha się muzyki Chopina. W istocie samo już dzieło Sienkiewicza zdaje się być czystą kompozycją boskiego blasku księżycowego i wielkiej łuny najczystszych emocji, kompozycją zbliżoną w charakterze do pieśni wyrażającej pobożność i głęboką wiarę w połączeniu z gorącym patriotyzmem.
>
> (Wang Na, „China Reading Weekly", 28 listopada 2001)

> Potop w tłumaczeniu wybitnych znawców literatury polskiej, profesorów Yi Lijun i Yuana Hanronga, za sprawą pięknego i subtelnego, a zarazem żywego języka przekładu oddaje w pełni atmosferę i czar oryginału oraz jego literacki rozmach. W ten sposób rzesze chińskich czytelników mają okazję poznać i zrozumieć ducha polskiego.
>
> (Wen Youren, „Czasy Naukowe", 15 marca 2002)

Przekład *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza (1998) został uznany za ważne wydarzenie w historii wymiany kulturalnej między Chinami a Polską. Było to pierwsze wierszowane tłumaczenie bezpośrednio z języka polskiego na język chiński. Przetłumaczona epopeja Mickiewicza wzbudziła duże zainteresowanie szczególnie środowiska literackiego, które przekład uznało za w pełni oddający charakter artystyczny oryginału. O dziejach tłumaczeń utworów Mickiewicza w Chinach, szczególnie *Pana Tadeusza*, a także o kłopotach translatorskich mówiła Profesor Yi Lijun w Gdańsku na Międzynarodowej Konferencji Naukowej, zorganizowanej przez Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego z okazji 150 rocznicy śmierci Adama Mickiewicza w listopadzie 2005 roku (zob. Yi Lijun, *Z warsztatu tłumacza arcydzieł Adama Mickiewicza na język chiński*, [w:] *Mickiewicz w Gdańsku. Rok 2005*, pod red. J. Bachórza i B. Oleksowicza, Gdańsk 2006).

Profesor Yi Lijun przez pół wieku pracowała jako nauczyciel akademicki, prowadząc ćwiczenia, wykłady i seminaria dla studentów, magistrów i doktorantów. Wypromowała kilkudziesięciu magistrów oraz trzech doktorów. Wielu jej uczniów pełni dziś ważne funkcje w dyplomacji (obecny konsul ChRL w Gdańsku ukończył pekińską polonistykę) i handlu zagranicznym, życiu naukowym i kulturalnym. Yi Lijun także pół wieku poświęciła polskiej literaturze i kulturze (zob. Yi Lijun, *Pół wieku mojego życia poświęconego polskiej literaturze i kulturze* „Chiny i Świat. Wymiana Kulturalna", 20 września 2004).

Na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych Yi Lijun organizowała – przy współudziale Wydziału Literatury Wschodnioeuropejskiej Chińskiej Akademii Nauk Społecznych – sesje naukowe poświęcone pisarzom polskim. I tak: w roku 1998 zorganizowała Sympozjum z okazji 200 rocznicy urodzin Adama Mickiewicza; w roku 2000 Sympozjum z okazji 75 rocznicy śmierci Władysława Reymonta. Na stulecie urodzin Witolda Gombrowicza przygotowała przekład *Ferdydurke*, a chińskie wydanie powieści stało się pretekstem do zorganizowania (przy współudziale Ambasady RP w Pekinie)

sesji poświęconej twórczości Gombrowicza oraz promocji powieści. Na wspomnianej sesji Profesor mówiła o swoich fascynacjach Gombrowiczem (*Ferdydurke w moim rozumieniu*).

Profesor Yi Lijun jest członkiem Związku Pisarzy Chińskich, Ogólnochińskiego Stowarzyszenia Tłumaczy oraz członkiem zarządu Pekińskiego Stowarzyszenia Tłumaczy. W uznaniu zasług za przybliżenie Chińczykom polskiego dziedzictwa kulturalnego otrzymała Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP, Medal Komisji Edukacji Narodowej oraz dwukrotnie przyznano Jej odznaczenie Zasłużony dla Kultury Polskiej (1984, 1997). Zarząd Główny Ogólnochińskiego Stowarzyszenia Tłumaczy uhonorował Profesor Yi Lijun tytułem Seniora Zawodu Tłumacza Literatury Obcej (2004), a Pekiński Uniwersytet Języków Obcych nadał Jej godność Najznakomitszego Nauczyciela Roku (2006).

Nadanie Profesor Yi Lijun tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego jako wyraz uznania dla Jej zasług translatorskich, naukowo-dydaktycznych, opiniotwórczych i popularyzatorskich ma więc uzasadnienie bezsporne.

Gdańsk, 14 kwietnia 2007 roku

Przemówienie Dziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego

Józef Arno Włodarski

Wielce Szanowna Pani Profesor Yi Lijun, Magnificencjo, Wysoki Senacie, Drodzy Goście z kraju i z zagranicy, Szanowni Państwo, kiedy wespół ze śp. prof. Wacławem Odyńcem pisaliśmy w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych książkę nt. znajomości cywilizacji chińskiej w Polsce na przestrzeni dziejów, nawet w najśmielszych marzeniach nie przypuszczaliśmy, że nasz Uniwersytet Gdański swoim największym zaszczytem, godnością doktora honorowego obdarzy kogoś wyjątkowego z Państwa Środka. Chińczycy nazywali swój kraj właśnie Państwem Środka (Czung Kuo), przez wiele wieków uważając go za centrum świata o dominującej cywilizacji i kulturze. Jednak to właśnie tam, w Chinach, Pani Profesor Yi Lijun było dane pokochać język i kulturę dalekiej krainy nad Wisłą, było dane przeprowadzić żmudne, wieloletnie badania literaturoznawcze i poznać wielkich twórców literatury polskiej. Nasza rodzima literatura zafascynowała Panią Profesor Yi Lijun, podobnie jak zresztą kraj, w którym wielokrotnie przebywała, mieszkający w nim ludzie i ich historia.

Na spotkaniach z Panią Profesor wielokrotnie padało pytanie, co spowodowało, że zainteresowała się właśnie Polską? Odpowiedź była najczęściej złożona, bo wpływ na to miały nie tylko kwestia kontaktów, ale również poczucie pewnej wspólnoty dziejowej charakteryzującej się walką z obcym panowaniem (w Chinach z mongolskim i mandżurskim),

świadomość, że także Chińczycy prowadzili wojny z zaborcami, którzy podzielili Rzeczpospolitą pomiędzy siebie. W okresie słynnego powstania bokserów w latach 1900–1901 ruch Yihetuan (Związek Pięści zaciśniętej w imię sprawiedliwości i pokoju) toczył zacięte walki z wojskami Rosji, Rzeszy Niemieckiej i Austrii. Powstanie bokserów upadło, ale – bez względu na jego oceny – był to ruch narodowowyzwoleńczy. W czasie II wojny światowej, kiedy Polacy zmagali się w sumie z dwoma potężnymi przeciwnikami – sowiecką Rosją i faszystowskimi Niemcami – Chińczycy, niezależnie od podziałów politycznych (Guomindang – Czerwona Armia), toczyli ciężkie walki z agresorem japońskim.

Może Panią Profesor rzeczywiście, tak jak mówi, urzekła nasza otwartość, gościnność, przyjacielskie nastawienie do Chińczyków. Dodam, że niewątpliwie pewną rolę odegrały sprawy osobiste – bowiem, kiedy wespół z Jego Magnificencją Rektorem Uniwersytetu Gdańskiego, profesorem Andrzejem Ceynową byliśmy zaproszeni we wrześniu b.r. do Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie, gdzie Pani Profesor odbierała w Belwederze z rąk pani minister Anny Fotygi specjalny dyplom za wybitne zasługi dla promocji Polski w świecie – dowiedzieliśmy się od Małżonka, że właśnie Gdańsk stał się dla Państwa miejscem szczególnym, tu się narodziło Wasze głębokie uczucie. Jak Pani Profesor wie, Gdańsk również w dziejach naszego kraju odegrał wielką rolę i – śmiem twierdzić – odgrywa nadal.

Przekornie należałoby zapytać także o pierwsze kontakty chińsko-polskie. Jak stwierdził w trakcie wczorajszej konferencji prof. Zhao Gang, ze strony chińskiej takie badania nie są prowadzone. Kiedy w 1991 roku zajmowałem się zagadnieniami związanymi z militariami – temat: „Wpływ taktyki mongolskiej na dalekowschodnią sztukę wojenną" – uroczyście obchodzono na Śląsku 750. rocznicę bitwy pod Legnicą (stoczonej z Mongołami 9 kwietnia 1241 roku). Po raz pierwszy opowiedziałem się wówczas za tezą, że w mongolskich służbach technicznych, obsługujących różnego rodzaju wyrzutnie (w tym gazów bojowych), służyli specjaliści chińscy. Było to zatem zapewne pierwsze realne zetknięcie

się Chińczyków z Polską w okresie rozbicia dzielnicowego. Oryginalnie zaś podsumował tę militarną konfrontację Zachodu z dalekowschodnią sztuką wojenną ówczesny ambasador Mongolii, stwierdzając: „Nieważne, kto wygrał, kto przegrał, ważne, żeśmy się po raz pierwszy spotkali". Proszę sobie wyobrazić, jakie brawa otrzymał za swoją pojedynczą wypowiedź!

Jak wiemy, zaledwie kilka lat później, na przełomie 1245 i 1246 roku do Wielkiego Chana Mongołów wyruszyło papieskie poselstwo Innocentego IV z Zachodu. W skład delegacji Jana Pian del Carpine wchodził wrocławski franciszkanin Benedykt Polak. Poselstwo dotarło do Wielkiego Muru i powróciło do Europy po niespełna dwóch latach. Powstały dwie relacje – duża Jana Pian del Carpine i mniejsza Benedykta Polaka. Były one przez bez mała półwiecze jedynymi kompendiami wiedzy o Dalekim Wschodzie (krainie Tartaru) do czasów powstania *Opisania świata* Marco Polo.

Oczywiście, wytwory chińskiej kultury materialnej poprzez kupców trafiały do nas wcześniej. Na przykład w wykopaliskach kurhanów scytyjskich na ziemiach południowej Polski właśnie w okresie wpływów rzymskich pojawiają się paciorki porcelanowe. Pozostawili je Scytowie, a więc przywędrowały one nie szlakiem południe – północ, a wschód – zachód. To oznacza, że w okresie ożywionych stosunków Chin z Imperium Rzymskim istniały inne drogi niż te najbardziej znane i opisane. Słynny „Jedwabny Szlak", który ożył ponownie w okresie panowania w Chinach mongolskiej dynastii Jüan (1279–1368), był nie tylko szlakiem handlowym, ale też wielką drogą przenikania cywilizacji chińskiej na Zachód.

W okresie od XIII do XVIII wieku tylko nieliczni Polacy dotarli do Państwa Środka albo do jego granic, bądź na te obszary, na których mogli zetknąć się twarzą w twarz z Chińczykami. Nie ulega wątpliwości, że cywilizacja chińska i samo państwo budziły zainteresowanie w Polsce także w późniejszym okresie.

Przeżywamy dziś szczególną uroczystość nadania najwyższej godności uniwersyteckiej doktora honoris causa Pani

Profesor Yi Lijun. Wiem, że o Jej dokonaniach wypowiedzą się profesjonalnie mistrzowie słowa, tzn. laudator i recenzenci. Pragnę tylko jako historyk zwrócić uwagę na poszanowanie przez Chińczyków papieru zapisanego znakami. Papier pokryty pismem, jeśli nie był już potrzebny, powinien być spalony, a popiół skrzętnie przechowywany. Marynarze chińscy wysypywali popiół z zapisanego papieru do morza, aby uspokoić wzburzony żywioł. Ten właśnie zwyczaj został dostrzeżony przez wielkiego poetę polskiego okresu romantyzmu jako dowód poszanowania wysiłku umysłowego każdego człowieka, dodajmy – zgodnego z naukami Konfucjusza:

W Chinach jest do dziś zakon, który ma uznanie
Za cnotę, żeby świstki [tzn. kartki papieru – J.W.] szanować pisane,
Podejmując je z pyłu, który wicher miecie,
By się litera marnie nie nurzyła w świecie[1].

Ta wypowiedź, oddająca właściwie hołd Chińczykom jako stróżom pisanego słowa, koresponduje z wypowiedzią także poety o dwa wieki wcześniejszego i niezwiązanego z poglądami jezuitów. Wacław Potocki (1621–1696), sarkastycznie nastawiony wobec młodszych od siebie i zarozumiałych pisarzy, pisał:

Mianowicie rzemiosła i strzelba i druki
Były wprzód niż ci, którym przyznają te sztuki:
Były u C h i ń c z y k ó w, w pogańskim narodzie,
Oboje na potrzebę, oboje na szkodzie;
Oboje duszę z ciałem, to cicho to z hukiem,
I zabić i zachować może, strzelba z drukiem[2].

Jeśli autor wymienia tu strzelbę, to należy ją traktować jako wszelką broń palną, rozpowszechnioną po zastosowaniu prochu – wynalazku chińskiego. O znaczeniu wykorzystania przez Europejczyków wynalazku druku nie potrzeba się rozwodzić. Bez drukowanej książki, na papierze, też przecie chińskim wynalazku, nie mogło być mowy o rozwoju nauki europejskiej. Dla nas ważne jest to, że wśród

[1] C.K. Norwid, *Rzecz o wolności słowa* (1869), XIII, [w:] *idem*, *Pisma wszystkie*, cz. 3: *Poematy*, Gdańsk 2000, s. 292.

[2] K. Mrowcewicz, *Drukarz w wirydarzu…*, [w:] *Staropolska kultura rękopisu*, Warszawa 1990, s. 8–9.

społeczeństwa polskiego naturalnie wykształconego istniała świadomość zapożyczeń z osiągnięć cywilizacji chińskiej i to traktowanych z należnym im uznaniem. Naród chiński zasługiwał więc na szacunek, a jego przedstawiciele, określani jako mandaryni, jeszcze przed wypowiedziami francuskich filozofów z XVIII wieku, mogli być wzorem do naśladowania. Społeczeństwo polskie było otwarte oraz gotowe akceptować i przyjmować wzory cywilizacji odległej, ale godnej uznania. Uwaga ta dotyczy przede wszystkim przedmiotów materialnych. Poznaniu myśli chińskiej stał bowiem na przeszkodzie język, trudny do opanowania nie tylko przez swoją specyfikę, ale także przez odległość i brak kontaktów.

Wielu uczonych jest zgodnych co do tego, że wielkość cywilizacji chińskiej opierała się na przyswojeniu przez mieszkańców Państwa Środka już około 500 lat p.n.e. zasady sformułowanej przez Konfucjusza:

> Człowiek ma trzy drogi ku temu, aby mądrze postępować: Po pierwsze – przez zastanawianie się i to jest droga najszlachetniejsza. Po drugie – przez naśladowanie i to jest najłatwiejsze. Po trzecie – przez doświadczenie i to jest droga najbardziej bolesna.

Wybór drogi to już kultura, a więc nasz aktualny temat.

Pani Profesor Yi Lijun nie jest politykiem, lecz znanym i uznanym ambasadorem kultury polskiej w Chinach, co docenił, jak wspomniałem, poprzedni rząd. Jej dokonania za chwilę przedstawi laudator, profesor Józef Bachórz. W imieniu władz dziekańskich Wydziału Filologiczno-Historycznego UG pragnę podziękować Wysokiemu Senatowi naszego Uniwersytetu za to, że jednogłośną decyzją wyraził wolę przychylenia się do inicjatywy Instytutu Filologii Polskiej i Rady Wydziału. Dziękuję także recenzentom, panom profesorom – Krzysztofowi Gawlikowskiemu ze Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie, Bogdanowi Mazanowi z Uniwersytetu Łódzkiego, a także Janowi Dacie z Uniwersytetu Gdańskiego – że zgodnie wysoko ocenili zasługi Pani Profesor w czterech głównych obszarach Jej działalności: pracy naukowej, dydaktycznej, translatorskiej i krytycznoliterackiej.

Szanowni Państwo! Wielce Szanowna Pani Profesor, jest Pani w swoim kraju wielkim nauczycielem literatury polskiej i znawcą – parafrazując słowa poety – „polskiej duszy".

Sie Sie Szy-fu Yi Lijun

Laudacja promotorska

Józef Bachórz

Słowo o Profesor Yi Lijun

Bohaterka główna dzisiejszego uroczystego posiedzenia Senatu Uniwersytetu Gdańskiego i adresatka naszych słów niezdawkowej wdzięczności przybyła z daleka, ze stolicy kraju dla nas niemal baśniowego, w którym narodziły się mądre opowieści legendowe – może najstarsze na naszej planecie; z kraju o obszarze 30-krotnie większym od Polski, a liczbą mieszkańców przewyższającego ją 33-krokrotnie; z kraju niewiele mniejszego od kontynentu europejskiego, a pod względem liczby mieszkańców niemal dwukrotnie ludniejszego od Europy. W stosownej porze swej młodości ukończyła studia na Wydziale Filologii Chińskiej Uniwersytetu w mieście Wuhan w Chinach Środkowych, kiedy zaś w 1954 roku dostała szansę wyjazdu na dalszą naukę do Europy, to szczęśliwym dla nas odruchem serca zdecydowała się na polonistykę. Katalizatorem powziętej decyzji okazała się poezja Mickiewicza. To za sprawą pierwszych chińskich tłumaczy tej poezji, którzy jeszcze przed II wojną światową przekładali *Odę do młodości* (najpierw Shi Kin w roku 1929 z języka francuskiego w piśmie „Pędzący Nurt"[1], potem w 1935 roku Sun Yong z języka angielskiego), a także za sprawą wybitnego pisarza Lu Suna,

[1] Ten piękny tytuł czasopisma bywa tłumaczony na język polski także jako „Pędząca Fala". Zob. I. Sławińska-Hu Peifang, *Chińscy miłośnicy Adama Mickiewicza*, [w:] *eadem*, *Chińszczyzna*, Toruń 2005, s. 273.

chińskiego odkrywcy i pierwszego entuzjasty europejskiego romantyzmu, absolwentka filologii chińskiej uznała, że powinna poznać twórczość najważniejszego z polskich romantyków. Urzekł Ją stylem swojego patriotyzmu, wiarą w siłę wspólnoty narodowej, zapałem w walce o wolność i niezwykłym kunsztem poetyckim. Okazało się, że urzekł skutecznie i że jego nad Nią czar trwa nadal.

Po ukończeniu polonistyki na Uniwersytecie Warszawskim (magisterium pod kierunkiem profesor Janiny Kulczyckiej-Saloni) rozpoczęła rozległą i do dziś kontynuowaną działalność naukową, translatorską, dydaktyczną i organizatorską, związaną z kulturą i literaturą polską. Znaczenie moralne i poznawcze owej działalności uważam za wyjątkowo cenne, a jej imponujący rozmiar zostanie tu przedstawiony tylko z nieuchronnymi skrótami i uproszczeniami.

Ogromna praca translatorska Pani Profesor Yi Lijun zaczęła się tuż po ukończeniu studiów polonistycznych na Uniwersytecie Warszawskim, czyli niedługo po roku 1960. Był to w Chinach czas porywu translatorskiego tłumaczy, którzy po raz pierwszy na wielką skalę przekładali utwory polskie z języka oryginału. Po powrocie do ojczyzny Profesor Yi Lijun podjęła pracę w Radiu Pekińskim, a w roku 1962 przeszła do Katedry Języka Polskiego na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych i pracuje tu do dziś. W pierwszych latach nauczycielstwa przełożyła na język chiński monografię popularnonaukową *Juliusz Słowacki* Eugeniusza Sawrymowicza i *Granicę* Zofii Nałkowskiej. Zaniosła przekłady do jednego z wydawnictw, ale w roku 1966 podczas wiecu na placu Tiananmen została ogłoszona „rewolucja kulturalna". Oznaczała ona zakaz wszelkich kontaktów z Zachodem. Rozpętała się nagonka na inteligencję „zainfekowaną" groźnymi wirusami obcych ideologii, w tym również na absolwentów uczelni zagranicznych. Teksty młodej polonistki podzieliły los materiałów „niebezpiecznych", czyli poszły na makulaturę. Dramatycznie niekorzystne zmiany klimatów politycznych – znane mojemu pokoleniu nie tylko z dziejów Chin – długo stanowiły nieuchronną rzeczywistość pracy Pani Profesor. Na szczęście

nie spowodowały one wyrzeczenia się Jej sympatii do literatury polskiej. Co więcej, niedługo po ogłoszeniu „rewolucji kulturalnej" dzisiejsza doktor honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego najniespodzianiej w świecie stanęła wobec szansy translacji na język chiński arcydzieła Mickiewiczowskiego, które podziwiała jako utwór genialny.

Tak to wspomina po latach:

> Od dawna miałam zamiar przełożyć *Dziady* na język chiński. Nareszcie przyszła okazja, gdy po marcowych wydarzeniach w 1968 roku w Polsce premier Zhou [Czou-Enlai – J.B.], mecenas kultury i sztuki, spytał chińskich ambasadorów z całego świata, którzy […] zjechali na konferencję do Pekinu, czy ktoś z nich czytał to dzieło, które potrafi[ło] tak głęboko poruszyć ludzi. Nikt nie odpowiedział. Zhou zlecił zatem przetłumaczenie *Dziadów* na chiński. Wydawnictwo […], któremu powierzono to zadanie, miało jednak niemałe kłopoty ze znalezieniem tłumacza. Wokół szalała „rewolucja kulturalna", przekład literatury obcej mógł narazić na oskarżenie o burżuazyjne ciągoty, a do tego praca była darmowa, tłumaczyło się „za pensję". Wreszcie zaproponowali to mnie, a ja, nie mając nic do stracenia, […] podjęłam się tej pracy[2].

Należy dodać, że był to czas napięć i rosnącej wrogości w stosunkach chińsko-radzieckich, toteż ciekawość premiera rządu chińskiego budził utwór literacki, i to utwór dziewiętnastowieczny, który w Polsce, kraju sojusznika ZSRR, wzniecał buntownicze żądania wolności i wywoływał emocje polityczne o charakterze antyrosyjskim. Profesor Krzysztof Gawlikowski w recenzji dokonań Profesor Yi Lijun ze znawstwem zawiłości powojennych dziejów politycznych referuje te meandry, które wpływały na los i wyniki Jej prac.

Okazało się jednak, że „rewolucja kulturalna" nadwerężyła pozycję także samego Zhou Enlaia, który osłaniał intelektualistów, ale nie był w stanie zapobiec wszystkim jej dewastatorskim szaleństwom. Tłumaczka III części *Dziadów* została w 1970 roku wraz ze wszystkimi pracownikami uczelni zesłana

[2] Yi Lijun, *Z warsztatu tłumacza arcydzieł Adama Mickiewicza*, [w:] *Mickiewicz w Gdańsku. Rok 2005. Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej na 150-lecie Śmierci Poety*, pod red. J. Bachórza i B. Oleksowicza, Gdańsk 2006, s. 430.

na wieś, by odbywać pod okiem odpowiednich instruktorów robotniczo-chłopskich „reedukację ideologiczną przez pracę fizyczną". Mieszkała w jakimś szałasie. Po pracy fizycznej ślęczała nocami przy lampie naftowej nad tekstem Mickiewicza, który pomagał Jej przetrwać dwa „reedukacyjne" lata. Przekład III części *Dziadów* ukończyła dopiero w 1974 roku po krótkim pobycie w Polsce, kiedy przyjechała jako tłumaczka chińskich wystawców na Międzynarodowe Targi Poznańskie, a potem zatrzymała się w Warszawie, by w kręgu znajomych polonistów rozstrzygnąć rozmaite wątpliwości tekstowe. Przekład mógł się jednak ukazać dopiero w 1976 roku, tj. po odsunięciu od władzy radykałów (*hunwejbinów*) i tzw. „bandy czworga". Był to pierwszy od kilkunastu lat przekład z literatury obcej i został przez krytykę przyjęty z wielkim aplauzem jako zwiastun nowego otwierania się Chin na świat. Co więcej – dziwnymi sekrety fortuny – arcydzieło Mickiewicza po niemal półtorawiekowym funkcjonowaniu w Polsce na prawach literatury wieszczej zaistniało w podobnej roli w Chinach, a koniunkturą jego powodzenia stały się gorzkie doświadczenia zbiorowe i nadzieja na lepszą przyszłość. Tekst *Dziadów* nadano jako słuchowisko w ogólnokrajowym Radiu Pekińskim, a fragmenty recytowano na scenie Teatru Młodzieżowego.

Na razie ukazało się tłumaczenie tylko części III dramatu, i to bez wierszy *Ustępu*. Przekład całości, obejmujący oprócz *Ustępu* (którego poszczególne wiersze Profesor Yi Lijun publikowała w periodykach literackich) również część IV w Jej tłumaczeniu oraz część II w przekładzie prof. Lin Hongliangа, ukazał się w serii „Klasyczna Dramaturgia Światowa" w roku 2000.

Drugim arcydziełem Mickiewiczowskim, którym zajęła się Profesor Yi Lijun, stał się *Pan Tadeusz*. I tu także – jakby dla potwierdzenia słów epilogu do tego poematu – „przyjaciele pomogli rozmowie", bo przekład wchłonął w siebie przysługi oddane tłumaczce przez innych. Wiemy o tym od Niej samej, gdyż przypomniała, że pierwszego tłumaczenia *Pana Tadeusza* dokonał Sun Yong, który wydał je w 1950 roku, i że był to przekład prozą, natomiast tłumacz, zdając sobie sprawę z jego niedostatków, apelował do młodszych, by przetłumaczyli utwór

wierszem. Myślano o tym w okolicach roku 1955, kiedy odbywały się obchody 100-lecia śmierci Mickiewicza, ale niebawem nastała „rewolucja kulturalna" i wrócono do idei nowego przekładu z opóźnieniem. Miał on być wspólnym dziełem prof. Lin Hongliangа i Profesor Yi Lijun. Rezultat okazał się jednakże niewypałem – wydawnictwo odrzuciło go i powierzyło ponowienie pracy samej Profesor Yi Lijun. Podjęła się tego zadania przy pomocy swego męża, prof. Yuan Hanronga, wykształconego w Polsce pracownika Chińskiego Instytutu Energii Atomowej. Przy pierwszych trzech księgach korzystano z rękopisu tłumaczenia Lin Hongliangа, toteż Profesor Yi Lijun zaproponowała wydawnictwu umieszczenie obok swego nazwiska – także jego nazwiska[3].

Przekład *Pana Tadeusza* wierszem został uznany za wydarzenie kulturalne pierwszorzędnej wagi i za dzieło talentu. Nie miejsce tu na omawianie pochwał formułowanych przez znawców, chciałbym jednak zaakcentować, że trudności piętrzące się przed tłumaczką nie dadzą się porównać z trudnościami przekładania na języki europejskie. Zresztą – co tu dużo gadać – być polonistą w Europie czy Ameryce – również z wielu innych względów – jest nieporównanie łatwiej niż na Dalekim Wschodzie. Precedensowe pokonanie tych trudności i wprowadzenie *Pana Tadeusza* do Chin jest, moim zdaniem, najdonioślejszym dokonaniem wśród ostatnich wielkich przedsięwzięć translatorskich nie tylko na linii Polska – Chiny. Rok 1998 przyniósł mnóstwo imprez „pod wezwaniem" Mickiewicza w Polsce i w niejednym jeszcze miejscu na świecie, w tym zwłaszcza „w krajach Mickiewiczowskich": na Białorusi, na Litwie, w Rosji, na Ukrainie, w Niemczech, we Francji i Włoszech. Cieszyliśmy się nowymi przekładami utworów poety, w tym także dwoma nowymi przekładami *Pana Tadeusza* na francuski. Jeden z nich, dokonany przez Roberta Bourgeois, ukazał się z przedmową Czesława Miłosza[4]. Przy okazji toczyły się „rodaków rozmowy" o tym,

[3] Zob. *ibidem*, s. 431–432.

[4] Zob. A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, *ou la Derniere Expedition judiciaire en Lithuanie*. *Scenes de la vie nobiliaire des annees 1811 et*

ile problemów stwarza przekładanie formuł z *Pana Tadeusza* na języki niepolskie, bo we francuskim jest kłopot już z takimi słowami, jak „dwór", nie mówiąc o kontuszu z wylotami i o żupanie[5]. Na tym tle łatwo sobie imaginować, co się działo przy biurku tłumaczki chińskiej tego poematu, gdzie już nie tylko wersyfikacja przyprawiała o bicie serca, nie tylko obezwładniało multum szczegółów obyczajowych, w tym urzędów szlacheckich, lecz mocno utrapiało nawet samo bogactwo flory soplicowskiej Litwy, a utrapiało gęstwiną drzew i kwiatów, których w Chinach nie ma, i wielością gatunków grzybów, których próżno by szukać w chińskich lasach.

Pokonanie tych trudności było nie lada sukcesem, a oba arcydzieła Mickiewicza zyskały w Chinach licznych adherentów i pasjonatów. Profesor Bogdan Mazan w swej opinii o pracach Profesor Yi Lijun wspomina, że w Internecie znajdowało się „w czerwcu 2007 na stronach chińskich ponad 200 haseł dotyczących *Dziadów* i *Pana Tadeusza*", a wśród nich „informacja o pasjonacie, pragnącym kupić przekład *Dziadów* (pierwotnie wyceniony na 7 yuanów) za 299 yuanów".

Jeśliby zasługą dzisiejszej naszej laureatki doktoratu honorowego były tylko te dwa świetne przekłady koronnych dzieł romantyzmu, niezmiennie trwających na czele polskiego kanonu poetyckiego, to byśmy z pewnością mieli wystarczający powód do okazywania Jej wielkiej wdzięczności i podziwu. Tymczasem lista innych dokonań translatorskich Profesor Yi Lijun jest doprawdy imponująca. Obejmuje ponad 60 pozycji bibliograficznych, nie licząc ponad 40 antologii, w których przedrukowywano przekłady wierszy lub nowel z czasopism. Są na tej liście m.in. (wymienię je wyrywkowo w chronologicznym porządku dat wydania):

– *Wybór wierszy* Czesława Miłosza (w pekińskiej „Literaturze na Świecie" 1981, nr 1);

1812 en douze chants. Traduit du polonais par R. Bourgeois. Preface de Cz. Miłosz, Montricher (Suisse) 1992.

[5] Zob. E. Skibińska, *Que devient l'ancienne culture nobiliaire dans les traductions francais de „Pan Tadeusz"?*, [w:] *Le Verbe et l'Histoire. Mickiewicz, la France et l'Europe*, Paris 2002, s. 316–329.

– *Rok 1834* Marii Konopnickiej (miesięcznik „Literatura Obca" 1983, nr 11);
– *Moja córeczka* Tadeusza Różewicza („Literatura na Świecie" 1984, nr 4);
– *Sława i chwała* Jarosława Iwaszkiewicza (przekład Yi Lijun i Pei Yuaying, 1986);
– *Szmaragdowe oczy* i *Płynąć pod prąd* Haliny Auderskiej („Literatura na Świecie" 1986, nr 3);
– *Żelazowa Wola* i *Nocleg w górach* Jarosława Iwaszkiewicza („Literatura na Świecie" 1986, nr 4);
– *Wybór wierszy* Juliana Tuwima („Literatura Obca" 1987, nr 1);
– *Wybór 9 mikroopowiadań* Sławomira Mrożka („Literatura na Świecie" 1988, nr 6);
– *Dom z moich rąk* Leona Wantuły, *Plankton doktora X* Marka Hłaski, *Na placówce dyplomatycznej* Tadeusza Różewicza, *Chustka* Jana Bolesława Ożoga i *Pliszka* Wojciecha Żukrowskiego w tomie pt. *Dusza w kajdanach. Zbiór opowiadań z Europy Wschodniej* (1988);
– *Wybór klechd i baśni polskich* (1989);
– *Małpa w kąpieli* Aleksandra Fredry, *Lipiec* Jerzego Ficowskiego, *Tańcowała igła z nitką* Jana Brzechwy i kilka innych pozycji bibliograficznych w *Wyborze opowiadań z Europy Wschodniej dla dzieci* (1989);
– *Wybór poezji polskiej XX wieku*, zawierający utwory 24 poetów (Szanghaj 1992);
– *Chłopak na opak* Hanny Ożogowskiej i *Zwycięstwo Antka* Aleksandra Kamińskiego w tomie II *Doskonałych utworów literatury dziecięcej na świecie* (Tjanjin 1992);
– *Złote okna* Adolfa Rudnickiego, *Godzina W*. Jerzego Stawińskiego, *Młyn nad Lutynią* Jarosława Iwaszkiewicza, *Proszę państwa do gazu* Tadeusza Borowskiego i „medalion" *Profesor Spanner* Zofii Nałkowskiej w zbiorze *Antyfaszystowska literatura na świecie* (1993);
– *Noc podniebna* Zofii Nałkowskiej i *Wielkie sprawy* Marii Kuncewiczowej w książce *Żyłam na tym świecie* (Hebejskie Wydawnictwo Pedagogiczne 1995);

– *Krzyżacy* Henryka Sienkiewicza (przekład we współpracy z Zhang Zhenhui, zasłużonym historykiem literatury polskiej i tłumaczem wielu utworów polskich, m.in. *Ziemi obiecanej* Władysława Reymonta, *Lalki* Bolesława Prusa i ostatnio – w roku 2006 – 2 tomów poezji Tadeusza Różewicza);
– *Ogniem i mieczem* Henryka Sienkiewicza (przekład: Yi Lijun i Yuan Hanrong, 1997),
– *Wybór wierszy* Wisławy Szymborskiej (dwumiesięcznik „Poezja" 1997, nr 32);
– Fragmenty *Dzienników* Marii Dąbrowskiej w tomie pt. *Europa Wschodnia* (2000);
– *Potop* Henryka Sienkiewicza (przekład z udziałem Yuan Hanronga, 2001);
– *Prawiek i inne czasy* Olgi Tokarczuk (przekład z udziałem Yuan Hanronga; wydane w Tajpej na Tajwanie 2003);
– *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza (przekład z udziałem Yuan Hanronga; wydane w Tajpej na Tajwanie 2006).

…A po oddaniu do druku przekładu kolejnej powieści Olgi Tokarczuk *Dom dzienny – dom nocny* w najbliższych planach duetu translatorskiego Yi Lijun – Yuan Hanrong znajduje się tłumaczenie *Pana Wołodyjowskiego* Henryka Sienkiewicza.

Jak obliczył prof. Jan Data w swej opinii o zasługach Pani Yi Lijun, Jej działalność „po raz pierwszy umożliwiła czytelnikowi chińskiemu zapoznanie się z twórczością [aż – J.B.] ponad 40 polskich poetów i powieściopisarzy", wśród których – prócz wcześniej wspominanych tu przeze mnie – są także: Kazimierz Przerwa Tetmajer, Leopold Staff, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłłakowiczówna, Kazimierz Wierzyński, Antoni Słonimski, Jan Lechoń, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Konstanty Ildefons Gałczyński, Anna Kamieńska, Tadeusz Nowak, Urszula Kozioł, Miron Białoszewski, Zbigniew Herbert i Ireneusz Iredyński. Należy podkreślić – co i prof. Data uczynił – że wszystko to są przekłady pionierskie i że były przyjmowane z dużym uznaniem „szerokiej publiczności, jak również środowisk twórczych". Akcentuje to także prof. Gawlikowski, a prof. Mazan

konstatuje, że mamy tu do czynienia ze swego rodzaju „koincydencją przeciwieństw". Widać ją na przykładzie skupienia się tłumaczki „wokół dzieł Sienkiewicza i Gombrowicza, jakby w ten sposób najlepiej można było dotrzeć do źródeł duszy polskiej, mimo że wymienieni twórcy są lokalizowani na biegunach kulturowo-wychowawczych, zwłaszcza w spojrzeniu spetryfikowanym lub zideologizowanym. Tymczasem Profesor Yi Lijun swymi wieloma dokonaniami uprzytomniła, że dla higieny intelektualnej i duchowej warto i nawet trzeba poznawać dzieła obu pisarzy: Sienkiewicza i tego, który go widowiskowo spamfletował. W nasze spory o listę szkolnych lektur obowiązkowych włączyła się jakby bezwiednie, kierowana intuicją, wiedzą, przenikliwością i opartą na trudnych nieraz kompromisach mądrością ludzi Państwa Środka".

Chciałbym też zwrócić uwagę na fakt, że ważną pozycję w dorobku przekładowym Pani Profesor zajmują utwory dla dzieci i młodzieży szkolnej. Wzruszająca i zarazem zadziwiająca jest dla mnie informacja, że dwa opowiadania pisarzy polskich w Jej przekładzie – *Poziomkę* Jarosława Iwaszkiewicza i *Zwycięstwo Antka* Aleksandra Kamińskiego – wpisano w Chinach do kanonu szkolnych lektur obowiązkowych i że któregoś roku problematyka *Poziomki* pojawiła się wśród tematów ogólnochińskiego egzaminu wstępnego na studia wyższe. Opowiadanie o Antku, który pokonał własne zarozumialstwo, może ktoś do dziś w Polsce pamięta, bo miało kilka wydań[6], ale kto pamięta miniaturową *Poziomkę*?[7] Przeczytałem ją więc, by sprawdzić, jaki pożytek mieliby z niej wynieść chińscy uczniowie i studenci. Zrozumiałem, że powinni dzięki tej lekturze uwrażliwiać się na niepowtarzalność i niepowrotność każdego momentu życia. W czasach morderczych wyścigów do byle jakich met dobrze byłoby to powtarzać nie tylko w Chinach.

---

[6] Ukazało się w tomie *Narodziny dzielności. 20 opowiadań dla młodzieży*, wydanym po raz pierwszy w 1947 roku i wznawianym później w latach 1958 i 1984.

[7] Pochodzi ono z tomu *Pejzaże sentymentalne* (1927), a potem zostało przedrukowane w tomie I *Opowiadań* (1954).

I jeszcze jedno – a pisze o tym prof. Gawlikowski w swej recenzji: tłumaczenia na język chiński otwierają rynek nie tylko w Chińskiej Republice Ludowej czy na Tajwanie. Otwierają go na „liczącą kilkadziesiąt milionów diasporę – elitę finansową i intelektualną w Azji Południowo-Wschodniej i w regionie Pacyfiku. A tradycyjnie w kręgu cywilizacji konfucjańsko-buddyjskiej, o wysokiej i wysublimowanej kulturze literackiej, dużo i chętnie się czyta".

Drugim obok translatorstwa wielkim rozdziałem prac Pani Profesor Yi Lijun jest działalność naukowa i popularyzatorska. Szła ona w parze z przekładami, a w ciągu 40 lat ułożyła się w bibliografię ponad 50 tytułów, w tym dwóch książek autorskich. Te książki to *Literatura polska* i *Historia powojennej literatury polskiej*, wśród zaś obszerniejszych artykułów zwracają uwagę prace (jest ich co najmniej 9) o utworach Mickiewicza, wstęp do chińskiego wydania *Nad Niemnem* Orzeszkowej (1979), dysertacja *Polska literatura kobieca* (w kwartalniku „Dongou" 1990, nr 1), *Zbuntowana dusza – o „Ferdydurke" Witolda Gombrowicza* („Chiny i Świat" 2005, nr 3), szkic *Zbliżyć się do Czesława Miłosza* (2006) i dwa szkice o Szymborskiej[8], w których Profesor Yi Lijun tłumaczy fenomen pisarki, która Nagrodę Nobla odebrała za dorobek liczący niewiele ponad 200 utworów wierszowanych. Dodam, że dzięki stałej współpracy Profesor Yi Lijun z czasopismami inteligencja chińska otrzymuje rzetelną informację o polskich nowościach literackich.

Dopełnieniem publikacji tego rodzaju stała się wielka liczba – bo aż około 300! – haseł w encyklopediach specjalistycznych, takich jak *Wielki słownik literatów obcych* (1989), *Wielki słownik znanych pisarzy obcych* (1989), *Wielki słownik literatury obcej XX wieku* (1998), *Chińska wielka encyklopedia powszechna* (1982) i *Słynne kobiety świata* (1995).

Trzeci dział prac Profesor Yi Lijun to trwająca 45 lat aktywność organizatorska i nauczycielska. Jej

[8] Ich tytuły to *Laureatka Nagrody Nobla 1996 r. – polska poetka Wisława Szymborska* („Literatura Obca" 1997, nr 1) oraz *Niezwykła i oryginalna poetka polska – Wisława Szymborska* („Dongou" 1997).

ogniskiem najważniejszym była i nadal pozostaje Katedra Języka Polskiego w Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych, uczelni, w której kształcenie językowe i kulturoznawcze odbywa się na trzech poziomach studiów: czteroletnim dyplomowym, dwuipółletnim magisterskim i cztero- lub pięcioletnim doktoranckim. Kształci się tu przyszłych pracowników dyplomacji, placówek handlu zagranicznego oraz instytucji oświatowych i kulturalnych. Obecnie rekrutacja na polonistykę odbywa się co drugi rok, a przyjmuje się po 30 kandydatów ze znacznego grona ubiegających się o miejsce na tym kierunku. Dwuletni epizod nauczycielski miała Pani Profesor także na Uniwersytecie Warszawskim w latach 1984–1986 w Zakładzie Sinologii. W uczelni pekińskiej prowadziła i prowadzi zajęcia dydaktyczne dla studentów i doktorantów, przygotowując także materiały pomocnicze do nauczania języka polskiego i literatury polskiej. Na swoich seminariach Profesor wypromowała wielu magistrów i trójkę doktorów. Profesor Data zaznacza, że polonistykę pekińską ukończył obecny konsul ChRL w Gdańsku, a prof. Mazan przypomina, iż do uczniów Profesor Yi Lijun należy Li Jintao – I sekretarz Ambasady ChRL w Warszawie. Natomiast doktorzy, którzy wyszli spod jej opieki, to profesor nadzwyczajny dr Zhao Gang – dziś kierownik Katedry Języka Polskiego i prodziekan Wydziału Języków Europejskich, dr Wu Lan – profesor nadzwyczajny w Pekińskim Centrum Języków i Kultur dla Dyplomatów, a także dr Mao Yinhui – dyrektor ze strony chińskiej w Instytucie Konfucjusza przy UJ. Do obecnych doktorantów Pani Profesor należy Mao Yinhui, przygotowująca rozprawę o polskiej literaturze kobiecej.

Do organizatorskich prac wielce pożytecznych dla promowania naszej kultury, w które Pani Yi Lijun włożyła wiele serca, pomysłowości i skrzętności, należą organizowane lub współorganizowane przez Nią sesje naukowe i uroczystości rocznicowe w rodzaju 200-lecia urodzin Mickiewicza w 1998 roku, 75-lecia śmierci Reymonta w roku 2000 czy 100-lecia urodzin Gombrowicza. Uroczystości te odbywały się z udziałem znaczących osobistości – np. w akademii

na 200-lecie urodzin Mickiewicza uczestniczyli pisarze chińscy, członkowie Akademii Nauk i ówczesny ambasador Rzeczypospolitej Zdzisław Góralczyk, Profesor Yi Lijun wygłosiła referat pt. *Urok artystyczny „Pana Tadeusza"*, a profesor Lin Hongliang – referat o działalności politycznej Mickiewicza[9].

Zaczynałem prezentację Profesor Yi Lijun od „prostej powieści", nie od hymnu. W zakończeniu też hymnu nie będzie, ale przypomnę tu słowa *Pieśni XII* z *Ksiąg wtórych* Jana Kochanowskiego – poety dobrze znanego naszej Pani doktor honoris causa, bo pisała o nim w swojej książce *Literatura polska* jako o „najwybitniejszym poecie słowiańskim" epoki renesansu. Słowa te brzmią:

> A jeśli komu droga otwarta do nieba,
> Tym, co służą ojczyźnie[10].

Pani Profesor dobrze służy Chinom, bo wzbogaca je o wiedzę na temat literatury krainy odległej, ale tradycyjnie życzliwej dla tego wielkiego kraju. Myślę, że nasza honorowa doktorantka – jakże skromna w sposobie traktowania swych osiągnięć – solidnie zapracowała na dobre miejsce w Konfucjańskich niebiosach swojej ojczyzny. Marek Wawrzkiewicz, autor *Wstępu* do książki Ireny Sławińskiej-Hu Peifang, przyznaje, że Chiny zadziwiają nie tylko „innością swojej obyczajowości" i „kolosalnymi rozmiarami", ale także:

> niewyobrażalnym bogactwem kultury, zabytkami, przy których nasze najstarsze są zawstydzająco młode, specyficznym podejściem do współczesności, do czasu, w którym żyjemy, jest on przecież znikomą cząstką przeszłości i przyszłości…[11].

To wszakże kraj, w którym w rodzinnych księgach są pozapisywane genealogie sięgające kilku tysięcy lat i w którym dzieje państwowości, obejmujące 5 tysięcy lat, są znacznie starsze niż

---

[9] Zob. Zhao Gang, *Stulecie obecności Adama Mickiewicza w Chinach*, [w:] *Mickiewicz w Gdańsku…*, s. 441.

[10] J. Kochanowski, *Dzieła polskie*, oprac. J. Krzyżanowski, Warszawa 1960, s. 287.

[11] M. Wawrzkiewicz, *Wstęp*, [w:] I. Sławińska-Hu Peifang, *op. cit.*, s. 6.

historia Greków i Rzymian. Prawdziwie nas cieszy, że w kraju o takich zasobach tradycji i takim potencjale kulturowym teraźniejszości, w tym również zadziwiającym porywie w zakresie cywilizacji materialnej ostatnich lat, zrodziło się i rozszerza się zainteresowanie dla naszej literatury, a Mikołaj Kopernik, Fryderyk Chopin i Maria Curie-Skłodowska zyskują w świadomości chińskich twórców kultury cenne otoczenie w postaci licznego grona pisarzy. I prawdziwie nas cieszy, że pierwsze skrzypce w orkiestrze wykonującej polskie utwory literackie w Chinach gra Pani Profesor Yi Lijun – a nie gra samotnie. Myślimy o tym z wdzięcznością i towarzyszy nam przekonanie, że członkowie tej orkiestry, służąc swojej ojczyźnie, oddają niemałą przysługę i nam, toteż w niebiosach także naszej ojczyzny należy się im miejsce trwałe. Tym bardziej należy się Pierwszej Damie Polonistyki Chińskiej.

Od Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor otrzymuje najwyższy tytuł akademicki, jakim dysponujemy, trzej zaś profesorowie – Bogdan Mazan, Krzysztof Gawlikowski i Jan Data – opiniujący wniosek o przyznanie tego tytułu jednozgodnie a mocno go poparli. Nie jest to pierwszy z laurów, jakie w Polsce Jej przyznano, bo w latach 1984 i 1997 otrzymała odznaczenie „Zasłużona dla Kultury Polskiej", w roku 2000 Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP, w roku 2004 Medal Komisji Edukacji Narodowej, przed kilkoma miesiącami Dyplom Ministra Spraw Zagranicznych za wybitne zasługi dla promocji Polski w świecie. Chcielibyśmy, by z doktoratem honorowym Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor łączyła przekonanie, że w gdańsko-pomorsko-kaszubskim miejscu na ziemi cieszy się wielkim szacunkiem, ma tu autentycznych sympatyków własnej osoby i osób z Nią współpracujących oraz ma stronników kultury własnego kraju. Jej wielkie dokonania to składnik dzisiejszej rzeczywistości kulturowej, ale jednocześnie posiew ziaren, które w przyszłości powinny wydawać plon. Plon nie tylko w postaci kolejnych osiągnięć w promowaniu naszej kultury w Chinach, ale także coraz liczniejszych naszych rewanżów w poznawaniu i promowaniu kultury chińskiej w Gdańsku i w Polsce.

Promocja

Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Gdańskiego prof. UG dr hab. Andrzej Ceynowa, uderzając berłem w lewe ramię, wypowiada formułę promocyjną:

„Illustrissima domina, Professor Yi Lijun, titulum, honores, iura et privilegia omnia doctoris honoris causa Universitatis Gedanensis in te sollemniter confero".

(Czcigodna Pani, Profesor Yi Lijun, uroczyście nadaję Pani tytuł, godność, prawa i wszystkie przywileje doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego.)

(godło)

Q.F.F. F.Q.S.

Pod najwyższym zwierzchnictwem

Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej

my
dostojny Rektor Uniwersytetu Gdańskiego
Dziekan Wydziału Filologiczno–Historycznego
i
przepisowo ustanowiony promotor

uchwałą Senatu z dnia 25 października 2007 roku

Pani Profesor Yi Lijun

„Za oryginalność sposobu prezentacji literatury polskiej w Chinach poprzez heroiczną pracę translatorską, wychowanie wielu pokoleń chińskich polonistów i wzorcową działalność organizacyjną w zakresie współpracy naukowej z polskimi ośrodkami akademickimi"

nadajemy

tytuł, godność, prawa i przywileje

DOKTORA HONORIS CAUSA UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO

i na potwierdzenie tego faktu pismo niniejsze zaopatrujemy pieczęcią Uniwersytetu.

Dano w Gdańsku, w dniu 19 grudnia w roku 2007

Józef Arno Włodarski	Andrzej Ceynowa	Józef Bachórz
Dziekan	Rektor	Promotor

Wykład doktoranta

Yi Lijun

Recepcja literatury polskiej w Chinach na tle historii przekładów na język chiński

Czuję się wielce zaszczycona, będąc w tak znakomitym towarzystwie, przyjmując z rąk Jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu Gdańskiego Profesora Andrzeja Ceynowy tytuł doktora honoris causa. Pozwolę sobie w imieniu mojego męża, prof. Yuan Hanronga oraz w swoim własnym wyrazić naszą ogromną wdzięczność dla władz Uniwersytetu Gdańskiego za obdarzenie mnie tak wysoką godnością naukową, za troskę i życzliwość okazaną nam wszystkim przybyłym z dalekich Chin. Mam zaszczyt wystąpić tu przed Państwem i pozwolę sobie opowiedzieć o historii przekładów na język chiński.

Od zarania dziejów różne narody posługujące się odmiennymi językami, posiadające różnorodne tradycje kulturowe, nie mogły się porozumieć i przybliżyć, gdyż nie posiadały wspólnego narzędzia komunikacji. Należało takie znaleźć, aby wzajemnie obcować, wyrażać uczucia, wymieniać myśli, przekazywać nawzajem wiadomości – wtedy właśnie rozpoczęła się działalność tłumaczeniowa. Poprzez tłumaczenie ustne lub pisemne narody nawiązywały stosunki dyplomatyczne, dokonywały wymiany gospodarczej i kulturalnej, dlatego można powiedzieć, że tłumaczenie jest prastarym czynem ludzkości. Natomiast tłumaczeniu literatury zawsze nadawano najwyższą rangę wśród wszystkich typów tłumaczeń.

Pierwsza faza działalności translatorskiej w Chinach

Tradycja działalności translatorskiej w Chinach posiada długą historię, która rozpoczęła się od tłumaczenia *Pism świętych buddyzmu*. Buddyzm to religia wywodząca się z Indii, stanowiąca jedną z trzech najpotężniejszych religii świata, obok chrześcijaństwa i islamu. Buddyzm dotarł do Chin pod koniec dynastii Hanu Zachodniego, w 2 roku p.n.e. Pewien mnich przybywający do Chin z Indii ustnie przetłumaczył z sanskrytu *Kazanie Buddy przy pogodzie*, a jego uczeń zanotował to w piśmie chińskim. Był to najwcześniejszy tekst przekładu *Pism świętych buddyzmu* w Chinach.

Na początku dynastii Hanu Wschodniego, w roku 67 n.e. w Loyangu, w prowincji Henan zbudowano pierwszą świątynię buddyjską – Świątynię Białego Konia. Mnisi hinduscy przebywający w tej świątyni prowadzili wykłady objaśniające doktrynę buddyzmu i przetłumaczyli z sanskrytu na chiński 5 tomów *Pism świętych buddyzmu*. Wśród tych przekładów znalazła się jedna bardzo ciekawa pozycja o życiu i praktyce mnichów pt. *Żywoty świętych mnichów*, która ma charakter czystej literatury pięknej.

Tłumaczami byli mnisi-obcokrajowcy, pochodzący przeważnie z Azji Środkowej, którzy przyjeżdżali do Chin często na wielbłądach albo przychodzili pieszo jako misjonarze. Oni tłumaczyli pisma buddyzmu ustnie i według swego zrozumienia, często opowiadali streszczenia pism, co potem Chińczycy zanotowali w języku chińskim. Dlatego w porównaniu z oryginałami przekłady były wypaczone, a nawet niezrozumiałe dla chińskich buddystów. Od roku 67 do 220 n.e. było w sumie 12 tłumaczy i pojawiło się 291 tomów przekładów 395 ksiąg.

W okresie Trzech Królestw (220–280 n.e.) władca królestwa Wu-Sun Quan był wyznawcą buddyzmu. Mając na celu krzewienie nauki Buddy w swym kraju, sprowadził z zachodnich regionów (obecnego obszaru obejmującego Xinjiang i część Azji Środkowej) mnichów hinduskich. Wśród nich był wielki mistrz nauk buddyjskich Zhi Qian, który przesiedlił się do Jianye (obecnie Nanking), stolicy Królestwa Wu. Zauważył tam dziwne zjawisko, bo chociaż

buddyzm dotarł w te okolice już dawno, to wyznawców tej religii było w tym rejonie niewielu. Okazało się, że winny temu był niezrozumiały przekład świętych ksiąg. Tak więc wielki mistrz postanowił poświęcić się pracy nad tłumaczeniem pism świętych. Stosował metodę literalnego tłumaczenia, słowo w słowo. W ciągu przeszło 30 lat przetłumaczył 36 tomów i 48 ksiąg *Pism Świętych buddyzmu Wielkiego i Małego Pojazdu Wybawienia*.

Po dynastii Xijin (265–317 n.e.) tłumaczenie z indywidualnej pracy przekształciło się w dobrze zorganizowaną, sukces był już efektem zbiorowego wysiłku. Pojawiały się instytucje ochraniające tłumaczy. Najwybitniejszym był hinduski mnich Kumarajira (344–413), który w stolicy Changan (obecnie Xian) założył stowarzyszenie znane jako Nieskrępowany i Beztroski Ogród Tłumaczy. Wraz z 800 uczniami podjął pracę nad tłumaczeniem *Pism świętych buddyzmu*. Pod jego kierownictwem dokonano przekładów pism świętych – 75 tomów, 385 ksiąg.

W okresie dynastii Tang (618–907) szybko rozwijała się wymiana gospodarcza i kulturalna z zagranicą. Młody mnich buddyjski, Xuan Zang (600–664), został wysłany przez cesarza na studia do Indii w roku 629. W roku 644, mając 44 lata, powrócił do ojczyzny. W Świątyni Wielkiego Miłosierdzia i Łaski w Changanie kierował zakładem tłumaczenia *Pism świętych buddyzmu*, w ciągu 19 lat zostało przetłumaczonych tam 75 tomów, 1335 ksiąg pism. Jego przekłady uzupełniały i poprawiały błędy poprzednich tłumaczeń, dlatego były uważane za nowe, a poprzednie traktowano jako stare. Xuan Zang przełożył *Pisma święte buddyzmu*, stosując metodę dosłownego i swobodnego tłumaczenia. Jego przekłady charakteryzowały się czystością, poprawnością i pięknem języka, były jasne, zrozumiałe, płynne i naturalne. Mnich ten położył wielkie zasługi w rozpowszechnianiu w Chinach buddyzmu, odznaczył się wielkim duchem poświęcenia i pokonania wszelkich trudności dla sprawy wiary. Okrył się chwałą i zasłużył jako wielki mistrz nauki Buddy. Został bohaterem słynnej powieści chińskiej pt. *Podróż na Zachód*.

Pisma święte buddyzmu zawierają nie tylko głęboką myśl filozoficzną, ale również dużo pięknych, dramatycznych opowieści, pełnych aforyzmów i anegdot w postaci prozatorskiej strofy. Chińscy literaci często czerpali z nich cytaty, posługiwali się różnorodnymi historyjkami w swoich utworach.

Druga faza działalności translatorskiej w Chinach

Przekłady literatury pięknej rozpoczęły się w XVII wieku, głównie polegały na tłumaczeniu bajek i przypowieści Ezopa, opowieści biblijnych i fragmentów powieści europejskich. Pierwszymi tłumaczami byli nie chińscy inteligenci, ale ludzie Zachodu. W 1610 roku pewien francuski misjonarz ustnie przetłumaczył przypowieści Ezopa, co zanotował Chińczyk Zhang Geng. Był to pierwszy wydany w Chinach przekład literatury europejskiej.

Od roku 1840 Chiny pod panowaniem dynastii mandżurskiej uczestniczyły w wielu wojnach następujących po sobie bez dłuższych przerw. Salwy armatnie z angielskich i francuskich okrętów wojennych rozwarły drzwi „imperium centralnego". Kolejne klęski w różnych wojnach otworzyły oczy społeczeństwu chińskiemu, a zwłaszcza środowisku intelektualnemu na tragiczne położenie swego kraju. Nawet zadufani w swojej „potędzę" władcy ostatniej dynastii cesarskiej w historii Chin – dynastii Qing – zaczynali rozumieć, że Chiny zostały wyprzedzone przez Zachód pod względem nauki i techniki, a także uświadomili sobie nieuchronność zmian. Pojawiły się pierwsze w nowożytnej historii Chin próby reform, które później nazywano „Ruchem Spraw Obcych" (tzn. uczenia się od zamorskich mocarstw). Celem tego ruchu było wzmacnianie państwa poprzez unowocześnienie produkcji przemysłowej za pomocą nowoczesnej zachodniej nauki i techniki. Aby tworzyć swoją flotę morską, zakupiono dużo statków wojennych.

Dla ziszczenia „snu o potędze" trzeba było przełamać bariery językowe i kulturowe. Odtąd też systematycznie kształcono chińskich specjalistów w zakresie języków obcych. W roku 1862 na wniosek księcia Yi Xina władza dynastii

mandżurskiej założyła szkołę zwaną „Aulą Wspólnych Języków", w której uczono języka angielskiego, francuskiego, rosyjskiego, niemieckiego i japońskiego. W ciągu 40 lat swego istnienia szkoła ta wykształciła kilka tysięcy chińskich dyplomatów i tłumaczy, stworzyła też Chińczykom okazję do zapoznania się z literaturami krajów europejskich.

W roku 1894 wybuchła wojna chińsko-japońska. Zaciętą bitwę stoczyła chińska marynarka wojenna z japońską. W starciu tym marynarka Państwa Środka poniosła druzgocącą klęskę. Pod silnym ogniem armatnim wroga zatonęła w morzu cała flota chińska. Poczynania reformatorskie w kraju tzw. „reformy wuxu" również skończyły się niepowodzeniem. Klęski te uderzały w Chiny jako wielki wstrząs społeczny i psychiczny, uświadomiły środowisku intelektualnemu, że sama nowoczesna nauka i technika nie uratują kraju i nie wyciągną go z półkolonialnego położenia. Dlatego chińscy intelektualiści, przeciwstawiając się polityce „zamkniętych drzwi", energicznie zachęcali do rozszerzania horyzontów, do odważnego stawienia czoła światu. Dążyli do przekształcenia ducha narodu za pomocą postępowych kultur zachodnich. Właśnie ta myśl przyczyniła się do pojawienia się i rozwoju nowoczesnej działalności translatorskiej. Według danych statystycznych od 1875 do 1911 roku przetłumaczono ponad 700 tomów literatury z krajów europejskich, wśród tych przekładów nie było ani jednego utworu z literatury polskiej. Wybitny uczony Yan Fu ustalił normę tłumaczenia literackiego jako wierność, płynność i wirtuozerię. Pisarz Lin Shu przełożył ponad 170 utworów prozaicznych, m.in. angielskich, francuskich, amerykańskich, niemieckich, rosyjskich, japońskich, belgijskich i greckich. Co ciekawe, Lin Shu sam nie znał żadnego języka obcego, tłumaczył dzieła obce przez drugą osobę, tzn. jeden tłumacz ustnie przełożył tekst oryginału na potoczny język chiński, a Lin Shu zanotował w klasycznym języku chińskim, potem jeszcze starannie wyszlifował i upiększył, toteż jego przekłady mogły być wartościowe estetycznie i atrakcyjne dla czytelników, ale zgodność z oryginałem była wątpliwa.

Ponieważ w tym okresie wymiana kulturalna między Chinami a krajami europejskimi była jeszcze na wstępnym etapie, chińscy tłumacze mieli do dyspozycji wąski wybór autorów. Dokonane przekłady są interesujące jako świadectwo subiektywnych decyzji i upodobań tłumaczy. Na ich podstawie trudno było wyciągnąć wnioski na temat artystycznej hierarchii w literaturze europejskiej. Obok autorów ze ścisłego kanonu znaleźli się również mniej znani, nawet nie zabrakło utworów pozbawionych wartości ideowej i estetycznej.

Recepcja dzieł literatury polskiej w Chinach do II wojny światowej

Na tym tle historycznym nietrudno dostrzec, że polska literatura piękna dotarła do Chin z pewnym opóźnieniem. Chociaż kulturalne kontakty między Polską i Chinami mają dość długą, sięgającą co najmniej oświecenia tradycję, a za sprawą jezuickich misjonarzy pierwsza wzmianka o Polsce pojawiła się w piśmiennictwie chińskim już w XVII wieku, to wszystko nie przyczyniło się do krzewienia literatury polskiej w społeczeństwie chińskim. W XIX wieku na twórczość Polaków żaden chiński literat nie zwracał uwagi może dlatego, że Polska jako państwo wówczas nie istniała.

Dopiero nowy cios zadany Chinom przez zachodnie mocarstwa spowodował, że Chińczycy pozbyli się mrzonek związanych z Zachodem. W roku 1900 wtargnęły do Pekinu połączone wojska ośmiu państw (Anglia, Francja, Rosja, Niemcy, Włochy, Austria, Japonia i Stany Zjednoczone). Analizując tragiczne położenie swojego kraju, politycznie uświadomiona część chińskiego kręgu intelektualnego zaczęła zwracać uwagę na państwa środkowo- i wschodnioeuropejskie, które znajdowały się w podobnej sytuacji co Chiny. Na bieżąco obserwowano wydarzenia na scenie międzynarodowej, darząc kraje, które uległy inwazji i uciskowi zewnętrznemu, szczególnym współczuciem. Intelektualiści chińscy pragnęli czerpać siłę z doświadczeń walk niepodległościowych i kulturotwórczych innych uciskanych narodów. Najważniejszą rolę w relacjach

wzajemnego poznawania się ludzi i narodów odgrywają przekłady książek.

W tym okresie chińskie środowisko literackie już zaczęło śledzić drogi rozwoju kultury polskiej. W centrum zainteresowań chińskich filologów, tłumaczy i historyków literatury powszechnej znalazła się w poezji przede wszystkim twórczość Adama Mickiewicza, a w prozie – Henryka Sienkiewicza. Literatura polska docierała na arenę literacką Chin przede wszystkim za pośrednictwem języka angielskiego, japońskiego albo rosyjskiego. Tłumaczenie utworów polskich bezpośrednio z literackiego języka polskiego było sprawą późniejszą.

W roku 1906 ukazał się w Chinach pierwszy przekład literatury polskiej. Wu Chou przełożył nowelkę *Latarnik* Henryka Sienkiewicza z języka japońskiego na klasyczny język chiński i zamieścił ją w czasopiśmie „Powieści Ilustrowane" (nr 68 i 69). Powszechnie uznaje się ten przekład za pierwszy literacki utwór wschodnioeuropejski zaprezentowany czytelnikom chińskim.

Jednym z pierwszych znawców i miłośników literatury polskiej w Chinach był Lu Sün (właściwie Zhou Shuren, 1881–1936), wielki chiński literat, tłumacz, ideolog, inicjator i organizator ruchu nowej kultury, tzw. „Ruchu 4 Maja", którego głównym celem było poznanie myśli wolnościowej i demokratycznej Europy, potrzebnej do przełamania obskurantyzmu i zacofania, panoszących się wówczas w społeczeństwie chińskim. Początkowo Lu Sün wiązał swe plany zawodowe z medycyną, jednak z czasem uświadomił sobie, że zwyczajne lekarstwa nie uleczą apatii i głupoty. Aby wyzbyć się ze społeczeństwa przywar narodowych, potrzebny byłby potężny wstrząs serca każdego Chińczyka. Postanowił więc zwrócić się ku literaturze.

Dużą wagę przykładał Lu Sün do badania i tłumaczenia literatury ówczesnych narodów uciskanych, walczących przeciwko obcemu jarzmu o wyzwolenie narodowe i społeczne. Traktował literaturę tych narodów jako siłę władną natchnąć naród chiński do walki o wolność, niepodległość i sprawiedliwość społeczną, uznał twórczość Mickiewicza za bliską swemu sercu.

W roku 1908 Lu Sün opublikował obszerny artykuł *O sile poezji demonicznej*. Był to pierwszy w chińskiej historii literatury

artykuł o europejskiej poezji romantycznej. Lu Sün w swym artykule omówił po raz pierwszy w Chinach życie i twórczość Adama Mickiewicza, jako jednego z najwybitniejszych poetów romantycznych całego świata. Pisząc o polskim wieszczu, stawiał go w jednym rzędzie z ówczesnymi wielkimi poetami romantycznymi, jak Byron, Shelley, Petofi, Puszkin.

W artykule *O sile poezji demonicznej* autor akcentował przekonanie romantyków na temat roli poetów jako przywódców narodu i ukazał Mickiewicza jako przykład. Określił polskiego poetę jako konsekwentnego rzecznika niepodległości i wolności narodów świata. Dla Lu Süna były to problemy najbardziej żywotne i aktualne, ponieważ budziły duży oddźwięk w społeczeństwie chińskim, także walczącym wówczas o wyzwolenie z warunków półfeudalnych, a ponadto miotanym przez zawieruchę dziejową. Nakłaniał chińskich tłumaczy do przekładania dzieł Mickiewicza. W tym artykule autor omówił także życie i twórczość Juliusza Słowackiego i Krasińskiego. Wspomniał o Henryku Sienkiewiczu, traktując go jako polskiego poetę narodowego, piszącego prozą! Można powiedzieć, że Lu Sün był promotorem upowszechnienia twórczości Sienkiewicza w Chinach.

W 1909 roku wydał z młodszym bratem Zhou Zhuorenem dwutomowy *Zbiór opowiadań z zagranicy*, w którym zostały zamieszczone nowele Sienkiewicza: *Janko Muzykant*, *Latarnik*, *Jamioł* i *Sachem*.

W roku 1919 powstało postępowe czasopismo społeczno-polityczno-literackie „Nowa Młodzież" jako organ „Ruchu 4 Maja". W roku 1920 zamieszczono w nim przekład *Zmierzchu* Stefana Żeromskiego, dokonany przez Zhou Zhuorena. Gdy Zhou Zhuoren przetłumaczył nowelkę *Szkice węglem*, Lu Sün przyczynił się do jej opublikowania także we wspomnianym periodyku w roku 1920.

Dopiero w roku 1929 w czasopiśmie „Pędzący Nurt" pojawił się pierwszy przekład głośnego wiersza Adama Mickiewicza *Oda do młodości*. Został on dokonany przez Shi Kina z języka francuskiego. W tym samym numerze opublikowano jeszcze dwa utwory Mickiewicza, przełożone przez Sun Yonga. Były to ballady *Trzech Budrysów* i *Czaty*. Sun Yong był

znanym chińskim tłumaczem z języka angielskiego i esperanto, uczniem Lu Süna, doskonałym znawcą literatury Europy Środkowej i Południowej. W roku 1935 Sun Yong przetłumaczył również z angielskiego *Odę do młodości*. Jak później wspomniał, już w owym czasie zamierzał poświęcić się tłumaczeniu *Pana Tadeusza*.

Największą zasługę w zapoznaniu Chińczyków z literaturą polską miało czasopismo pt. „Miesięcznik Powieści". W numerach 1–9 tomu dwunastego „Miesięcznika Powieści", wydanych w 1921 roku, drukowano przekłady 10 utworów polskich pisarzy: *Sąd* Władysława Stanisława Reymonta w przekładzie Zhong Chi; *Czego nie rozumieją jaskółki i motyle* (wyd. pt. *Jaskółka i motyl*) oraz *Oracz* (wyd. pt. *Chłopi*) Wiktora Gomulickiego; *Cienie* Bolesława Prusa; *Przez stepy* (wyd. pt. *Stepy*) Henryka Sienkiewicza, *Srul z Lubartowa* (wyd. pt. *Żyd*) Adama Szymańskiego; opowiadanie *Moja cioteczka* i wiersz *A jak poszedł król na wojnę…* Marii Konopnickiej, wiersz *Bez granic* Adama Asnyka oraz *Zarys współczesnej literatury polskiej* Jana Holewińskiego.

Ponadto w numerze drugim Mao Dun zamieścił artykuł *Mistrz współczesnej literatury polskiej – Sienkiewicz*, w którym dość dokładnie przedstawił życie i twórczość tego pisarza. Uważał, że Sienkiewicz jest najwybitniejszym polskim beletrystą. Jego twórczość świadczy bowiem nie tylko o talencie osobistym, ale również o cechach narodu polskiego. Od roku 1921 do 1931 w „Miesięczniku" opublikowano sto piętnaście przekładów utworów literackich ze wschodniej części Europy, przy czym około trzecią część tej liczby stanowiły przekłady polskich twórców. Poza tym w „Miesięczniku Powieści" została zamieszczona seria artykułów napisanych przez Mao Duna i Zhen Zhenduo o znanych pisarzach polskich, takich jak Stanisław Przybyszewski, Władysław Stanisław Reymont i Kazimierz Przerwa-Tetmajer.

Zhen Zhenduo (1898–1958) był znanym historykiem i krytykiem literatury, uczonym o głębokiej i rozległej wiedzy. W roku 1926 wydał kompletne opracowanie *Szkice o literaturach europejskich*. Cały rozdział 38. tej książki poświęcił literaturze polskiej XIX wieku. Wspominając o literaturze przed

XIX wiekiem, uznał Mikołaja Reja za ojca poezji polskiej, pominął milczeniem największego poetę słowiańskiego okresu odrodzenia – Jana Kochanowskiego. Pisząc o życiu i twórczości trzech poetów okresu romantyzmu, najwyżej oceniał Adama Mickiewicza.

Wśród polskich powieściopisarzy XIX wieku Zhen Zhenduo uznał Henryka Sienkiewicza za wielkiego mistrza powieści na literackiej arenie świata. Jego opinie nie różniły się wcale od opinii europejskich znawców literatury.

Od lat dwudziestych XX wieku zaczęły się pojawiać na chińskim rynku księgarskim przekłady polskich dzieł literackich w formie książkowej. Najważniejsze to: Henryka Sienkiewicza *Quo Vadis* (1922), *Szkice węglem* (1926), *Na jasnym brzegu* (wyd. pt. *W Monte Carlo*, 1928), *Wycieczka do Aten* (1928), *Zbiór nowel* (1928); Elizy Orzeszkowej *Marta*, (1929); Wacława Sieroszewskiego *Dno nędzy* (1929); Bolesława Prusa *Placówka* (1930), *Wybór nowel* (1937); poza tym *Zbiór opowiadań polskich* (1936), *Fragmenty literatury polskiej* – zbiór prac naukowych i opowiadań z literatury polskiej pod redakcją „Miesięcznika Powieści" (1925).

W roku 1937 wybuchła wojna z Japonią, po zakończeniu tego konfliktu, trwającego 8 lat, rozpoczęła się trzyletnia wojna domowa. Grzmoty armat zagłuszyły życie kulturalne. Systematyczne tłumaczenie literatur obcych zostało zasadniczo przerwane. Pojawiło się jednak kilka nowych chińskich przekładów utworów polskich. Największym osiągnięciem tego czasu w rozpowszechnianiu polskiej literatury w Chinach było niewątpliwie wydanie przekładu *Chłopów* Reymonta (1946). Swoje chińskie wersje otrzymało jeszcze kilka innych utworów: *Bartek zwycięzca* (1945) oraz *Ta trzecia* Sienkiewicza (1946); *Ziemia w jarzmie* (1941) *i Płomień na bagnach* (1942) Wandy Wasilewskiej.

Recepcja dzieł literatury polskiej w Chinach po II wojnie światowej

Pierwszy okres rozkwitu przekładów literatury polskiej na język chiński po II wojnie światowej przypada na lata

pięćdziesiąte. Na początku lat pięćdziesiątych zostały podpisane umowy kulturalne między rządami obu naszych państw. Redakcje wydawnictw chińskich zachęcały od tłumaczenia dzieł literatury polskiej. Pierwszy dorobek przekładowy miał odcień ideologiczny, chiński czytelnik dostał do ręki przekłady polskiej prozy powojennej, nazywanej produkcyjniakami. Z biegiem czasu zasięg przekładów coraz bardziej się poszerzał. W przybliżeniu w ciągu 15 lat (to jest od 1950 do 1965 roku) przetłumaczono na język chiński ponad sto dwadzieścia utworów literackich około siedemdziesięciu polskich autorów, m.in. w formie książkowej opublikowano siedemdziesiąt dwa teksty trzydziestu pięciu twórców. Zbiorowych wydań w postaci książkowej ukazało się około dziesięciu.

Nie słabło w tym okresie zainteresowanie przekładami klasyków polskich. Tłumacze chińscy zaczęli też tłumaczyć utwory literackie reprezentujące polski folklor. Ukazały się np. *Polskie pieśni ludowe* (1958) oraz *Polskie baśnie ludowe* (1954).

Spośród polskich romantyków w Chinach nadal najbardziej popularny był A. Mickiewicz, w roku 1955 obchodzono 100 rocznicę śmierci polskiego wieszcza. Pierwsze wydanie przekładu *Pana Tadeusza* pióra Sun Yonga ukazało się w 1950 roku. Przetłumaczył on polską epopeję z języka angielskiego prozą.

Był to także czas podsumowań dorobku przekładowego dzieł Mickiewicza. Do roku 1955 społeczeństwo chińskie znało już w wierszowanych przekładach *Grażynę*, *Ballady i romanse*, *Konrada Wallenroda*, *Sonety krymskie* oraz wybór poezji polskiego wieszcza, zaś w przekładzie prozatorskim – *Pana Tadeusza*. Tłumaczeń tych dzieł dokonali wspomniani już Sun Yong i jego przyjaciel Sun Shengwu.

Od roku 1950 do 1965 przełożono także na język chiński liczne utwory polskich powieściopisarzy, w tym również pośrednio – z języka angielskiego, rosyjskiego czy niemieckiego; np. drugie wydanie *Marty* (przeł. Jin Xixia); pierwsze wydanie *Dziurdziów* (przeł. Yu Sheng); *Chama* (przeł. Zhang Daozhen) oraz *Wyboru opowiadań* (przeł. Shi Yuson) E. Orzeszkowej; drugie wydanie *Chłopów* (przeł. Fei Mingjun) i *Wybór opowiadań* W. Reymonta; *Placówkę*,

Lalkę, *Sierocą dolę*, *Michałko* B. Prusa oraz trzecie wydanie *Quo vadis* (przeł. Wu Yan) H. Sienkiewicza; *Wierną rzekę* (przeł. Hua Junhao), *Wybór opowiadań* (przeł. Yang Hua), drugie wydanie *Zmierzchu*, *Ech leśnych* i *Zapomnienia* S. Żeromskiego; *Noce i dnie* (część I) M. Dąbrowskiej. Spośród wymienionych przekładów tylko *Zmierzch* i *Zapomnienie* S. Żeromskiego były bezpośrednio przełożone z języka polskiego na chiński przez Xie Xinhui (późniejszego konsula ChRL w Gdańsku).

Oceniając dorobek przekładowy literatury polskiej na język chiński w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, należy zwrócić uwagę na dwie bardzo istotne cechy. Po pierwsze, pod względem ilościowym pierwszeństwo miała proza – w szczególności krótkie utwory prozatorskie. Po drugie, przekład dokonany poprzez język pośredni zawierał niejednokrotnie wypaczenia i błędy tego pierwszego przekładu. Sposób myślenia i wyczucie stylistyczne pierwszego tłumacza wywierały często duży wpływ na tłumacza chińskiego. W Chinach pośrednie przekłady porównuje się z połknięciem chleba pogryzionego przez innych. Kto nie zna języka polskiego, musi się z tym pogodzić, że na zawsze niedostępna pozostanie dla niego uroda literatury polskiej.

Lata 1966–1976 to okres „wielkiej rewolucji kulturalnej", czas dla narodu chińskiego pełen tragizmu, wielkiego zniszczenia kultury chińskiej, a także okres wielkiej luki w ruchu wydawniczym. Jedną z konsekwencji wydarzeń tych lat na gruncie życia kulturalnego i artystycznego było zerwanie naturalnych i tradycyjnych więzi kultury chińskiej z kulturą krajów europejskich, m.in. z kulturą polską.

Po obaleniu „Bandy Czworga" w październiku 1976 roku w Chinach nastąpiła nareszcie normalizacja życia kulturalnego i rozpoczął się nowy okres otwarcia na świat. Można powiedzieć, że grudzień 1976 roku rozpoczął drugi etap rozkwitu przekładów literatury obcej, w tym również literatury polskiej, na język chiński. W tym właśnie miesiącu Wydawnictwo Literatury Ludowej w Pekinie wydało po raz pierwszy przekład *Dziadów*, część III, przetłumaczonych przeze mnie bezpośrednio z języka polskiego na chiński.

Był to pierwszy przekład z literatury obcej z prawdziwego zdarzenia po dziesięciu latach przerwy, dlatego został przyjęty przez krytyków z entuzjazmem, nazywano go pierwszą jaskółką politycznej wiosny. Wkrótce po ukazaniu się tej książki recytowano jej fragmenty i adaptowano całość na słuchowisko w Radiu Pekińskim.

Na początku lat osiemdziesiątych ukazały się w Chinach następujące utwory z literatury polskiej: *Lalka* w nowym przekładzie, *Chłopi*, *Wierna rzeka*, *Ta trzecia* w nowym przekładzie, dwie wersje *Quo vadis* i pierwsze wydania książkowe: *Faraona*, *Krzyżaków*, *Ogniem i mieczem*, *Potopu*, *Popiołów*, *Nizin*, *Zygmunta Łowicza i jego kolegów*, *Nad Niemnem* i innych. Wszystkie wymienione powieści były przełożone z języka angielskiego i rosyjskiego. Trzeba tu zaznaczyć, że tłumacz pierwszego wydania *Ogniem i mieczem* oraz *Potopu* niezbyt dobrze opanował język angielski i popełnił szereg błędów w rozumieniu realiów zwyczajowych i obyczajowych siedemnastowiecznej Polski opisanych w tych utworach. *Pana Wołodyjowskiego* tłumaczył nawet nie w pełnym tekście, tylko w obszernym streszczeniu, tak więc nowe przekłady tych utworów były nie tylko pożądane, ale nawet konieczne.

Można powiedzieć bez przesady, że od lat osiemdziesiątych XX wieku właśnie nieliczni poloniści chińscy stanowili główną siłę rozpowszechniania kultury polskiej w Chinach.

Od lat osiemdziesiątych XX wieku obserwujemy przejście od upolitycznionej obecności literatury polskiej na chińskich półkach w okresie poprzednim do urynkowionej obecności polskich tekstów w przestrzeni czytelnictwa chińskiego dzisiaj, w znacznym stopniu uzależnionej od gustu czytelnika, aczkolwiek on właśnie był zawsze czynnikiem wiodącym. Prace translatorskie skupiają się na samej wartości artystycznej tekstów literackich, nie akcentując czynników ideologicznych.

Moi koledzy z lat uniwersyteckich, profesorowie Instytutu Badań Literatury Obcej przy Chińskiej Akademii Nauk Społecznych, pracowali aktywnie i jakby na wyścigi. Oprócz wspólnie ze mną wydawanych przekładów, Zhang Zhenhui jest autorem dzieł monograficznych *O Sienkiewiczu* (1991),

O Reymoncie (1995) i *O Mickiewiczu* (2006) oraz *Historii literatury polskiej XX wieku* (1998). Jego przekłady obejmują m.in. *Ziemię obiecaną* (wspólnie z Yang Deyou 1984) Władysława Reymonta, szóste wydanie *Quo vadis* (2000) i fragmenty *Listów z podróży do Ameryki* Henryka Sienkiewicza, *Wybór poezji Wisławy Szymborskiej* (2003), *Michała Boyma ostatniego wysłannika dynastii Ming* (2001) Edwarda Kajdańskiego, *Wybór poezji Tadeusza Różewicza* (2006). Lin Hongliang także jest autorem monografii *O Sienkiewiczu* (1999). Wydał w roku 1990 monografię *O Adamie Mickiewiczu*. Jego przekłady obejmują również *Quo vadis* (piąte wydanie 1983), trzecie wydanie *Krzyżaków* (2001) H. Sienkiewicza, *Wybór poezji W. Szymborskiej* (2000). Jest on autorem *Historii teatrologii polskiej* (1995). Profesor Yang Deyou uczył się języka polskiego na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych tylko przez jeden rok, ale stał się miłośnikiem literatury polskiej. Przetłumaczył *Księżyc w kuchni* i *Wesele Balzaka* J. Iwaszkiewicza, w roku 2007 wydał przekłady opowiadań Leszka Kołakowskiego i *13 bajek z Królestwa Lailonii* oraz *Rozmowy z diabłem*.

Swoich dokonań w dziedzinie polonistyki nie będę tu szczegółowo omawiać. Chciałabym tylko zaznaczyć, że mój mąż, prof. Yuan Hanrong ma bezcenne zasługi w moich osiągnięciach. Pod jego troskliwą opieką mogłam całym sercem i duszą poświęcić się pracy dydaktycznej, translatorskiej i krytycznoliterackiej. Właśnie dzięki jego pomocy mogłam dokonać przekładu *Pana Tadeusza* wierszem. Jest on również współautorem przekładów dzieł wielu wybitnych pisarzy polskich. Mamy na swoim wspólnym koncie m.in. nowy przekład *Ogniem i mieczem* oraz *Potopu*, przekład *Ferdydurke* Gombrowicza i Tokarczuk *Prawiek i inne czasy* oraz *Dom dzienny, dom nocny* (wydane w listopadzie bieżącego roku na Tajwanie). Chciałabym jeszcze wspomnieć o przyjemnej i owocnej współpracy z kolegami z lat uniwersyteckich; ze znanym dyplomatą, byłym ambasadorem ChRL w Polsce, panem Pei Yuanying wydaliśmy przekład *Sławy i chwały* Iwaszkiewicza, a we współpracy z prof. Zhang Zhenhui wyszedł nowy przekład *Krzyżaków*. Wielką satysfakcję daje także to, że miałam

okazję wykształcić kilka pokoleń chińskich polonistów, wielu z nich odegrało ważną rolę w dyplomacji, handlu zagranicznym, kulturze, oświacie. Wśród moich uczniów nie zabrakło utalentowanych literaturoznawców, którzy już wydali swoje monografie o literaturze polskiej, a którzy – mam nadzieję – będą kontynuować moje dzieło. Przy zmianie warty chętnie przekazałabym im pałeczkę budowania mostu przyjaźni między naszymi narodami.

Listy i depesze gratulacyjne

Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 19 grudnia 2007 roku

Pani
Profesor Yi Lijun

Szanowna Pani Profesor

słynne *Dialogi konfucjańskie* rozpoczynają się słowami: *„Konfucjusz rzekł: 'Uczyć się i praktykować to, czego się nauczyliśmy, wciąż i wciąż, to przyjemność, czyż nie? Mieć przyjaciół przybyłych z daleka [w celu wspólnej nauki] to szczęście, czyż nie? Być niewzruszonym mimo niedoceniania przez innych to szlachetne, czyż nie?'"*

Cieszę się, że Pani przyjaźń z Polską i Polakami, datująca się od czasu studiów polonistycznych w Warszawie, trwa nadal, a niewzruszona wytrwałość i energia, z jaką oddaje się Pani Profesor swojej pracy, są doceniane i niezwykle poważane tak w Chinach, jak i w Polsce. Serdecznie gratulując tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu Gdańskiego pragnę wyrazić uznanie dla Pani dokonań oraz wdzięczność za to, iż tak wybitna lingwistka poświęciła swój talent zgłębianiu i przybliżaniu rodakom właśnie literatury polskiej.

Sztuka czyni możliwym to, co wydaje się niemożliwe. Złożoność i głębia ludzkich uczuć i postaw, patriotyzm, pełna poświęceń walka o wolność i sprawiedliwość, umiłowanie piękna i prawdy to treści, których wspólne przeżywanie może zbliżyć i połączyć serdecznymi więzami ludzi oddzielonych nawet największą barierą odmiennej kultury, historii i języka. Jednakże inaczej niż w przypadku muzyki i sztuk plastycznych literatura, a szczególnie literatura piękna, potrzebuje dobrego tłumacza - wrażliwego erudyty i wirtuoza języka ojczystego, przewodnika przecierającego szlaki innym, idącym śladami jego fascynacji.

W trudnym okresie Pani życia, jakim była praca przymusowa podczas tak zwanej *rewolucji kulturalnej*, potajemne tłumaczenie III części *Dziadów* stało się dla Pani okazją, aby - jak wiele pokoleń Polaków - dostrzec w dziełach naszych największych mistrzów pióra źródło inspiracji i duchowej siły do obrony własnej tożsamości. Można rzec, że naukowa pasja Pani Profesor zyskała wtedy wymiar osobisty, a fascynacja polskością, zaklętą w dzieła Mickiewicza, Sienkiewicza i Gombrowicza, zaowocowało licznymi publikacjami naukowymi i krytycznoliterackimi, pokoleniami wykształconych przez Panią chińskich polonistów, aktywną współpracą z instytucjami naukowymi w Polsce, a nade wszystko nagradzanymi i cieszącymi się wielką popularnością przekładami prozy i poezji. Tak bogaty dorobek zyskał Pani zasłużone miano *ambasadora polskiej kultury literackiej w Chinach*.

Raz jeszcze gratuluję dzisiejszego wyróżnienia i proszę Panią Profesor o przyjęcie serdecznych życzeń dalszych lat owocnej pracy w zdrowiu oraz wszelkiej osobistej pomyślności.

Warszawa, 15 grudnia 2007 r.

Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Jego Magnificencja
Prof. dr hab. Andrzej ***Ceynowa***
Rektor
Uniwersytetu Gdańskiego

Szanowny Panie Rektorze,

serdecznie dziękuję za zaproszenie na uroczystość nadania Pani Profesor Yi Lijun tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego.

Rad jestem, że władze i społeczność uczelni tym zaszczytnym tytułem honorują dziś tak wytrwałego ambasadora polskiej kultury. Ogromnych osiągnięć Pani Profesor w upowszechnianiu dorobku polskiej literatury wśród chińskich czytelników nie sposób przecenić. Dlatego, za pośrednictwem Waszej Magnificencji pragnę przekazać Pani Yi Lijun moje gratulacje i wyrazy uznania.

Korzystając z okazji chciałbym, wszystkim zgromadzonym na uroczystości, przekazać świąteczne pozdrowienia. Życzę, by ta szczególna pełna ciepła i radości atmosfera towarzyszyła Państwu jak najdłużej.

Łączę wyrazy szacunku

Bronisław Komorowski

SEKRETARZ STANU
SZEF GABINETU POLITYCZNEGO
PREZESA RADY MINISTRÓW

Sławomir Nowak

Warszawa, 11 grudnia 2007 r.

SDT-447-680(1)/07/AK

J.M.
dr hab. Andrzej Ceynowa
Profesor UG

2007 -12- 27

Rektor
Uniwersytetu Gdańskiego

Szanowny Panie Rektorze,
Magnificencjo!

w imieniu Prezesa Rady Ministrów, Pana Donalda Tuska, uprzejmie dziękuję za zaproszenie do udziału w uroczystości uhonorowania profesor Yi Lijun – ambasadora polskiej kultury literackiej w Chinach – tytułem doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego, która odbędzie się w dniu 19 grudnia 2007 r. w Gdańsku.

Z przykrością jednak muszę zawiadomić, iż z uwagi na poczynione wcześniej zobowiązania, Pan Premier nie będzie mógł skorzystać z zaproszenia by uczestniczyć osobiście w tak miłym i ważnym dla społeczności uniwersyteckiej wydarzeniu.

W imieniu Prezesa Rady Ministrów oraz własnym przesyłam władzom Uczelni, członkom Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego i uczestnikom uroczystości serdeczne pozdrowienia, a Pani Profesor składam najlepsze gratulacje za wybitne zasługi dla promocji polskiej literatury pięknej i wkład wniesiony w kształtowanie wizerunku Polski poza granicami naszego kraju. Życzę dalszej pomyślności w realizacji planów i zamierzeń oraz w pracy na rzecz popularyzowania w Chinach twórczości literackiej polskich autorów.

Z poważaniem
Sławomir Nowak

Al. Ujazdowskie 1/3; 00-583 Warszawa; tel. +48 (22) 694 75 10, 628 23 26; fax +48 (22) 694 61 55; e mail: snowak@kprm.gov.pl | www.premier.gov.pl

Dziś w mieście Dawida
narodził się wam Zbawiciel,
którym jest Mesjasz, Pan.
Łk 2, 11

Lublin, dnia 12 grudnia 2006 r.

Wielce Szanowna Pani Profesor!

W uroczystym dniu nadania Pani Profesor tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego pragnę tą drogą przesłać najszczersze gratulacje i serdeczne życzenia. Czynię to w imieniu Senatu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, całej społeczności uniwersyteckiej oraz własnym. Chciałbym także zapewnić, że dzielimy z Panią Profesor radość z przyznania tej zaszczytnej godności akademickiej. Stanowi ona wyraz szczególnego uznania dla oryginalnego sposobu prezentacji literatury polskiej w Chinach, dla wychowania wielu pokoleń chińskich polonistów i wzorcową działalność organizacyjną, w zakresie współpracy naukowej z polskimi ośrodkami akademickimi.

Nie mogąc uczestniczyć osobiście w tej podniosłej uroczystości proszę Panią Profesor o przyjęcie najlepszych życzeń od całej wspólnoty Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Niech dalsze lata będą bogate w twórcze dokonania i przyniosą Pani wiele satysfakcji.

Łączę wyrazy głębokiego szacunku

Rektor

ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk

Szanowna Pani
Prof. Yi Lijun
DOKTOR HONORIS CAUSA
Uniwersytetu Gdańskiego

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II • PL 20-950 LUBLIN, AL. RACŁAWICKIE 14

UNIWERSYTET
MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
PLAC MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ 5, 20-031 LUBLIN
TEL. (48-81) 537-51-07 • FAKS (48-81) 533-88-67
e-mail: rector@ramzes.umcs.lublin.pl

REKTOR
prof. dr hab. Wiesław Andrzej Kamiński

Wielce Szanowna Pani Profesor!

Pragnę złożyć Pani Profesor serdeczne gratulacje z okazji nadania najznamienitszego akademickiego tytułu Doktora Honoris Causa Uniwersytetu Gdańskiego.

Tytuł ten jest jedynie skromnym wyrazem wdzięczności członków polskiej wspólnoty akademickiej za imponujący dorobek translatorski i pisma krytyczne Pani Profesor, dzięki którym chiński czytelnicy mogli poznać najwybitniejsze dzieła polskiej literatury.

W piękny i godny najwyższego uznania sposób od wielu lat pełni Pani w istocie najtrudniejszą rolę tłumacza kultur, bez której trudno wyobrazić sobie porozumienie między ludźmi ukształtowanymi przez odmienne tradycje. Ogromną zasługą Pani Profesor jest także kierowanie Katedrą Języka Polskiego Uniwersytetu Pekińskiego, w której wiele pokoleń chińskich polonistów mogło poznawać nasz język i kulturowe dziedzictwo od doskonałej znawczyni polskiej tradycji.

Nie wątpię więc, że również w przyszłości Pani Profesor wielokrotnie jeszcze spotka się z uznaniem nie tylko polskiego środowiska akademickiego.

Proszę przyjąć także moje osobiste życzenia zdrowia i pomyślności.

Z głębokim szacunkiem

Wiesław Andrzej Kamiński

Szanowna Pani
Profesor Yi Lujun
Doktor Honorowy
Uniwersytetu Gdańskiego

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

REKTOR

Szanowna Pani
prof. Yi Lijun

Szanowny Panie Profesorze,

w imieniu społeczności akademickiej Uniwersytetu Zielonogórskiego serdecznie gratuluję nadania Pani Profesor przez Uniwersytet Gdański zaszczytnego tytułu *doktora honoris causa.*

Cieszy nas, że wysoka godność honorowego doktoratu przypadła w udziale tak wybitnej uczonej, autorytetowi w zakresie literatury polskiej, ambasadorowi polskiej kultury literackiej w Chinach. Stanowi Pani Profesor przykład pracowitości, żywotności umysłu i nieskazitelnej postawy moralnej.

W imieniu zielonogórskiego środowiska akademickiego dziękuję Pani Profesor za wkład w rozwój polskiej nauki i szkolnictwa wyższego.

Proszę przyjąć życzenia dalszych sukcesów i satysfakcji z pracy naukowej i dydaktycznej oraz wszelkiej pomyślności w życiu osobistym.

Z poważaniem

prof. dr hab. Czesław Osękowski

Zielona Góra, 3 grudnia 2007 r.

Abp Marian Przykucki

70-485 Szczecin, ul. Królowej Korony Polskiej 28 E, tel. 091 4210220

Szczecin, dnia 3 grudnia 2007 r.

2007 -12- 27

Uniwersytet Gdański
ul. Bażyńskiego 1 A
80-952 G D A Ń S K

Uprzejmie dziękuję za zaproszenie na uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor Yi Lijun.

Żałuję, że stan zdrowia nie pozwala mi na przybycie na tę uroczystość do Gdańska. Przesyłam Szanownej Laureatce serdeczne gratulacje oraz prośbę, aby nadal była ambasadorem polskiej kultury literackiej w Chinach. Trzeba pochwalić Uniwersytet Gdański, że swoimi wpływami obejmuje daleki wschód.

Z wyrazami szacunku

+ Marian Przykucki

Arcybiskup Marian Przykucki

Konferencja „Początki wiedzy o Chinach w Polsce”

18 grudnia 2007 roku, Uniwersytet Gdański

Uroczystość nadania tytułu doktoratu honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego Pani Profesor Yi Lijun poprzedziła, jej dedykowana, jednodniowa konferencja naukowa „Początki wiedzy o Chinach w Polsce”, która odbyła się dnia 18 grudnia 2007 roku. Organizatorami Konferencji były: Komisja Historii Nauk Społecznych Komitetu Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk, Wydział Filologiczno-Historyczny Uniwersytetu Gdańskiego oraz Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego, zaś obrady odbywały się w gmachu Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego.

Konferencja przypomniała, jak daleko wstecz sięga zainteresowanie polskich badaczy Państwem Środka. Świadczą o tym wygłoszone podczas obrad referaty. Dotyczyły one m.in. obecności Chin w kulturze polskiej, pierwszych badawczych podróży Polaków do tego odległego kraju na Dalekim Wschodzie i ich śladów w literaturze.

Konferencję otworzył Prorektor Uniwersytetu Gdańskiego ds. Nauki i Współpracy Zagranicznej prof. dr hab. Bernard Lammek, podkreślając potrzebę i celowość dalszej współpracy naukowej polsko-chińskiej, jak również, składając hołd Pani Profesor Yi Lijun, nazwał Ją ambasadorem literatury i kultury polskiej w Chinach. Posiedzeniu plenarnemu przewodniczył prof. Zhao Gang, Prodziekan Wydziału

Języków Europejskich Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych. Kluczem dla przyjęcia poniższej kolejności wystąpień była ich chronologia.

Jako pierwszy referat na temat osiągnięć polskiego misjonarza, ojca Michała Piotra Boyma, prekursora polskich badań nad Państwem Środka, wygłosił dr Marceli Burdelski. Drugi referat, wygłoszony przez prof. UG dra hab. Józefa Włodarskiego, dotyczył chińskiego ceremoniału dyplomatycznego i etykiety na dworze Qianlonga u schyłku XVIII wieku, a zarazem przedstawiał w tym świetle słynne brytyjskie poselstwo do Chin, kierowane przez lorda Georga Macartneya w 1792 roku. Jako kolejna referat dotyczący wiedzy o Chinach w czasach polskiego Oświecenia wygłosiła Monika Kwietniewska. Wystąpienie prof. dr hab. Ireny Kadulskiej dotyczyło napisanego przez Jana Potockiego, szczególnie ciekawego literacko, sprawozdania z poselstwa carskiego do Chin w 1806 roku. Natomiast prof. dr hab. Józef Bachórz zabrał głos na temat Wacława Sieroszewskiego i jego wspomnień dotyczących Chin i Chińczyków, wykazując przy tym, że autor ten odegrał istotną rolę w kształtowaniu dwudziestowiecznego obrazu Państwa Środka wśród polskich czytelników.

Wygłoszone wykłady stały się impulsem do interesującej dyskusji nad relacjami polsko-chińskimi. Dziś jesteśmy świadkami odwzajemnionego zainteresowania, o czym świadczy dobitnie dorobek translatorski i naukowy Pani Profesor Yi Lijun oraz Jej wychowanków. Co godne odnotowania, podczas Konferencji na Uniwersytecie Gdańskim, obok polskich badaczy, gościła grupa wybitnych uczonych z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych. W dyskusji głos zabrali m.in.: Profesor Yi Lijun, prof. Zhao Gang, prof. dr hab. Gertruda Skotnicka, dr Kazimierz Puchowski oraz dr Danuta Zasławska. Obrady podsumował prof. UG dr hab. Józef Włodarski.

Konferencja spotkała się z dużym zainteresowaniem, wśród słuchaczy przeważała młodzież akademicka, przybyli licznie zaproszeni goście, pracownicy naukowi i mieszkańcy Gdańska. Dzięki jej zorganizowaniu odświętne spotkanie dwóch kultur – chińskiej i polskiej – rozciągnęło się w czasie.

W efekcie ukazała się także książka pokonferencyjna, zawierająca większość zaprezentowanych referatów, uzupełniona o prace nieprzedstawione podczas samej Konferencji (*Początki wiedzy o Chinach w Polsce*, red. I. Kadulska, J. Włodarski, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2008, ss. 168).

Komisja Historii Nauk Społecznych
Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN

Wydział Filologiczno-Historyczny
Uniwersytetu Gdańskiego
oraz
Instytut Filologii Polskiej UG

Zapraszają na konferencję naukową

dedykowaną Pani Profesor doktor habilitowanej Yi Lijun
z Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych
z okazji nadania Jej tytułu doktora honoris causa
Uniwersytetu Gdańskiego

POCZĄTKI WIEDZY O CHINACH W POLSCE

wtorek – 18 grudnia 2007 roku
Biblioteka Główna UG – sala 030 (parter)
Gdańsk–Oliwa, ul. Wita Stwosza 53

PROGRAM:

10^{30} Powitanie i otwarcie obrad

10^{45}
- Dr Marceli Burdelski
  Michał Boym – prekursor polskich badań Państwa Środka
- Prof. dr hab. Józef Arno Włodarski
  Kilka uwag o ceremoniale dyplomatycznym i etykiecie na dworze cesarza Qianlonga u schyłku XVIII wieku
- Mgr Monika Kwietniewska
  Wiedza o Chinach w polskim oświeceniu. Krótkie wprowadzenie

12^{20}-12^{40} Przerwa

12^{40}
- Prof. dr hab. Irena Kadulska
  Theatrum poselstwa do Chin opisane przez Jana Potockiego w 1806 roku
- Prof. dr hab. Józef Bachórz
  Chińskie sprawy Wacława Sieroszewskiego

Dyskusja

Zamknięcie obrad

Życiorys naukowy Profesor Yi Lijun

Yi Lijun urodziła się 4 grudnia 1934 roku w powiecie Huang Gang, prowincji Hu Bei. Pracuje na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych jako wykładowca języka i literatury polskiej, profesor, promotor doktoratów.

W początkach lat pięćdziesiątych odbyła studia na Wydziale Filologii Chińskiej Uniwersytetu Wuhańskiego. W latach 1956–1960 studiowała na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Warszawskiego, specjalizując się w zakresie literatury polskiej. Po złożeniu egzaminu dyplomowanego i obronie uzyskała tytuł magistra.

Po powrocie do kraju pracowała na Wydziale Radziecko-Wschodnioeuropejskim Pekińskiego Radia jako redaktorka i dziennikarka. W roku 1962 przeniosła się na uczelnię, na której pracuje do dziś w Katedrze Języka Polskiego. Przez wiele lat pełniła funkcję kierownika katedry. Była członkiem Uczelnianej Komisji Naukowej, przewodniczącą Komisji Naukowej Wydziału Języków Wschodnioeuropejskich (w 2000 roku wydział zmienił nazwę na Wydział Języków Europejskich). Była także zastępcą redaktora naczelnego kwartalnika „Dongou" („Europa Wschodnia"). W lipcu 2005 roku przeszła na emeryturę, ale została ponownie zatrudniona na podstawie umowy z władzami uczelni i pracuje czynnie nadal w Katedrze Języka Polskiego. Jest członkiem Związku Pisarzy Chińskich, członkiem Ogólnochińskiego Stowarzyszenia Tłumaczy, członkiem zarządu Pekińskiego Stowarzyszenia Tłumaczy. W latach 1984–1986 pracowała w Zakładzie Sinologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Profesor Yi Lijun przez długie lata zajmowała się pracą dydaktyczną w Katedrze Języka Polskiego. Prowadziła wiele wykładów dla studentów, magistrantów i doktorantów, przygotowywała materiały do nauki języka polskiego i literatury polskiej, wykształciła kilka pokoleń chińskich polonistów. Wielu z nich odegrało ważną rolę w takich dziedzinach, jak: dyplomacja, handel zagraniczny, kultura i oświata. W Chinach studia dyplomowe trwają 4 lata, studia magisterskie 2,5 roku, studia doktoranckie – od 4 do 5 lat. Katedra Języka Polskiego PUJO jest jedynym w Chinach ośrodkiem nauczania języka polskiego i literatury polskiej obejmującym wszystkie 3 stopnie studiów. Profesor Yi Lijun w swojej karierze wypromowała wielu magistrów i trzech doktorów.

W pracy translatorskiej i krytycznoliterackiej przyjęła punkt widzenia wielkiego miłośnika literatury. Uważa, że literatura polska – zarówno klasyczna, jak i współczesna – jest wielka i bogata, nieustępująca żadnej literaturze europejskiej pod względem liczebności nurtów, zdolności literatów, ideowości i artyzmu utworów. Zawsze starała się rozpowszechniać w Chinach naszą rodzimą literaturę szczycącą się tak wybitnie ciekawymi osiągnięciami artystycznymi, jak chociażby *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza. Do tej pory Profesor Yi Lijun opublikowała przeszło 50 artykułów krytycznoliterackich dotyczących literatury polskiej, a także traktujących o kulturze i historii Polski. Jest Ona także autorką monografii pt. *Literatura polska* oraz *Zarys historii powojennej literatury polskiej*. W monografiach nakreśliła zarys historii rozwoju literatury polskiej od czasów najdawniejszych do XXI wieku, omówiła jej przemiany ideowe i artystyczne. O poszczególnych poetach i pisarzach polskich ogłosiła obszerne artykuły krytycznoliterackie, takie jak np. *Wiecznie promienisty jak słońce – w 140. rocznicę śmierci Adama Mickiewicza*; *Zbliżyć się do Czesława Miłosza*; *Laureatka literackiej Nagrody Nobla 1996 r. – polska poetka Wisława Szymborska*; *Niezwykła i oryginalna poetka polska – Wisława Szymborska*; *O historycznej powieści Henryka Sienkiewicza „Quo vadis”*; *Ponowne czytanie „Popiołów” Stefana Żeromskiego*; *Zbuntowana dusza – o „Ferdydurke” Witolda Gombrowicza*; *Jarosław Iwaszkiewicz i jego*

powieść „Sława i chwała”; *Harmonia moralności wielkiego humanisty ze stylem pisarskim – o polskim krytyku literackim Arturze Sandauerze*. W przywołanych artykułach określała polskich mistrzów literatury jako „drogocenne klejnoty na koronie literatury świata”.

Profesor Yi Lijun z niesłabnącym zainteresowaniem śledziła bieg wydarzeń na arenie literackiej PRL, nie pomijając milczeniem pisarzy znajdujących się w głębokiej opozycji wobec władzy i utworów literackich z drugiego obiegu. Swój otwarty i sprawiedliwy pogląd wyraziła nie tylko w *Zarysie historii powojennej literatury polskiej*, ale także w licznych artykułach krytycznoliterackich, takich jak: *O współczesnej prozie polskiej*; *O współczesnej dramaturgii polskiej*; *O poezji polskiej XX wieku*; *Polska literatura od lat siedemdziesiątych*; *Polski realizm socjalistyczny przed i po odwilży*; *Polska literatura kobieca*. W przedmowach do swoich przekładów polskich dzieł poetyckich i prozatorskich ze szczerym podziwem, a nawet uwielbieniem pisała o życiu i twórczości autora danej książki, wyjaśniała powody, dla których pisarz sięgnął po pióro, analizowała treść i formę utworów, wysoko je oceniając.

Profesor Yi Lijun uczestniczyła także w opracowaniu specjalistycznych słowników, m.in. *Wielkiego słownika literatów obcych*; *Wielkiego słownika znanych pisarzy obcych*; *Wielkiego słownika literatury obcej XX wieku*; *Chińskiej wielkiej encyklopedii powszechnej (Języki świata)*. Zredagowała do tych wydawnictw przeszło 300 haseł, dzięki którym chiński czytelnik mógł poznać sylwetki polskich twórców literatury i językoznawców. Dlatego w chwili, gdy Czesław Miłosz otrzymał literacką Nagrodę Nobla, Profesor Yi Lijun mogła pierwsza w Chinach zareagować na to nieprzeciętne wydarzenie, opublikowała tłumaczony z języka polskiego na chiński *Wybór poezji Czesława Miłosza* w dwumiesięczniku „Literatura na Świecie”. Gdy natomiast tę samą nagrodę przyznano Wisławie Szymborskiej, chińscy wydawcy, także z Hongkongu, zarzucili tłumaczkę licznymi ofertami opublikowania przekładów wierszy noblistki i artykułów na jej temat. Pierwszy w Chinach esej o życiu i twórczości Szymborskiej Profesor Yi

Lijun ogłosiła w czasopiśmie „Literatura Obca", zaś wybór jej wierszy we własnym przekładzie opublikowała najpierw w czasopiśmie „Nowa Poezja" wychodzącym w Hongkongu, a w chwilę potem w dwumiesięczniku „Literatura na Świecie". Pekińskie wydawnictwa korzystały z ogłoszonych już wcześniej Jej tłumaczeń zawartych w *Wyborze poezji polskiej XX wieku*.

Inną płaszczyzną działalności Profesor Yi Lijun, działalności propagującej kulturę polską w Chinach, jest Jej praca organizacyjna na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych. Na tej właśnie uczelni organizowała przy współudziale Wydziału Literatury Wschodnioeuropejskiej Chińskiej Akademii Nauk Społecznych sesje naukowe poświęcone polskim twórcom: w roku 1998 *Sympozjum z okazji 200 rocznicy urodzin Adama Mickiewicza*, podczas którego wygłosiła odczyt pt. *Artystyczny urok „Pana Tadeusza"*; w roku 2000 *Sympozjum z okazji 75 rocznicy śmierci Władysława Reymonta*. Na stulecie urodzin Witolda Gombrowicza przygotowała przekład *Ferdydurke*, a chińskie wydanie tej powieści w 2004 roku stało się pretekstem do zorganizowana przy współudziale Ambasady RP w Pekinie sesji poświęconej twórczości tego pisarza i promocji książki. Na tej sesji Profesor Yi Lijun wygłosiła referat *Ferdydurke w moim rozumieniu*.

Wspomniane już pierwsze wydanie chińskiego przekładu *Ferdydurke* spotkało się z życzliwym przyjęciem krytyki, świadczącym o właściwym zrozumieniu Gombrowicza i jego powieści przez chińskiego czytelnika, a w roku 2005 redakcja czasopisma „Chiny i Świat – Wymiana Kulturalna" zwróciła się do tłumaczki z prośbą o napisanie artykułu na temat tego dzieła. Jej esej *Zbuntowana dusza – o „Ferdydurke" Witolda Gombrowicza* zamieszczono w tym czasopiśmie w numerze 3 z 2005 roku. W roku 2006 Locus Publishing Company (Wydawnictwo Spółka z Ograniczoną Odpowiedzialnością Da Kai Kultura) na Tajwanie przedrukowało *Ferdydurke* W. Gombrowicza według klasycznego typu ortografii chińskiej. Również to wydawnictwo w roku 2003 wydało przekład powieści Olgi Tokarczuk *Prawiek i inne czasy*, także autorstwa Profesor Yi Lijun.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że działalność translatorska Profesor Yi Lijun po raz pierwszy umożliwiła chińskiemu czytelnikowi zapoznanie się z twórczością ponad 40 polskich poetów i pisarzy, m.in. z utworami: Cz. Miłosza, W. Szymborskiej, J. Iwaszkiewicza, K. Wierzyńskiego, A. Słonimskiego, J. Lechonia, J. Przybosia, J. Czechowicza, K.I. Gałczyńskiego, A. Kamieńskiej, T. Różewicza, M. Białoszewskiego, Z. Herberta, T. Nowaka, U. Kozioł, J. Harasymowicza, S. Grochowiaka, E. Lipskiej, Z. Nałkowskiej, M. Konopnickiej, M. Kuncewiczowej, H. Auderskiej, S. Mrożka, A. Rudnickiego, M. Pilota, I. Iredyńskiego, J.S. Sławińskiego, S. Stanucha, H. Ożogowskiej, A. Kamińskiego, O. Tokarczuk i innych.

Profesor Yi Lijun ma w swym dorobku translatorskim ponad 60 opublikowanych tytułów w zakresie nowelistki i poezji polskiej, rozproszonych w różnych czasopismach i antologiach, oraz 10 tytułów wydanych osobno w formie książkowej. Są to: *Dziady* oraz *Pan Tadeusz* A. Mickiewicza; *Sława i chwała* J. Iwaszkiewicza (przy współpracy Pei Yuanying); *Krzyżacy* H. Sienkiewicza przy współpracy Zhang Zhenhui); *Ogniem i mieczem* H. Sienkiewicza (przy współpracy Yuan Hanronga); *Potop* H. Sienkiewicza (przy współpracy Yuan Hanronga); *Ferdydurke* W. Gombrowicza (przy współpracy Yuan Hanronga); *Wybór poezji polskiej XX wieku*; *Prawiek i inne czasy* Olgi Tokarczuk (przy współpracy Yuan Hanronga); *Wybór klechd i baśni polskich*.

Wśród twórczości translatorskiej Profesor Yi Lijun znalazło się wiele prac, które w Chinach po opublikowaniu przedrukowano w ponad 40 antologiach i osobnych seriach wydawniczych, a także nadawano przez radio.

Wszystkie przekłady literatury polskiej dokonane przez Profesor Yi Lijun były po raz pierwszy przełożone bezpośrednio z języka polskiego na chiński.

Niektóre antologie lub serie wydawnicze, zawierające m.in. przekłady Profesor Yi Lijun, uzyskały państwowe nagrody wydawnicze I i II stopnia, Nagrodę Literacką im. Bing Xin (wybitnej pisarki chińskiej), a przekład *Sławy i chwały* uhonorowano Państwową Nagrodą Specjalną.

Interesującą historię ma opowiadanie J. Iwaszkiewicza pt. *Poziomka*, też w przekładzie Pani Yi, przedrukowane w Chinach i Singapurze w kilkudziesięciu gazetach i książkach. W Chinach pozycję tę (wraz z opowiadaniem *Zwycięstwo Antka* A. Kamińskiego) włączono do kanonu obowiązkowych lektur szkolnych. Raz pojawiła się jako temat ogólnochińskiego egzaminu wstępnego na studia wyższe. *Krzyżaków* zaś przedrukowało Wydawnictwo Yi Lin.

Zanim Profesor Yi dokonała własnego przekładu *Krzyżaków* i *Trylogii*, powieściopisarstwo Sienkiewicza było już znane chińskiemu czytelnikowi, ale wyłącznie z przekładów z języka angielskiego, i te pierwsze wydania przeszły bez echa. Natomiast nowe przekłady bezpośrednio z języka polskiego w wersji Profesor Yi Lijun spotkały się z szerokim zainteresowaniem krytyki.

> Powieść historyczna *Ogniem i mieczem* to dzieło wielkiego formatu. Jego nowy, bardzo staranny przekład zawarł się w przybliżeniu w milionie znaków chińskich, język tłumaczenia wykazuje niebywały talent literacki tłumaczy, oddaje wyrazisty, bardzo spójny, a jednocześnie płynny i harmonijny charakter powieści – jak się mówi – idealnym stanem w tłumaczeniu jest właśnie harmonia, ale rzadko dosięga się do takiego poziomu. Ta nowa wersja dzieła Sienkiewicza to imponujące zjawisko na chińskim rynku wydawniczym.
>
> (Sun Shengwu, „China Reading Weekly", 23 lipca 1997)

> Język przekładu *Potopu* sprawia, że czyta się tę powieść z wielką przyjemnością, podobnie jak słucha się muzyki Chopina. W istocie samo już dzieło Sienkiewicza zdaje się być czystą kompozycją boskiego blasku księżycowego i wielkiej łuny najczystszych emocji, kompozycją zbliżoną w charakterze do pieśni wyrażającej pobożność i głęboką wiarę w połączeniu z gorącym patriotyzmem.
>
> (Wang Na, „China Reading Weekly", 28 listopada 2001)

> *Potop* w tłumaczeniu wybitnych znawców literatury polskiej, profesorów Yi Lijun i Yuan Hanronga, za sprawą pięknego i subtelnego, a zarazem żywego języka przekładu oddaje w pełni atmosferę i czar oryginału oraz jego literacki rozmach. W ten sposób rzesze czytelników mają okazję poznać i zrozumieć ducha polskiego.
>
> (Wen Youren, „Czasy Naukowe", 15 marca 2002)

W swej pracy translatorskiej Profesor Yi Lijun nie zawsze miała szczęście. Już w młodości zaczynała tłumaczyć polską literaturę i zawierała umowy z Wydawnictwem Literatury Ludowej, jednak chociaż Jej przekłady *Juliusza Słowackiego* Eugeniusza Sawrymowicza i *Granicy* Zofii Nałkowskiej zostały złożone w redakcji, to nie ujrzały światła dziennego, bowiem burza wielkiej „rewolucji kulturalnej" (która toczyła się w latach 1966–1976) wyrzuciła je na makulaturę.

Niezwykły zbieg okoliczności spowodował wydanie w Chinach *Dziadów* Adama Mickiewicza. Po marcowych wydarzeniach w 1968 roku w Polsce ówczesny premier rządu chińskiego Zhou Enlai zainteresował się *Dziadami*, zlecił przetłumaczyć na język chiński dzieło, które potrafiło tak głęboko poruszyć ludzi oraz wzbudzić społeczeństwo polskie do buntu przeciw hegemonii sąsiedzkiego mocarstwa. Wydawnictwo Literatury Ludowej, któremu powierzył to zadanie, miało jednak niemałe kłopoty ze znalezieniem tłumacza. Wreszcie tej pracy podjęła się Profesor Yi Lijun. Szalała wtedy „rewolucja kulturalna", a sam premier Zhou Enlai był prześladowany przez Centralną Grupę Kierującą Rewolucją Kulturalną. Wydawnictwo zwlekało z wydaniem *Dziadów*, czekając na sprzyjającą chwilę. Dlatego dzieło to oddano do druku dopiero w 1976 roku, po obaleniu Bandy Czworga i zakończeniu „rewolucji kulturalnej". Jednak Chiny, które zaledwie obudziły się z koszmarnego snu, były jeszcze daleko od normalizacji życia kulturalnego, dlatego wydawnictwo nie odważyło się jeszcze wydać *Dziadów* w całości. Książka pod tytułem *Dziady* zawierała tylko część III. Był to pierwszy przekład z literatury obcej z prawdziwego zdarzenia po dziesięciu latach przerwy, toteż został przyjęty przez krytyków z entuzjazmem. Kierownik Instytutu Badań Literackich przy Chińskiej Akademii Nauk Społecznych, He Qifan, uznał to wydarzenie za pierwszą jaskółkę wiosny politycznej w Chinach, a ponadto za wspaniałe dzieło, doskonały przekład i wydanie. Wkrótce po ukazaniu się tej publikacji recytowano jej fragmenty na scenie Chińskiego Artystycznego Teatru Młodzieżowego i zaadaptowano całość do słuchowiska w Pekińskim Radiu.

Pracą nad przekładem kompletnego tekstu *Dziadów* Profesor Yi Lijun podzieliła się z prof. Lin Hongliangiem, który chciał umieścić przetłumaczoną przez siebie część drugą, natomiast tłumaczka, oprócz wcześniej już opublikowanej części trzeciej, dodała przekład części czwartej. W takim oto kształcie dramat Mickiewicza ukazał się w serii *Klasyczna dramaturgia światowa*, wydany w roku 2000 przez Wydawnictwo Literatury i Sztuki Prowincji Zhejiang.

W swej pracy nad przekładem *Pana Tadeusza* Profesor Yi Lijun napotkała wiele komplikacji. Po sukcesie tłumaczenia *Dziadów* części III naczelny redaktor działu literatury obcej wspomnianego wyżej wydawnictwa, Sun Shengwu, zaproponował wydanie przekładu *Pana Tadeusza* wierszem. Były to lata osiemdziesiąte ubiegłego wieku. Chętnych do przetłumaczenia wielkiego dzieła było mnóstwo. Do współpracy Profesor Yi zaprosiła kolegę z Katedry Języka Polskiego Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych, Cheng Jizhonga. Z czasem dołączył do nich jeszcze jeden chiński polonista, prof. Lin Hongliang, który dał swój brulion trzech ksiąg. Były to jego ćwiczenia tłumaczeniowe z lat wcześniejszych. Rezultat tej współpracy okazał się niefortunny, wydawnictwo musiało go odrzucić. W latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, za namową wydawcy Sun Shengwu, Profesor Yi podjęła się na nowo tego trudnego zadania – tym razem już tylko przy pomocy męża, prof. Yuan Hanronga. W pracy nad przekładem pierwszych trzech ksiąg zaglądała częściowo do nieuporządkowanego rękopisu tłumaczenia Lin Hongliangа. *Pan Tadeusz*, „biblia" Polaków, ukazał się wreszcie po chińsku w roku 1998. Choć wkład prof. Yuan Hanronga w tłumaczenie tego dzieła był niezaprzeczalnie wielki, zgodził się on – nie bez żalu – pozostać bezimiennym bohaterem. Profesor Yi zaproponowała wydawnictwu, by obok Jej nazwiska umieściło nazwisko prof. Lin Hongliangа.

Nowy przekład *Pana Tadeusza* stanowił ważne wydarzenie w historii wymiany kulturalnej między Chinami a Polską. Ambasada Polska w Pekinie zorganizowała jego promocję, na którą przybyło ponad 200 osób. Autorka przekładu wystąpiła z przemówieniem, w którym mówiła o swoich

niezwykłych doznaniach estetycznych i duchowych w toku tłumaczenia arcydzieła literatury światowej. Było to pierwsze tłumaczenie bezpośrednio z języka polskiego i, co ważniejsze, wierszowane. Wydanie epopei Mickiewicza wzbudziło powszechne zainteresowanie chińskiego środowiska literackiego. Dzieło tłumaczki uważano za piękną, wspaniałą poezję, gdyż w opinii znawców języków polskiego i chińskiego przekład ten w najwyższym stopniu zachował charakter artystyczny oryginału. Uhonorowano go Państwową Nagrodą II stopnia.

W uznaniu zasług na polu przybliżania Chińczykom polskiego dziedzictwa kulturowego Profesor Yi Lijun została dwukrotnie uhonorowana, w roku 1984 i 1997, polskim odznaczeniem Zasłużony dla Kultury Polskiej. W roku 1995 otrzymała tytuł Wzorowy Nauczyciel Miasta Pekinu. W roku 2000 prezydent RP odznaczył Ją Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP, w 2004 minister edukacji narodowej i sportu – Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Również w roku 2004 Zarząd Główny Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Tłumaczy uhonorował Profesor Yi tytułem Senior Zawodu Tłumacza Literatury Obcej, zaś w 2006 Pekiński Uniwersytet Języków Obcych przyznał Jej tytuł Najznakomitszy Nauczyciel Roku.

Od roku 2003 Profesor Yi Lijun poświęcała wiele czasu na promowanie prac doktorskich, uczestniczyła w opracowaniu programu serii „Kronika Współczesnej Literatury Obcej: 1980–2000". Poza tym pracowała razem z Yuan Hanrongiem nad przekładami *Pana Wołodyjowskiego* H. Sienkiewicza i powieścią O. Tokarczuk *Dom dzienny*, *dom nocny*.

Dorobek naukowy Profesor Yi Lijun

Wykaz artykułów krytycznoliterackich w dziedzinie polonistyki oraz innych ważniejszych artykułów Profesor Yi Lijun

1976 *Wstęp do przekładu „Dziadów" A. Mickiewicza*, „Wydawnictwo Literatury Ludowej".

1979 *Wstęp do chińskiego przekładu powieści E. Orzeszkowej „Nad Niemnem"*, „Wydawnictwo Literatury Ludowej".

1980 *Jarosław Iwaszkiewicz*, „Literatura na Świecie", nr 4.

1981 *Kilka uwag o 21 Zjeździe Stowarzyszenia Pisarzy Polskich*, „Nowe Wydarzenia Literatury Obcej", nr 5.

1982 *O współczesnej prozie polskiej (1)*, „Dongou" (Europa Wschodnia), nr 1.

O współczesnej prozie polskiej (2), „Dongou", nr 2.

1983 *O współczesnej dramaturgii polskiej (1)*, „Dongou", nr 1.

Walka wokół sprawy Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, „Nowe Wydarzenia Literatury Obcej", nr 12.

1984 *O współczesnej dramaturgii polskiej (2)*, „Dongou", nr 1.

„Pan Tadeusz" w Chinach, „Poezja", nr 11/12.

1985 *My life and work are closely bound with Poland*, „Poland", No 3.

Literatura polska w Chinach, „Kontrast", nr 10.

Wstęp do Wyboru polskiej nowelistyki współczesnej, Wydawnictwo Chińskiego Radia i Telewizji.

1986 *Rozmowa z Marią Dębicz o twórczości T. Różewicza*, „Przekrój", nr 7.

O drugim zjeździe Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, „Nowe Wydarzenia Literatury Obcej", nr 6.

1987 *Jarosław Iwaszkiewicz i jego powieść „Sława i chwała"*, „Dongou", nr 4.

Pisarze polscy o współczesnej literaturze polskiej, „Dongou", nr 3.

1988 *Polska literatura od lat siedemdziesiątych*, „Gazeta Literatury i Sztuki", nr 14.

„Sława i chwała" – wysokie osiągnięcie w polskiej twórczości współczesnej, „Gazeta Literatury i Sztuki", nr 14.

Zarys historii polskiej poezji XX wieku, „Dongou", nr 4.

1989 *Polski realizm socjalistyczny przed i po „odwilży"*, „Dongou", nr 1.

Niezwykła dama – o starej pisarce polskiej H. Auderskiej, „Dongou", nr 2.

Źródło i rozwój polskiej sinologii, „Dongou", nr 3.

Analiza i ocena „Sławy i chwały", [w:] *Analiza i ocena 50 znakomitych powieści nowoczesnych i współczesnych literatury światowej*, Wydawnictwo Szkolnictwa Wyższego.

1990 *Polska literatura kobieca*, „Dongou", nr 1.

Harmonia moralności wielkiego humanisty ze stylem pisarskim – o polskim krytyku literackim A. Sandauerze, „Dongou", nr 2.

Polska literatura powojenna publikowana w odcinkach, „Dongou", nr 3 (20 odcinków – do nr. 2 w 1995).

1991 *Trzy słynne królowe w historii polskiej*, „Dongou", nr 1.

Analiza i ocena „Do przyjaciół Moskali A. Mickiewicza", [w:] *Słownik analizy i oceny liryki obcej*. Wydawnictwo Pekińskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

Analiza i ocena „Sonetów krymskich" A. Mickiewicza, [w:] *Słownik analizy i oceny liryki obcej*, Wydawnictwo Pekińskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

Analiza i ocena „Trzciny" J. Tuwima, [w:] *Słownik analizy i oceny liryki obcej*, Wydawnictwo Pekińskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

Analiza i ocena „Lipca" J. Iwaszkiewicza, [w:] *Słownik analizy i oceny liryki obcej*, Wydawnictwo Pekińskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

1992 *Podobieństwo i różnica w obyczajach polskich i niektórych państw zachodnich*, „Dongou", nr 2.

Nowe zjawisko w studiach A. Mickiewicza w Chinach, [w:] *Przegląd literatury obcej*, Wydawnictwo CHANS, nr 1.

O historycznej powieści Henryka Sienkiewicza „Quo vadis", „Nauczanie i Badanie Języków Obcych", nr 3.

Wstęp do „Wyboru poezji polskiej XX wieku", Szanghajskie Wydawnictwo Literackie „Yi Wen".

Antyfaszystowska literatura czechosłowacka i węgierska. Wstęp do Antyfaszystowskiej literatury światowej, tom czesko-węgierski, Wydawnictwo Chongqingskie.

O czym mówią warszawskie targi książek, „Dongou", nr 1.

1994 *Ochrona środowiska w Polsce*, „Dongou", nr 1.

1995 *Wiecznie promienisty jak słońce – w 140. rocznicę śmierci Adama Mickiewicza*, „Dongou", nr 3.

1996 *Wstęp do chińskiego przekładu „Krzyżaków" H. Sienkiewicza*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Hua Shan".

1997 *Wstęp do chińskiego przekładu „Ogniem i mieczem"*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Hua Shan".

Laureatka Nagrody Nobla 1996 r. – polska poetka Wisława Szymborska, „Literatura Obca", nr 1.

Niezwykła i oryginalna poetka polska – Wisława Szymborska, „Dongou" , nr 1.

1998 *Wstęp do chińskiego przekładu „Pana Tadeusza" A. Mickiewicza*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

Artystyczny urok „Pana Tadeusza", artykuł krytyczno-literacki wygłoszony na akademii uczczenia 200 rocznicy urodzin Adama Mickiewicza, zorganizowanej przez Pekiński Uniwersytet Języków Obcych i Chińską Akademię Nauk Społecznych.

1999 Monografia: *Literatura polska*, Wydawnictwo „Nauczanie i Badanie Języków Obcych".

2001 *Wstęp do chińskiego przekładu „Potopu" H. Sienkiewicza*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Hua Shan".

Swoista droga rozwoju literatury polskiej, „China Reading Weekly", 10 października.

2002 Monografia: *Historia polskiej literatury powojennej*, Wydawnictwo „Nauczanie i Badanie Języków Obcych".

2003 *Wstęp do chińskiego przekładu powieści Olgi Tokarczuk „Prawiek i inne czasy"*, Locus Publishing Company, Taipei, Taiwan.

Wstęp do chińskiego przekładu powieści W. Gombrowicza „Ferdydurke", Wydawnictwo „Yi Lin".

2004 *Pół wieku mojego życia poświęconego polskiej literaturze i kulturze*, „Chiny i Świat – Wymiana Kulturalna", 20 września.

2005 *Zbuntowana dusza – O „Ferdydurce" Witolda Gombrowicza*, „Chiny i Świat – Wymiana Kulturalna", nr 3.

Ponowne czytanie „Popiołów" S. Żeromskiego, [w:] *Studia języków i kultur europejskich*, nr 1, Wydawnictwo „Aktualności".

2006 *Zbliżyć się do Czesława Miłosza*, [w:] *Studia języków i kultur europejskich*, nr 2, Wydawnictwo „Aktualności".

Prezentacje polskich literatów w następujących słownikach:

1982 *Chińska wielka encyklopedia powszechna* (tom: *Języki świata*), Wydawnictwo Chińskiej Wielkiej Encyklopedii Powszechnej.

1989 *Wielki słownik literatów obcych*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Wiosenny Wiatr".

Wielki słownik znanych pisarzy obcych, Wydawnictwo Literackie „Li Jiang".

Wielki słownik literatury obcej XX wieku, Wydawnictwo „Yi Lin".

1995 *Słynne kobiety świata XX wieku*, Hunanskie Wydawnictwo Literatury Młodzieżowej i Dziecięcej.

Wykaz tłumaczeń dzieł polskich na język chiński
Profesor Yi Lijun

1976 A. Mickiewicz, *Dziady*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

1980 J. Iwaszkiewicz, *Pożegnanie ze światem*, „Literatura na Świecie", nr 3.

J. Iwaszkiewicz, *Poziomka*, *Biłek*, *Zygfryd*, „Literatura na Świecie", nr 4.

A. Mickiewicz, *Do przyjaciół Moskali*, *Przedmieście*, *Powódź*, „Wiosenny Wiatr", nr 2.

1981 Cz. Miłosz, *Wybór poezji*, „Literatura na Świecie", nr 1.

Cz. Miłosz, *Dar*, „Poezja", nr 4.

A. Mickiewicz, *Pomnik Piotra Wielkiego*, *Petersburg*, „Literatura Obca", nr 6.

M. Konopnicka, *Rok 1835*, „Literatura Obca", nr 11.

1982 G. Sand, *Ja i Chopin*, poprawa tekstu przekładowego, „Literatura na Świecie", nr 2.

1984 T. Różewicz, *Moja córeczka*, „Literatura na Świecie", nr 5.

1985 *Antologia współczesnej nowelistyki polskiej*, poprawa tekstu przekładowego, Wydawnictwo Chińskiego Radia i Telewizji.

1986 J. Iwaszkiewicz, *Sława i chwała*, t. 1–3, Wydawnictwo Literatury Obcej.

H. Auderska, *Szmaragdowe oczy*, „Literatura na Świecie", nr 3.

H. Auderska, *Płynąć po prąd*, „Literatura na Świecie", nr 3.

J. Iwaszkiewicz, *Żelazowa Wola*, „Literatura na Świecie", nr 4.

J. Iwaszkiewicz, *Nocleg w górach*, „Literatura na Świecie", nr 4.

1987 T. Różewicz, *O sobie samym – zwątpienie*, „Literatura na Świecie", nr 4.

J. Tuwim, *Wybór poezji*, „Literatura Obca", nr 1.

A. Sandauer, *O tendencjach we współczesnej literaturze polskiej*, „Nowe Wydarzenia Literatury Obcej", nr 6.

1987 I. Iredyński, *Czysta miłość*, „Literatura Chińska i Obca", nr 4.

M. Pilot, *Panny szczerbate*, „Literatura Chińska i Obca", nr 4.

1988 L. Wantuła, *Dom z moich rąk*, [w:] *Zbiór opowiadań z Europy Wschodniej*, Chińskie Wydawnictwo Młodzieżowe.

S. Mrożek, *Wybór 9 mikroopowiadań*, „Literatura na Świecie", nr 6.

M. Hłasko, *Plankton doktora X*, [w:] *Dusza w kajdach. Zbiór opowiadań z Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Robotnicze.

T. Różewicz, *Na placówce dyplomatycznej*, [w:] *Dusza w kajdanach. Zbiór opowiadań z Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Robotnicze.

J.B. Ożóg, *Chustka*, [w:] *Dusza w kajdanach. Zbiór opowiadań z Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Robotnicze.

W. Żukrowski, *Pilszka*, [w:] *Dusza w kajdanach. Zbiór opowiadań z Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Robotnicze.

1989 *Dziewięciu polskich poetów o poezji*, „Literatura na Świecie", nr 5 (w tym wypowiedzi T. Różewicza, W. Szymborskiej, Z. Herberta, T. Nowaka, S. Grochowiaka, J. Harasymowicza, J.M. Rymkiewicza, J. Kornhausera, T. Borowskiego).

S. Stanuch, *Ptak nocy*, „Pisarz", nr 12.

Wybór klechd i baśni polskich, Hunańskie Wydawnictwo Literatury Dziecięcej.

J.I. Kraszewski, *Kwiat paproci*, [w:] *Wybór opowiadań dla dzieci Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

J. Porazińska, *Pasterz tysiąca zajęcy*, [w:] *Wybór opowiadań dla dzieci Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

A. Goldnikowa, *Strzał w dziesiątkę*, [w:] *Wybór opowiadań dla dzieci Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

D. Wawiłow, *Czupiradło*, [w:] *Wybór opowiadań dla dzieci Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

A. Fredro, *Małpa w kąpieli*, [w:] *Wybór opowiadań dla dzieci Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

J. Kierst, *Sosna*, [w:] *Wybór opowiadań dla dzieci Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

J. Ficowski, *Lipiec,* [w:] *Wybór opowiadań dla dzieci Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

L. Pijanowski, *Pstra krowa*, [w:] *Wybór opowiadań dla dzieci Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

J. Brzechwa, *Tańcowała igła z nitką*, [w:] *Wybór opowiadań dla dzieci Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

1991 *Wybór poezji z czterech państw Europy Wschodniej*. *Część polska*, „Literatura na Świecie", nr 1.

1992 *Wybór poezji polskiej XX wieku*, Szanghajskie Wydawnictwo Literackie „Yi Wen" (w tym zbiorze zamieszczono wiersze: K. Przerwy-Tetmajera, L. Staffa, M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, K. Iłłakowiczówny, J. Tuwima, K. Wierzyńskiego, J. Iwaszkiewicza, A. Słonimskiego, W. Broniewskiego, J. Lechonia, J. Przybosia, J. Czechowicza, K.I. Gałczyńskiego, Cz. Miłosza, A. Kamieńskiej, T. Różewicza, M. Białoszewskiego, W. Szymborskiej, Z. Herberta, T. Nowaka, U. Kozioł, J. Harasymowicza, S. Grochowiaka, E. Lipskiej).

W. Żukrowski, *Noce Ariadny*, w serii: *Doskonałe utwory literatury dziecięcej na świecie*, t. 2, Wydawnictwo „Nowy Pączek", Tianjin.

H. Ożogowska, *Chłopak na opak*, *czyli z pamiętnika pechowego Jacka*, w serii: *Doskonałe utwory literatury dziecięcej na świecie*, t. 2, Wydawnictwo „Nowy Pączek", Tianjin.

A. Kamiński, *Zwycięstwo Antka*, w serii: *Doskonałe utwory literatury dziecięcej na świecie*, t. 2, Wydawnictwo „Nowy Pączek", Tianjin.

A. Rudnicki, *Złote okna*, w serii: *Antyfaszystowska literatura na świecie*, *tom polski* (t. 35), Wydawnictwo Chongqingskie.

J.S. Stawiński, *Godzina W*, w serii: *Antyfaszystowska literatura na świecie*, *tom polski* (t. 35), Wydawnictwo Chongqingskie.

J. Iwaszkiewicz, *Młyn nad Lutynią*, w serii: *Antyfaszystowska literatura na świecie*, *tom polski* (t. 35), Wydawnictwo Chongqingskie.

T. Borowski, *Proszę państwa gazu*, w serii: *Antyfaszystowska literatura na świecie*, *tom polski* (t. 35), Wydawnictwo Chongqingskie.

Z. Nałkowska, *Profesor Spanner*, w serii: *Antyfaszystowska literatura na świecie*, *tom polski* (t. 35), Wydawnictwo Chongqingskie.

1993 Fragmenty z *Dzienników Zofii Nałkowskiej*, *Zadziwiający moment pomarańczowej podróży*, w serii: *Najdoskonalsza proza i eseje literatury światowej*, *tom wschodnioeuropejski*, Wydawnictwo CHANS.

1995 Z. Nałkowska, *Noc podniebna*, w serii: *Żyłam na tym świecie*, Hebrajskie Wydawnictwo Pedagogiczne.

M. Kuncewiczowa, *Wielkie sprawy*, w serii: *Żyłam na tym świecie*, Hebrajskie Wydawnictwo Pedagogiczne.

A. Rudnicki, *Czysty nurt*, w serii: *Antologie wyborowych opowiadań literatury światowej*, *tom wschodnioeuropejski*, Wydawnictwo „Cieśnina".

J. Iwaszkiewicz, *Tatarak*, w serii: *Antologie wyborowych opowiadań literatury światowej*, *tom wschodnioeuropejski*, Wydawnictwo „Cieśnina".

1996 H. Sienkiewicz, *Krzyżacy*, t. 1–2, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Hua Shan", 1996. Wydawnictwo „Yi Lin", 2002 (przeł. Yi Lijun, Zhang Zhenhui).

1997 H. Sienkiewicz, *Ogniem i mieczem*, t. 1–2, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Hua Shan" (przeł. Yi Lijun, Yuan Hanrong).

Wybór poezji Wisławy Szymborskiej, „Poezja", nr 32.

1998 A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Wydawnictwo Literatury Ludowej (przeł. Yi Lijun, Lin Hongliang).

2000 Wybrane fragmenty z *Dzienników* Marii Dąbrowskiej, w serii: *Antologie klasycznej prozy literatury światowej*, tom: *Europa Wschodnia*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Sto Kwiatów" .

A. Mickiewicz, *Dziady*, cz. 4 i 3, w serii: *Zbiory klasycznej dramaturgii światowej*, tom: *Europa Wschodnia*, Zhejiangskie Wydawnictwo Literatury i Sztuki.

2001 H. Sienkiewicz, *Potop*, t. 1–3, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Hua Shan" (przeł. Yi Lijun, Yuan Hanrong).

Wyzwania prozy polskiej lat dziewięćdziesiątych. Z materiałów Instytutu Adama Mickiewicza, „Nowe Wydarzenia Literatury Obcej", nr 4.

2003 O. Tokarczuk, *Prawiek i inne czasy*, Locus Publishing Company, Taipei–Taiwan (przeł. Yi Lijun, Yuan Honrong).

W. Gombrowicz, *Ferdydurke*, Wydawnictwo „Yi Lin", 2003; Locus Publishing Company, Taipei–Taiwan, 2006 (przeł. Yi Lijun, Yuan Hanrong).

2004 Wybrane fragmenty z *Dzienników* Witolda Gombrowicza, „Literatura na Świecie", nr 3.

Wykaz części antologii, w których przedrukowano publikowane w czasopismach przekłady polskich utworów poetyckich i nowelistycznych Profesor Yi Lijun

1983 *Wybór liryki zagranicznej*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Wschodni Wiatr".

1984 *Wybór znakomitej prozy zagranicznej*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Sto Kwiatów".

1986 *Wybór poezji noblistów*, Wydawnictwo Stowarzyszenia Literatów Chińskich.

1988 *Biblioteka laureatów prestiżowych nagród literackich z literatury światowej*, Wydawnictwo Robotnicze.

1989 *50 słynnych utworów nowoczesnej i współczesnej literatury obcej*, Wydawnictwo Szkolnictwa Wyższego.

1990 *Słownik analizy i oceny mikropowieści chińskich i obcych*, Wydawnictwo Dokumentów Naukowych.

1991 *Słownik analizy i oceny liryki obcej*, Wydawnictwo Pekińskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

1992 *660 najsłynniejszych utworów nowelistyki z literatury światowej*, Shandongskie Wydawnictwo „Przyjaźń".

1993 *Biblioteka najsłynniejszych utworów prozy obcej*, t. 7, Wydawnictwo Chińskiego Radia i Telewizji.

Wyborowe utwory publikowane w „Literaturze na Świecie" w ciągu 40 lat, Zhejiangskie Wydawnictwo Literatury i Sztuki.

Biblioteka wyborowych utworów prozy i esejów z literatury, *tom wschodnioeuropejski*, Wydawnictwo CHANS.

Analiza i ocena słynnych utworów prozy z literatury światowej, Wydawnictwo Młodzieży Chińskiej.

1994 *Wybór ultrakrótkich wierszy obcych*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Sto Kwiatów".

Wybór mrocznej poezji obcej, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Sto Kwiatów".

1995 *Wybór obcej literatury kobiecej*, *tom wschodnioeuropejski*, Hebejskie Wydawnictwo Pedagogiczne.

1996 *Biblioteka wyborowej nowelistyki literatury światowej*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Cieśnina".

Wiersze obce godne przekazywania z pokolenia na pokolenie, Shandongskie Wydawnictwo Literatury i Sztuki.

1997 *Utwory dziecięce noblistów. Tom poezji i esejów „Niebieskie Oczy"*, Północne Wydawnictwo Literatury Kobiecej i Dziecięcej.

Wiersze lubiane przez poetów, Pekińskie Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Październik".

Lektura obowiązkowa do egzaminów wstępnych na studia, Wydawnictwo Języka Chińskiego i Literatury.

1999 *Zbiór tematów do wstępnych egzaminów na studia*, Liaoningskie Wydawnictwo Pedagogiczne.

Uświadomienie życia, Wydawnictwo Chongqingskie.

2000 *Nowy wybór klasycznej prozy z literatury światowej, tom wschodnioeuropejski*, Wydawnictwo Literatury i Sztuki „Sto Kwiatów".

Zbiorowe wydanie dzieł klasycznej dramaturgii obcej, tom wschodnioeuropejski, Zhejiangskie Wydawnictwo Literatury i Sztuki.

2001 *Wprowadzenie do słynnych utworów literatury obcej, Proza*, t. 2, Guangxiskie Wydawnictwo Pedagogiczne.

Ćwiczenia umiejętności językowych do wstępnych egzaminów na studia, Wydawnictwo „Chińska Księgarnia".

Kwintesencja prozy obcej publikowanej w ciągu stu lat, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

2002 *Kwintesencja poezji obcej publikowanej w ciągu stu lat*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

2003 *100 klasycznych bajek obcych*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

100 klasycznych utworów poetyckich z literatury obcej, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

Lektura praktyczna dla szkoły średniej wyższego stopnia, Proza, Chińska Firma Wydawnicza Zhonghua.

Poetyczność na ziemskim padole, Wydawnictwo „Dom Książki" Szangwu.

2004 *Poeci w poezji*, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

2005 *Jedna ryba pływała z prądem*, Wydawnictwo „Nowy Pączek" w Tianjinie.

Nowa era w „Literaturze na Świecie". Kwintesencja prozy obcej, Wydawnictwo Literatury Ludowej.

Klasyczne prozy państw Europy Wschodniej, Szanghajskie Wydawnictwo Literatury i Sztuki.

Nowy kurs nauki: Podręcznik języka chińskiego dla szkoły podstawowej, Szangdongskie Wydawnictwo Pedagogiczne.

Rozmowa z kwiatami – 66 utworów o pięknej przyrodzie spod pióra słynnych pisarzy obcych, Pekińskie Wydawnictwo „Yan Shan".

2006 *50 bajek dla dzieci od 7 do 75 roku życia*, Wydawnictwo Chińskiego Radia i Telewizji.

Jak woda gra, Wydawnictwo „Yi Lin".

To jest Polska!, Wydawnictwo Chińskiego Radia i Telewizji.

Spis treści

Kalendarium przewodu doktorskiego / 5

Opinie recenzentów / 25
Krzysztof Gawlikowski, Recenzja dorobku i dokonań Profesor Yi Lijun / 25
Bogdan Mazan, Ocena dorobku i dokonań Profesor Yi Lijun, do wniosku o nadanie Jej tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego / 36
Jan Data, Opinia o dokonaniach Profesor Yi Lijun w związku z wnioskiem Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego o nadanie tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego / 50

Przemówienie Dziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego UG
Józef Arno Włodarski / 55

Laudacja promotorska
Józef Bachórz, Słowo o Profesor Yi Lijun / 61

Promocja / 74

Wykład doktoranta
Yi Lijun, Recepcja literatury polskiej w Chinach na tle historii przekładów na język chiński / 77

Listy i depesze gratulacyjne / 93

Konferencja „Początki wiedzy o Chinach w Polsce” / 101

Życiorys naukowy Profesor Yi Lijun / 105

Dorobek naukowy Profesor Yi Lijun / 114

Doktorzy honoris causa Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego

Prof. Władysław Czapliński (Uniwersytet Wrocławski) za osiągnięcia w poznaniu dziejów Polski nowożytnej oraz polskiej polityki morskiej (20 kwietnia 1978).

Ks. dr Bernard Sychta za zasługi dla poznania języka kaszubskiego, a w szczególności za *Słownik gwar kaszubskich* (3 grudnia 1981).

Prof. Gerard Labuda (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza i PAN, Wydział Historii w Poznaniu) za osiągnięcia w poznaniu dziejów średniowiecznej Polski, a w szczególności Pomorza (21 marca 1985).

Lech Wałęsa (Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej) w uznaniu nieprzemijających zasług dla rozwijania i krzewienia idei wolności i demokracji, odrodzenia wartości humanistycznych, godności i praw człowieka, społeczeństwa i narodu (20 marca 1990).

Doktorzy honoris causa Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego

Dr Richard Von Weizsäker (Prezydent Republiki Federalnej Niemiec) w uznaniu działalności na stanowisku głowy państwa niemieckiego oraz głębokiego zaangażowania w sprawy pojednania obu narodów i zbliżenia ich kultur (25 czerwca 1992).

Günter Grass (pisarz niemiecki, gdańszczanin) za wybitną twórczość literacką, zwłaszcza za niewątpliwe arcydzieło, jakim jest *Blaszany bębenek*, oraz za zaangażowanie w ważne i trudne problemy współczesnego świata, szczególnie zaś za wkład w pojednanie polsko-niemieckie (25 marca 1993).

Prof. Maria Janion (Polska Akademia Nauk) za stworzenie nowej wizji humanistyki, za znakomite dzieła o romantyzmie, które kształtują polską wyobraźnię zbiorową, za wybitny wkład w rozwój gdańskiego środowiska naukowego (30 czerwca 1994).

Prof. Edmund Cieślak (Polska Akademia Nauk) za najlepsze w polskiej historiografii opracowanie dziejów Gdańska i Pomorza Gdańskiego, zwłaszcza w czasach nowożytnych, a także za wybitny wkład w rozwój kadry naukowej historyków zajmujących się problematyką pomorską (29 czerwca 1995).

Prof. Henryk Markiewicz (Uniwersytet Jagielloński) za wybitne dokonania naukowe w dziedzinie teorii literatury, historii literatury i metodologii badań literackich oraz za wielce owocne kształcenie polonistycznej kadry naukowej (30 maja 1996).

Prof. Leszek Kołakowski (All Souls College, Oxford) za wkład w rozwój filozofii, za obronę godności i praw człowieka, za wskazanie perspektyw badań filozoficznych (26 czerwca 1997).

Prof. Hanna Popowska-Taborska (Polska Akademia Nauk) za wybitne osiągnięcia w badaniu języków słowiańskich, zwłaszcza kaszubszczyzny, za szczególny udział w rozwoju kadry naukowej Uniwersytetu Gdańskiego oraz za kształtowanie postawy tolerancji i otwartości w badaniach humanistycznych (29 kwietnia 1999).

Prof. Norman Davies (Akademia Brytyjska, Uniwersytet Londyński) w uznaniu zasług za wybitne osiągnięcia naukowe w badaniach przeszłości Europy, przywrócenia Polsce należytego miejsca w dziełach historyków cywilizacji europejskiej, za popularyzację historii Polski w wymiarze globalnym (28 października 1999).

Madeline K. Albright (polityk, sekretarz stanu, USA) za konsekwentne eliminowanie z polityki międzynarodowej zachodnioeuropejskich uprzedzeń wobec Słowian; zaangażowanie w procesie włączenia Polski w struktury polityczne i wojskowe paktu północnoatlantyckiego; wkład w demaskowanie mechanizmów zakłamywania

współczesnej historii przez cenzurę totalitarnych reżimów z Europy Wschodniej (25 czerwca 2000).

Prof. Marian Biskup (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Polska Akademia Nauk) za badania nad historią dyplomacji polskiej w późnym średniowieczu, za wybitne osiągnięcia w opisywaniu dziejów zakonu krzyżackiego i jego państwa w Prusach oraz za trud edytorski nad dokumentacją *Akt Stanów Prus Królewskich* (6 grudnia 2001)

Andrzej Wajda (reżyser teatralny i filmowy) za wybitne osiągnięcia w zakresie sztuki filmowej i teatralnej, pogłębioną refleksję nad historią i człowiekiem oraz za nieustanne „odnawianie znaczeń" (27 stycznia 2005).

Tadeusz Różewicz (poeta, dramatopisarz, prozaik, scenarzysta) za to, że w swej poezji, dramacie i prozie najtrudniejsze pytania stawia wnikliwie i prosto, prowadzi dialog z tradycją i stale wyraża to, co paląco aktualne (27 kwietnia 2006).

Prof. Maria Bogucka (historyk, znawczyni dziejów dawnego Gdańska) za wybitny wkład w poznanie dziejów Gdańska i Rzeczypospolitej, zwłaszcza czasów nowożytnych, oraz kształtowanie rozwoju nowoczesnej nauki historycznej (21 grudnia 2006).

Prof. Yi Lijun (Pekiński Uniwersytet Języków Obcych) za oryginalność sposobu prezentacji literatury polskiej w Chinach poprzez heroiczną pracę translatorską, wychowanie wielu pokoleń chińskich polonistów i wzorcową działalność organizacyjną w zakresie współpracy naukowej z polskimi ośrodkami akademickimi (19 grudnia 2007).

JM Rektor UG prof. Andrzej Ceynowa dokonuje uroczystej promocji doktora honorowego Uniwersytetu Gdańskiego Profesor Yi Lijun

Profesor Yi Lijun podczas uroczystości w towarzystwie promotora prof. Józefa Bachórza oraz Dziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego UG prof. Józefa Arno Włodarskiego

Głos zabiera JM Rektor UG prof. Andrzej Ceynowa

Wykład Profesor Yi Lijun. Za stołem prezydialnym siedzą JM Rektor UG prof. Andrzej Ceynowa wraz z prorektorami prof. Bernardem Lammkiem, prof. Anną Szaniawską oraz dr. Jackiem Taraszkiewiczem

Uroczyste posiedzenie Senatu Uniwersytetu Gdańskiego z okazji nadania tytułu i wręczenia dyplomu doktora honoris causa Pani Profesor Yi Lijun w auli Biblioteki Głównej UG

Profesor Yi Lijun w towarzystwie JM Rektora UG prof. Andrzeja Ceynowy

Q.F.F. F.Q.S.

Summis Auspiciis Serenissimae Rei Publicae Polonorum
Nos
Universitatis Gedanensis Rector Magnificus
et
Philologorum Historicorumque Facultatis Decanus Spectabilis
atque
Promotor rite constitutus
Amplissimo Senatu Universitatis consentiente
quod decreto die XXV mensis Octobris anno MMVII
facto confirmatum est
in

Dominam Clarissimam Professtricem

Yi Lijun

quae maxima cum arte et ingenio nec non heroica virtute
permulta scriptorum Polonorum opera transtulit
atque hoc modo Seribus ianuam ad litteras Polonorum cognoscendas late aperuit
quae plurimos alumnos Sericos philologiae Polonicae studentes multos annos educavit
et aureum amicitiae filum usque et usque ducens
de collaboratione cum Polonorum universitatibus institutisque confirmanda
optime merita est

DOCTORIS HONORIS CAUSA UNIVERSITATIS GEDANENSIS

titulum iura et privilegia omnia contulimus
in eiusque rei fidem hoc diploma Universitatis Gedanensis sigillo sanciri iussimus

datum Gedani die XIX mensis Decembris anno MMVII

Ioseph Arno Włodarski
Decanus

Andreas Ceynowa
Rector

Ioseph Bachórz
Promotor

Profesor Yi Lijun wraz z mężem Yuan Hanrongiem i rodziną oraz przedstawicielami delegacji chińskiej u JM Rektora UG prof. Andrzeja Ceynowy

Lampka wina po uroczystości nadania tytułu doktora honoris causa Pani Profesor Yi Lijun. Od lewej w pierwszym rzędzie: JM Rektor UG prof. Andrzeja Ceynowa, mąż Pani Profesor Yuan Hanrong, Profesor Yi Lijun, w drugim rzędzie: Prodziekan Wydziału Języków Europejskich Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych prof. Zhao Gang, attaché konsularny Wang Weijing oraz Konsul Generalny Chińskiej Republiki Ludowej w Gdańsku Xiang Zaosheng, dr Marceli Burdelski oraz Prorektor UG prof. Jerzy Bieliński

Profesor Yi Lijun wraz z rodziną składają podpisy w Księdze doktoratów honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego

Konferencja naukowa „Początki wiedzy o Chinach w Polsce". Za stołem prezydialnym od lewej: Prorektor UG prof. Bernard Lammek, dr Marceli Burdelski, Prodziekan Wydziału Języków Europejskich Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych prof. Zhao Gang, prof. Irena Kadulska

Konferencja prasowa. Od lewej: rzecznik prasowy UG Beata Czechowska-Derkacz, prof. Yuan Hanrong, Profesor Yi Lijun, JM Rektor UG Andrzej Ceynowa, Prodziekan Wydziału Języków Europejskich Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych prof. Zhao Gang

Konferencja prasowa w gmachu Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego

Uroczysty obiad w restauracji chińskiej w Sopocie. Na zdjęciu Pani Profesor Yi Lijun wraz z profesorami Józefem Bachórzem, Józefem Arno Włodarskim oraz Janem Datą

Wspólne zdjęcie przyjaciół z Chin i Polski